РОМАН

З англійської переклав Павло НАСАДА

Після того, уважно вивчаючи, що таке є я сам, я зміг уявити, що не маю тіла, що немає ані світу, ані місця, де б я перебував, однак ніяк не міг уявити, що саме тому й не існую; навпаки, з того факту, що піддаю сумніву істинність інших об'єктів, зрозуміло й безперечно випливало, що я існую. А коли б перестав мислити, то, дарма що все решта, яке я будь-коли уявляв, було істинним, все ж не залишилося б підстав для висновку про те, що існую. З цього я довідався, що я субстанція, вся сутність, або природа якої полягає в мисленні, субстанція, котра для свого існування не потребує ніякого місця й не залежить від жодної матеріальної речі. Таким чином, моє "я", душа, яка робить мене тим, чим я є, зовсім відмінна від тіла і її легше пізнати, ніж тіло; і навіть якби його зовсім не було, вона б і надалі залишалася тим, чим вона є.

Рене Декарт, Роздуми про метод

СІЛЬВІЯ: А зараз про серйозне. Зорі віщують, що я вийду заміж за вельможу і ніяк не менше.

ДОРАНТЕ: Якщо б то був я, то почувся б у небезпеці й утік зі страху, що твій гороскоп справдиться. Я не вірю в астрологію... але щиро вірю в твоє обличчя.

СІЛЬВІЯ (до себе): Отже ж набрид! (До Доранте): Може, пора припинити? Яке твоє діло, якщо моя доля скидає тебе з рахунку?

ДОРАНТЕ: Але вона ніколи не віщувала, що я не закохаюся в тебе.

СІЛЬВІЯ: Ні, але також ніколи не говорила, що тобі від цього буде добре. І повір мені, це таки правда. Гадаю, ти здатен говорити про щось інше, крім кохання?

ДОРАНТЕ: Одразу, як тільки ти перестанеш викликати його.

СІЛЬВІЯ: Ні, це ж обурливо. Я вже втрачаю терпець. Востаннє кажу: годі мене кохати!

ДОРАНТЕ: Хіба б тебе не було на світі!

Маріво, Гра кохання й випадку

I

Всі їх уявляли молодими, вродливими, цнотливими дівчатами, які віддають перевагу самотності, зазвичай з'являються в різному вбранні, залежно від того, покровительками якого мистецтва чи наук вони є.

Лампрієр, Музи

Світоносна безформна імла... таке відчуття, що вона пливе, мов божество, наче вона всьому початок і кінець... альфа й омега... згусток свідомості над білим мревом і погляд згори вниз; затим по певному часі гострота щастя вщухає,— якесь момотіння й шастання тіней перекреслює враження про безмежний простір і неосяжні володіння, спадає на думку щось набагато дрібніше й непривітне. І вже тут, коли саму сутність пронизує приреченість падіння, бурмотіння переходить у голоси, тіні перетворюються на людські обличчя. Так буває, коли переглядаєш іноземний фільм. Нічого знайомого: мова, місце дії, дійові особи — все чуже. Образи та поняття починають пливти: ось вони зливаються в одне, ось розпадаються на частини, мов амеби в болоті,— вочевидь неймовірно заклопотані, а насправді безцільні в своїй метушні. Ці поєднання форм і відчуттів, напівзнайомі звуки та звукосполучення,—

вони знаходять відгук у душі, наче алгебраїчні формули шкільних днів, викарбувані в пам'яті з допомогою старого як світ зубріння, хоча вже давно забулося їхнє застосування та спосіб виведення. Очевидно, йдеться про відчуття, але позбавлені особистого, всього того, що вирізняє особу від особи; й позбавлені часових форм, усього того, що вирізняє теперішнє від минулого й майбутнього.

Ще якусь хвилю це почуття безособовості супроводжується втішним пізнанням своєї величі, підозрою, що якимось чином пощастило дістатися на сам верх. Але й воно брутально розсипається від дотику немилосердного демона дійсності. Наче в умоглядному сальто, зовнішній примус приводить до непоборного висновку, що насправді спина торкається ліжка, і не може бути й мови про величне паріння в стратосфері на перині ямбічних пентаметрів. Ось просто над головою світиться настінна лампа. Непоказна, прямокутна, з білого пластику. Світло. Ніч. Невеличка безлика кімната, блідо-сірі стіни кольору чаїного крила. Вічне забуття... принаймні нічого не відбувається, нічого особливого. Якщо не брати до уваги двох жінок, що пильно дивляться згори вниз.

На ближчому й набагато уважнішому обличчі читається потаємний докір, що призводить до небажаного висновку: чомусь їхня увага прикута до цього місця... скажімо, до "мене". На обличчі розквітла усмішка, жінка нахиляється. В її очах одночасно співчутлива й скептична стурбованість: може, я симулюю?

— Любий?..

Боляче шпигає гнітюча підозра, що я — не просто якесь "я", а "я" чоловічого роду. Ось, мабуть, чому мене враз переповнює почуття нижчості, безпорадності та глупоти. "Свідомість", "я", або ж все-таки "він", видивляються, як вуста жінки опускаються все нижче і нижче, наче парашутист. Затим торкаються його чола. Дотик і запах... це не може бути ані кіно, ані сон. її обличчя зависло прямо над ним. З рожевого отвору чуються пошепки вимовлені слова:

— Любий, ти знаєш, хто я? Здивований, він мовчить.

— Я — Клер1.

Усе одно нічого не ясно.

— Твоя дружина, любий. Пам'ятаєш?

— Дружина?

Невимовно дивно й лячно: дізнатися про вміння говорити тільки завдяки почутим звукам. Карі очі натякають на страхітливу прірву подружньої зради. Він намагається сполучити слова з особою, особу — з самим собою. Нічого не виходить. Зрештою переводить погляд на молодшу жінку, яка стоїть з іншого боку ліжка. Вона теж усміхається, однак її усмішка професійна й байдужа. Ця жінка тримає руки в кишенях, вона уважно спостерігає за тим, що відбувається, і на ній білий лікарський халат. А зараз з її губів теж зриваються слова:

— Ви можете сказати, як вас звати?

Аякже. Ім'я!.. Імені немає. Нічого немає. Ні минулого, ні де, ні звідкіля. Відчуття порожнечі під ногами й майже одразу усвідомлення її неподоланності. Він падає, у відчаї хапається за порожнечу, але ні за що хапатись, нема на що спертися. Він із раптовим жахом шукає очима порятунку в очах жінки у білому. Та підступає ближче:

— Я — ваш лікар. А це — ваша дружина. Будь ласка, погляньте на неї. Ви пам'ятаєте її? Ви бачили її раніше? Вам щось про неї відомо?

Він удивляється. В погляді дружини сподівання, а ще біль і майже роздратування, наче їй відразливі й сама безглуздість розпитування, і його порожні очі. Вочевидь вона нервується і вже втомилась, на ній

надто багато фарби,— наче одягла на обличчя маску, щоб стримати зойк. Зрештою, хоче чогось, чого він не може їй дати.

З її губів зриваються імена людей, назви вулиць, місцевостей, незрозумілі слова. Вона повторює їх по кілька разів. Мабуть, деякі з них йому траплялося чути й раніше,— просто як слова; однак він не має найменшого поняття, яке значення вона в них вкладає, і тим паче не розуміє, чому вони повинні бути доказом злочинів, яких він не скоїв. Урешті він хитає головою. Йому хочеться заплющити очі, щоб повернути собі спокій і знову все забути, залишитися наодинці з сонною, порожньою сторінкою забуття. Жінка схиляється все ближче до нього й уважно вдивляється в його риси.

— Любий, будь ласка, спробуй... Добре? Заради мене. — Вона чекає секунду-дві на відповідь і зводить очі: — Боюся, погані його справи.

А тепер і лікарка схиляється над ним. Він відчуває, як її пальці ніжно піднімають йому повіки — це вона розглядає його зіниці. Всміхається йому, наче дитині.

— Ви в шпиталі й можете почувати себе у повній безпеці.

— Це шпиталь?

— Ви ж знаєте, що таке шпиталь?

— Нещасливий випадок?

— Відімкнули струм,— у її майже холодних очах майнуло пожвавлення і відблиск співчутливого гумору. — Але незабаром ми знову ввімкнемо вас.

— Я не пам'ятаю, хто...

— Так, ми розуміємо.

Тут обізвалася друга жінка:

— Майлзе!..

— Які милі?1

— Тебе звати Майлз, любий. Майлз Ґрін.

Перед очима війнула якась примара, наче кажан у сутінках, та не встиг він її роздивитися, як вона розтанула.

— Що зі мною трапилося?

— Нічого, любий. Нічого такого, чого не можна вилікувати.

Він знав — це неправда. І вона розуміє, що він про це здогадується. Але чи не забагато вона знає?

— Хто ви?

— Клер. Твоя дружина.

Вона повторила ім'я, цього разу якось невпевнено, наче вже й сама почала сумніватися у тому, що каже. Він перевів погляд угору. Стеля була дивна, але водночас приємна для ока. Кольору чаїного крила,— так, чаїного, хто ж не знає чайок,— трохи вигнута вгору, викладена плитками у вигляді невеликих рельєфних квадратів, у кожного з яких посередині маленький, обтягнутий сірою тканиною ґудзик. Усе це разом утворює безконечні перевернуті ряди мініатюрних, але досконало впорядкованих кротовин або мурашників. У тиші, що запала на хвилю,

вухо вловило нові звуки,— досі він не звертав уваги на цокання годинника. Лікарка знову нахилилася над ліжком:

— Якого кольору в мене очі?

— Темно-карі.

— А волосся?

— Темне.

— Обличчя?

— Бліде. Шкіра гладенька.

— Як ви гадаєте, скільки мені років? Спробуйте вгадати. Він здивовано глянув на неї:

— Двадцять сім. Або вісім.

— Гаразд. — Вона підбадьорливо всміхнулася; затим повела далі допит нейтральним, але жвавим голосом: — А зараз скажіть, хто написав "Хроніку Піквік-ського клубу"?

— Діккенс.

— А "Сон зимової ночі"? Ви не знаєте? Він знову видивився на неї:

— ...літньої ночі.

— Правильно. То хто ж?

— Шекспір.

— Чи можете згадати якусь дійову особу в цій п'єсі?

— Паливода. — Затим додав: — Титанія.

— Чому ви запам'ятали саме цих двох?

— Бог його знає.

— Коли ви востаннє бачили цю п'єсу на сцені?

Він заплющив очі й замислився. Тоді знову розплющив їх і похитав головою.

— Не переймайтеся. А зараз — скільки буде вісім помножити на вісім?

— Шістдесят чотири.

— А тридцять відняти дев'ятнадцять?

— Одинадцять.

— Чудово. Найвища оцінка.

Лікарка випросталася. Він хотів їй сказати, що відповіді прийшли з нізвідки, а загадкова здатність давати правильні відповіді тільки поглибила його нерозуміння. Він зробив був кволу спробу підвестися, та щось його втримало на ліжку;

дуже вже щільно підіткнули йому простирадло; а ще та слабкість і втрата самовлади, як під час нічних жахіть, де бажання руху і сам рух розділяють цілі епохи. Почувався, наче немовля в колисці.

— Лежіть тихо, містере Ґрін. Вам дали заспокійливе.

Його незбагненна тривога зросла. І все ж не можна було не йняти віри цим жвавим темним очам. У них проглядала іронія старої коханки — зараз цілком далека і байдужа, але все ще з печаттю ніжної зацікавленості. Друга жінка торкнулася його плеча, відвойовуючи належну їй частку уваги:

— Нам треба набратися терпіння. Все триватиме кілька днів.

Він неохоче перевів погляд на її обличчя; вимовлене нею "нам" викликало підсвідомий опір:

— Я вас уперше бачу.

Груди жінки здригнулися від стримуваного сміху, її вразили його безглузді слова.

— Боюся, що таки не вперше, любий. Ти мене бачив кожного дня ось уже десять років поспіль. Ми одружені. Маємо дітей. Ти повинен це пам'ятати.

— Нічого я не пам'ятаю.

Жінка зітхнула, ледь схилила голову й знову поглянула на лікарку, яка, як він уже відчув, теж поділяє — хоча хіба помітиш це за її вмінням поводитись у присутності пацієнта — його всезростаюче невдоволення промовистими натяками на його провину чи на моральний імператив. Ця жінка надто палко бажала підтвердити право власності на нього. А перш за все слід самому добре знати, кому ти хочеш належати. Він відчув бажання стати недоторканним; нехай навіть річчю, якою вона ніби володіє. З цим доведеться миритись. Але він аж ніяк не стане прирученою тваринкою, з допомогою якої вона доведе свої права. Найкраще поринути назад у ніщо, в хаос, у сіру тишу з цоканням

годинника. Він дозволив повікам опуститися. Й майже відразу знову почув голос лікарки:

— Місіс Ґрін, зараз я б хотіла почати деякі вступні процедури.

— Так, звичайно. — Він помітив, як на обличчі "дружини" з'явилася дурнувата усмішечка, ті зверталася до лікарки поверх ліжка з хворим, як жінка до жінки: — Мені буде приємно знати, що він залишається в таких добрих руках. — Затим: — Ви ж мене відразу сповістите, якщо?..

— Відразу. Не турбуйтесь. Ця початкова стадія втрати орієнтації — зовсім звичайна річ.

Жінка, його нібито дружина, поглянула на нього згори. Досі непереконана, досі з мовчазним докором в очах. Він зрозумів, одначе з роздратуванням, а не зі співчуттям, що та метушиться, не маючи готового рецепту, як поводитись у такій ситуації.

— Майлзе, завтра я знову прийду. — Він нічого не відповів. — Будь ласка, постарайся допомогти лікарці. Все буде добре. Діти скучили за тобою. — Вона востаннє спробувала зворушити його: — Пам'ятаєш Джейн? Тома? Девіда?

В її голосі з'явилося щось схоже на улесливість, отож імена дітей прозвучали радше як несплачені рахунки, як натяки на минулі дорогі примхи. Вона знову зітхнула і дзьобнула його в губи: я почепила цей прапорець, тут моя територія.

Він не проводжає її поглядом, лежить нерухомо, поклавши руки вздовж тіла під простирадлом, і дивиться в стелю. Дві жінки впівголоса розмовляють десь біля дверей. Заспокійливе. Відімкнений струм. Анестезія. Операція. Він ворушить ступнями, торкається руками стегон. Голі. Мацає вище. Голісінький. Двері зачинилися, докторка повертається

до нього, простягає руку, натискує кнопку виклику поруч із ліжком і якусь хвилю уважно дивиться на нього.

— Ви повинні постаратися зрозуміти, що для них це теж удар. Люди зазвичай і не підозрюють, наскільки їм важливо, що їх упізнають, уважаючи це доказом свого існування. Вони жахаються, коли трапляється щось схоже на ваш випадок. Розгублюються. Згодні?

— Я зовсім голий.

Вона всміхається, її розсмішило таке нелогічне продовження. Або ж те, що втрата одягу вразила його більше, ніж утрата пам'яті.

— Вам нічого не потрібно. Тут дуже тепло. Щиро кажучи, навіть надто тепло. — Лікарка торкнулася своєї білої туніки: — Під цим у мене нічого немає.

Вони виставляють на термостаті надто високу температуру, ми всі вже не раз скаржилися. Це при тому, що тут немає жодного вікна... А ви знаєте, що таке "термостат?".

— Приблизно.

Він спробував трохи звестись, аби нарешті розглянути кімнату. Вікон тут справді бракувало. Меблів теж майже не було, якщо не рахувати невеличкого столика та стільця в протилежному від ліжка лівому куті. Стіни були вкриті такими опуклими сірими квадратами, що й стеля. Й навіть двері в ногах ліжка виявились оббиті тим самим матеріалом. Тільки долівці дали спокій, намагаючись пом'якшити загальну монотонність: долівку встелили вичовганим килимком тілесно-рожевого кольору. Цей відтінок художники колись називали старою трояндою. Оббиття... м'яке... в'язниця: ніяк не збагнути взаємозв'язку між цими поняттями. Але він пошукав поглядом очі лікарки, й та напевно здогадалася, яких слів йому бракує.

— Задля тиші. Найсучасніший винахід. Звукоізоляція. Як тільки у вас відбудуться зрушення, ми переведемо вас до іншого приміщення.

— Годинник.

— Так,— вона показала рукою. Він висів на стіні за його головою, ближче до лівого кутка. То був абсурдно помпезний швейцарський годинник із зозулею, надмірно орнаментований, зі стилізованим альпійським дахом і невеличким юрмищем загадкових істот, селян, корів, альпійських рогів, едельвейсів і ще бозна-чого, вирізаного на кожному клаптику бурої дерев'яної поверхні. — Його нам залишив попередній пацієнт. Дуже порядний ірландець. Ми вирішили, що з годинником тут буде затишніше.

— Він страховинний.

— Вас він не турбуватиме. Ми від'єднали механізм, що відлічує години. Зозуля більше не кує.

Він не зводив очей з дурного годинника, з хаотичного вигляду, провислих нутрощів — гирьок і ланцюжків. Ця машина таки заважала. Символізувала щось, чого він боявся, хоча й не знав причини; аномалія, неспівмірне нагадування про все, чого не міг згадати.

— Його вилікували?

— Випадок був досить складний...

Він повернув голову і знову подивився на неї знизу вгору: отже, ні?

— Коли вам стане краще, я розповім про нього. Він обміркував почуте.

— Це ж не?..

— Не що?

— Божевільня?

— Ради Бога, ні. Ви в такому ж здоровому глузді, як я. Або й у ще здоровішому.

Зараз, чекаючи відповіді на виклик, вони сиділа край ліжка, згорнувши руки, впівоберта до нього. З нагрудної кишені туніки стирчали два олівці й футляр термометра. Темне волосся було стягнене тугим вузлом на потилиці, ніякої косметики; і все ж в обличчі було щось від класицизму, від середземноморської елегантності. Шкіра була надзвичайно чиста. Блідість її здавалася теплою,— мабуть, у жилах цієї жінки текла італійська кров; хоча манери виказували стовідсоткову англійку, очевидно, гарного виховання, навіть вищого класу, з добрим родоводом. Особливий тип молодої жінки, чиї здібності привели до серйозного фаху, замість марнувати життя у неробстві. Йому спало на гадку, чи, зрештою, вона бува не єврейка, не пагінець однієї з тих поважних сімей, які впродовж тривалого часу поєднували значні статки з ученістю та державною службою; затим йому майнуло інше: з якого це дива щось таке могло йому прийти на гадку? Вона простягла руку й торкнулася його, щоб підбадьорити:

— З вами усе буде гаразд. У нас були набагато гірші випадки.

— Це схоже на повернення у дитинство.

— Я розумію. Лікування може подіяти не відразу. Ми обоє повинні набратися терпіння,— вона усміхнулася. — Якщо так можна сказати. — Тоді відвелася й удруге натисла кнопку дзвінка поряд з узголів'ям, знову сіла на ліжко.

— А що це за шпиталь?

— Центральний,— лікарка уважно подивилася на нього. Він непорозуміло похитав головою. Вона опустила очі, та по якійсь хвилі зиркнула на нього одним зі своїх метких, пронизливих поглядів: — Я тут для того, щоб повернути вам вашу пам'ять. Подумайте. Адже про існування центрального шпиталю всяк знає.

Він понишпорив у пам'яті; й у якийсь дивовижний спосіб зрозумів одночасно дві речі: подібні пошуки — даремна трата часу, буде розумно, якщо він більше не робитиме таких спроб. Коли початковий шок минувся, виявилось, цілковита ізоляція від усього, ким ти був чи міг бути, не є аж таким неприємним: від тебе не сподіваються жодних подвигів, ти вільний од усіх зобов'язань, суть яких забута, хоча вони таки могли існувати. Це вантаж, якого ніхто не бачив, але голові без нього набагато легше. І попри все опіка врівноваженої та знаючої молодої жінки викликала неспокій. У скромному трикутному вирізі туніки було видно ніжну шию.

— Шкода, що я не можу глянути на своє обличчя.

— Я — ваше дзеркало. Поки що.

Він заглянув до нього і не побачив нічого певного.

— Чи не потрапив я в аварію? Вона спохмурніла.

— Боюся, саме так. Вас перетворили були на жабу. — Не одразу, вичитавши щось невловне в її очах, він зрозумів, що, жартуючи, лікарка хоче подолати його надмірну стурбованість власним станом. Він здобувся на кволу усмішку.

— Отак уже краще,— сказала вона.

— Чи відомо вам, як я... ким я був?

— Так.

Він чекав, коли вона відповість повніше, однак жінка мовчки дивилася на нього: ще один тест.

— То ви мені не скажете?

— Це ви самі скажете мені. Незабаром. Кілька секунд він мовчав.

— Гадаю, ви...

— Що?

— Лікуєте психів.

— Тобто — психіатр?

— Саме так.

— Я невропатолог. Аномальне функціонування мозку. Моя спеціальність — мнемологія.

— А що це?

— Як працює пам'ять.

— Або не працює?

— Деколи. Тимчасово.

Волосся в неї було зав'язане на потилиці шарфом — єдиною деталлю одягу, що робила її схожою на звичайну жінку. На краях шарфа рясніли трояндочки й овальне листячко. Чорне на білому.

— Я не знаю, як вас звати.

Сидячи на краю ліжка, вона повернулася до нього і великим пальцем підгорнула ліву вилогу туніки. Там була прищеплена маленька пластикова картка: "Д-р А. ДЕЛЬФІ". Втім, вона одразу ж підвелася, демонструючи своїм виглядом, що ця несуттєва бюрократична деталь, яка стосується її особи, з медициною не має нічого спільного.

— Ну де ж та сестра?

Вона підійшла до дверей і виглянула в коридор; але даремно, знову повернулася до ліжка й утретє натиснула кнопку виклику. Цього разу тримала її довго і вперто. Дивилась у підлогу, зціпивши губи, наче знімала з нього будь-яку провину за такий вияв нетерпіння.

— Як давно я вже тут?

— Кілька сторінок.

— Сторінок?

Вона склала руки на грудях і знову в її уважних очах промайнув натяк на глузування.

— А що.я повинна була сказати?

— Днів.

Лікарка всміхнулася більш відкритою усмішкою.

— От і добре.

— Чому ви сказали "сторінки"?

— Ви втратили свою особистість, містере Ґрін. І ваше сприйняття реальності

— це те, з чого мені доводиться починати. А воно, як бачиться, в добрій формі.

— Це схоже на втрату валізи.

— Як кажуть у таких випадках, краще вже валізу, аніж руки й ноги.

Він утупився в стелю, силкуючись заново охопити минуле, місце, якусь мету.

— Я напевно втікаю від чогось.

— Мабуть.. Для цього тут ми. Щоб допомогти вам докопатися до суті. — Лікарка торкнулась його оголеного плеча: — Але зараз головне не хвилюватися. Просто заспокойтесь.

Вона знову підійшла до порога. За прочиненими дверима було якось дивно темно, й він нічого не розгледів. Знову втупивсь у вигнуті квадрати стелі, у ці густі ряди звисаючих коконів, кожен зі своєю вершиною-ґудзиком. Дармо що сірі, вони скидалися на груди. Шеренги за шеренгами грудей старшокласниць, отакий собі купол з одних розквітлих сосків. Він хотів був звернути на це увагу лікарки, але та все ще очікувала чогось із коридору, до того ж інтуїція підказала йому, що саме про це не слід зараз говорити. Спостереження було надто особистим, надто грайливим і могло б її образити.

Нарешті хтось жвавою ходою вступив до палати. То була молода медсестра походженням з Вест-Індії,— біла шапочка, брунатне обличчя, накрохмалена блакитна з білим лікарняна форма. В одній руці вона тримала скручену в рурку прогумовану підстилку. Вона кивнула в бік лікарки й ніби відрапортувала:

— Сестричка на стежці війни!

Лікарка пропустила повз вуха її слова й звернулася до хворого:

— Це — медсестра Корі.

— Приємно бачити вас тут, містере Ґрін. Він спереляку скорчив гримасу:

— Вибачте?..

Вона майже серйозно покивала на нього пальцем, зблиснули карі очі, зазвучав глибокий карибський голос:

— А відтепер ніяких вибачень. Інакше надаю ляпанців.

Йому сподобалася ця симпатична дівчина з почуттям гумору і владною вдачею. Через рідкісний збіг,— якби не він, то йшлося б про гени зовсім різних рас,— її очі були такого самого кольору, що й у лікарки.

— Зачиніть, сестричко, двері, будь ласка. Я хочу провести попередні процедури.

— Гаразд.

Доктор Дельфі знову склала руки на грудях. То була, мабуть, її улюблена постава. Лікарка уважно дивилась на нього й, здавалося, щось подумки зважувала, наче ще остаточно не вирішила, в чому полягатиме лікування, наче вона вбачає в пацієнтові не так особистість, як завдання, яке слід розв'язати. Зрештою ледь помітно всміхнулася:

— Вам боляче не буде. Багато пацієнтів вважали процедури приємними і заспокійливими. — Вона глипнула на медсестру, яка вже стояла по той бік ліжка:

— Почнемо?

Обидві жінки разом нахилились і впевненими рухами, що свідчили про досвід, розв'язали матрац спочатку з одного боку, потім з другого, звільнили простирадла і вправно склали їх у ногах ліжка. Пацієнт спробував сісти, але ті вдвох лагідно змусили його повернутись у попереднє положення. Доктор Дельфі сказала:

— Лежіть спокійно. Так як зараз.

її голос, хоча й тихий, помітно пожвавів; і вона прочитала в очах пацієнта розгубленість.

— Мій любий, я — лікар, а це — медсестра. Ми бачимо голі чоловічі тіла день у день.

— О, так,— озвався він,— вибачте.

— А тепер ми повинні підкласти під вас прогумовану підстилку. Поверніться обличчям до мене. — Він повернувся і відчув, як медсестра підкладає йому підстилку вздовж спини. — А тепер на другий бік. Через сувій. Ось так. Гарно. А тепер на спину. — Йому не залишалося нічого, як дивитись у розкреслену квадратами стелю. Під ним старанно натягли підстилку. — А тепер підніміть руки й закладіть їх під голову. Ось так. А

тепер заплющіть очі. Я хочу, щоб ви розслабилися. Ви перебуваєте в найкращій лікарні Європи. В нас дуже високий процент одужань. Вважайте, що ви не щезли без сліду, що ви вже на шляху до одужання. Просто розслабте усі ваші м'язи. І свідомість. Усе буде добре. — Настала пауза. — А зараз ми хочемо перевірити вас на деякі реакції нервової системи. Ви повинні лежати зовсім спокійно.

— Добре.

Він слухняно заплющив очі. На деякий час запала цілковита тиша, тільки годинник відраховував час, після чого прозвучав тихий наказ лікаря:

— Починайте, сестричко.

Дві легкі долоні торкнулися його рук, закладених під голову на подушці, ковзнули вниз до пахв, потім ще нижче вздовж тіла, спинилися на стегнах, натисли.

— Мої руки на дотик приємні й теплі, містере Майлз?

— Так, дякую.

Медсестра відняла руки, але тільки на мить. Лівою рукою вона вправно підняла його в'ялий пеніс, а правою стала поволі масажувати калитку. Хворий вирячився на неї, лікарка нахилилася до нього.

— Нервовий центр пам'яті в мозку тісно пов'язаний із центром, який контролює діяльність статевих залоз. Ми повинні пересвідчитися, що останній функціонує справно. Це звичайна процедура, нема причин соромитись. А тепер, будь ласка, все-таки заплющіть очі.

В її очах не лишилось ані сліду усмішки чи зарозумілості, а тільки професійна серйозність. Він знову заплющив очі. Масаж відновився.

Другою рукою медсестра погладжувала член знизу. Хоча зовсім розслабитися пацієнт і не зміг, сама процедура справді видавалася йому цілком клінічною, звичайною справою. І наче на підтвердження того лікарка стала перемовлятися через ліжко з медсестрою:

— Вони вже дали лад каналізації?

— Ви жартуєте!

— Не розумію, що діється у господарському відділі. Що більше скарг, то більший безлад.

— Вони одно ріжуться в карти в бойлерній. Сама бачила.

— Я спробую напустити на них містера Пікока.

— Нехай щастить.

Не розплющуючи очей, пацієнт був майже певний, що лікарку потішили саркастично смиренні слова медсестри; після останньої репліки вони неодмінно всміхнулись одна одній. Настала тиша. Ніжне потискування тривало, а ще погладжування, а ще час від часу пальці бігали туди-сюди. Однак у словах, якими обмінялися медички, щось видалося йому знайомим. Начебто він уже колись чув уривок такої розмови, властивої для шпиталю, начебто йому в житті щось таке вже траплялося чути, навіть оце вже колись було... але ж як могло так статися, щоб він геть-чисто все забув?

— Реакція? — тихо спитала лікарка.

— Негативна,— відповіла медсестра.

Він відчув, як усе ще обм'яклий член підняли й відпустили; затим процедура поновилася. Вже у відчаї, через мряку, через жорстокий моругий мур амнезії він силкувався допопасти втрачений кістяк досвіду й знань. Шпиталі, лікарі, медсестри, ліки, лікування... З того боку ліжка, де стояла лікарка, почувся рух:

— Подайте мені вашу праву руку, містере Ґрін.

Заціпенілий, він ані не поворушився, але вона взяла його руку з-під голови й підняла догори. Його пальці торкнулись оголеної груді. Ще більше очманілий і нажаханий, він розплющив очі. Над ним нахилилася доктор Дельфі з розстебнутою душею й дивилася кудись над його головою з таким виглядом, наче вона не що інше, а вимірює у нього пульс. Його руку повели до другої груді.

— Що ви робите? Вона й не глянула вниз.

— Будь ласка, помовчте, містере Майлз. Я хочу, щоб ви зосередилися на ваших тактильних відчуттях.

Його очі помандрували вниз, де відкривався білий халат, затим угору,— вже втретє, вкрай ошелешений, він даремно шукав її очей. Бо недавні слова про те, ніби вона нічого не має під халатом, він зрозумів був, як просте перебільшення.

— Я не розумію, чого вам треба.

— Я ж вам щойно усе пояснила. Ми повинні перевірити ваші рефлекси.

— Ви хочете сказати...

Вона опустила на нього очі, й у її погляді вже була виразно помітна дратівливість.

— Раніше вам доводилося здавати аналіз, чи не так? І зараз відбувається те ж саме.

Він став забирати руку:

— Але ж я... ви...

Несподівано вона заговорила суворо і холодно:

— Послухайте, містере Майлз, медсестрі й мені сьогодні ще треба обійти багатьох пацієнтів. Ви ж хочете вилікуватися, правда?

— Так, звичайно. Але...

— Отож заплющіть очі. І, ради Бога, намагайтесь поводитися хоча б трішки розкутіше. Ми не можемо залишатися з вами цілий день. — Вона схилилася над ним, спершись на руки по обидва боки подушки. — А зараз обома руками. Де вам хочеться.

Однак його руки лишалися там, де й були. На подушці, складені за головою.

— Я не можу. Зовсім не знайома людина. Лікарка глибоко вдихнула повітря.

— Містере Ґрін, я хочу, щоб ви бачили в мені передусім незнайому жінку. Чи, може, ви хочете сказати, що воліли б, аби цю процедуру проводив медбрат і лікар-чоловік?

— Та що ви!

Лікарка пильно подивилася йому в очі.

— Моє тіло викликає у вас відразу? — її голос і очі тепер стали владними й безапеляційними — вона не потерпить відмови. Пацієнт перевів погляд з її обличчя на груди в напівсутінках між вилогами халата і відвернувсь.

— Я не розумію, що спільного це має...

— Те, що ви називаєте словом "це", як не дивно, є найновішим і загально-схваленим методом лікування саме таких недужих.

— Я нічого не чув про цей метод.

— Ще кілька хвилин тому ви так само нічого не чули про своїх дружину й дітей. У вас важкий випадок утрати пам'яті.

— Таке я, мабуть, пам'ятав би.

— А ви пам'ятаєте, які у вас політичні погляди? — Він нічого не відповів. — А релігійні переконання? Чи, може, рахунок у банку? Або фах?

— Ви ж знаєте, що ні.

— Отож будьте ласкаві довіритися мені. Я знаю, що роблю. Не для того довгі роки опановувала свій фах, щоб опісля піддавали сумнівам мої професійні висновки, та ще й отак наївно. Ви в чудовому фізичному стані. Вчора я вас дуже уважно обстежила. Ваші геніталії цілком нормальні. Я не вимагаю від вас нічого неможливого.

Він так і не повернувся до неї обличчям. Важко ковтнув і впівголоса запитав:

— А я б не міг... якось сам?

— Ми не перевіряємо вашої здатності виробляти просто сперму, містере Ґрін. Він не збагнув, що означала зневажлива інтонація, з якою вона вимовила

слово "сперма", наче воно було співзвучне словам "мило" чи "піна".

— Мені так не по собі.

— Не забувайте, ради Бога, що ви в лікарні. У цьому немає нічого, що зачіпало б вас особисто. Медсестра і я, ми просто займаємося звичайними процедурами. І ми просимо тільки трішки вашої співучасті... Сестро?

— Все ще негативно, лікарю.

— А зараз ви покинете ваші вибрики, містере Майлз. У мене абсолютно нормальне тіло. Заплющіть очі й беріть його.

її голос і погляд нагадували старосвітську няню, яка вмовляє забудькувату дитину виконати ще одну природну справу.

— Але ж навіщо?

— І покиньте, будь ласка, задавати ці безглузді запитання.

Вона підвела очі і втупилася у стіну за його ліжком, кладучи цим край подальшим теревеням. Урешті-решт він заплющив очі й рвучко підняв руки назустріч персам. Він не став їх пестити, а тільки тримав у руках. Вони були теплі, пружні й приємно заповнювали долоні; став відчутним терпкуватий аромат, схожий на запах мирту,— без сумніву, то був запах якогось антисептичного мила. Проте хворого не так обходила стать лікарки, як злість, що переповнювала його зсередини. Принаймні він розумів, що зовсім недавно зазнав важкої травми і його свідомість повинна перебувати в особливо делікатному й крихкому стані,— а туг

ось оці: користуються не тільки його слабкістю, але й впливом ліків; однак, що найгірше, геть нехтують будь-які його моральні почуття.

А тепер він і зовсім збентежився, бо сестра Корі не припиняла своїх намагань; він відчув, що починається ерекція. Мабуть, медсестра подала якийсь знак, бо в словах лікарки вже чулося менше карболової кислоти, ніж до того:

— А тепер я пропоную вам обстежити інші частини мого тіла.

Це вже було занадто. Хворий безвільно опустив руки на подушку, проте не розплющив очей.

— Це ж непристойно.

Доктор Дельфі витримала паузу, а потім, демонструючи менш приємний бік своєї неабиякої підготовки, сказала холодно-дошкульно:

— Щоб ви знали, містере Ґрін, ваша втрата пам'яті цілком може бути викликана підсвідомим бажанням пестити незнайомі жіночі тіла.

Від обурення віш широко розплющив очі:

— Це нічим не обґрунтоване припущення!

— Саме навпаки — абсолютно обґрунтоване. Моногамія — це біологічне безглуздя, просто випадковий феномен історії. Головною біологічною функцією чоловіка є введення сперматозоїдів, тобто ваших генів, у якомога більшу кількість маток... — Лікарка замовкла, але він не відповів, тоді вона повела далі спокійнішим голосом: — Я повторюю — проведіть руками по моєму тілі.

Він пильніше вдивився в її очі, шукаючи бодай натяку на іронію чи людяність. Але не знайшов нічого. Вона була невблаганно байдужою до його переконань, почуття пристойності. Зрештою він стулив повіки, намацав груди, потім дібрався вище, до ніжної шиї, до виїмок, де сходяться шия та плечі, потім знову до грудей, провів руками по боках до вигнутої талії, разом із тим відчуваючи легку лляну тканину відкритого халата. Лікарка трохи пересунулась і переставила коліно на край ліжка:

— Всюди, де вам хочеться! — Його права рука помандрувала далі. Зупинилася. — Ну ж бо, містере Ґрін. Ви ж не вперше торкаєтеся лобка. Він вас не вкусить.

Пацієнт забрав руку.

— Я ось що згадав: а як же дружина?

— Місіс Ґрін знає про методи такого лікування. Я все їй пояснила ще до вашого пробудження. Вона дала письмову згоду.

Якийсь факт із минулого, наче милосердний спільник, несподівано спалахнув у його свідомості. Пацієнт знову розплющив очі й утупився в очі навпроти:

— Я завжди вважав, що клятву Гіппократа ще не скасовано.

— Лікар зобов'язаний ужити всіх належних засобів, які є в його розпорядженні, щоб вилікувати пацієнта... якщо я правильно все пам'ятаю.

— Належних засобів!

— Належними засобами є найбільш дійові. Тобто саме ті, які ми застосовуємо у вашому випадку.

Невидимі руки медсестри не давали йому спокою. Він ще на мить затримав свій погляд на очах лікарки, й виявилося, що більше не може знести зараз уже цілком відвертого роздратування й осуду. Він знову заплющив очі. За хвилю доктор Дельфі ще нижче схилилася над ним. Його губів торкнувся сосок, тоді ще раз, запах миртових квітів став виразнішим, викликаючи в найдальших закутках свідомості образи залитих сонцем схилів над лазуровим морем. Він розплющив очі — тепер у напівсутінках туніки йому ще раз запропонували спробувати на смак наполегливу пипку. Він одвернув голову:

— Бордель.

— Чудово. Годиться усе, що підстьобує ваше лібідо.

— Ви не лікар.

— Я — кайдани. Канчук. Чорна шкіра. Все, що вам спаде на думку.

— Це бридко.

— Ви б хотіли, щоб сестра роздяглася? *

— Ні!

Лікарка трішки відсторонилась.

— Я все-таки сподіваюся, що ви не расист, містере Ґрін. Він навіть не моргнув:

— Я вимагаю, щоб мені дали можливість зустрітися з головним лікарем.

— Головний лікар тут я.

— До того часу, коли вийду звідси, я подбаю, щоб вам заборонили займатися вашою професією.

— Гадаю, ви помітили, що вам уже легше знаходити потрібні слова. Отож, можливо...

— Та хай би ви згоріли! Мені насрати!

Настала мовчанка. Після чого в голосі лікарки ще побільшало льоду:

— Можливо, ви й не можете цього знати, містере Ґрін. Однак усі посилання на дефекацію чи уринацію є симптомами сексуальної провини та пригноблення, накинуті нам культурою.

— Та відчепіться вже від мене!

Настала ще одна пауза, після якої озвалася сестра:

— Ми втрачаємо його, лікарко...

Пацієнт почув нетерплячий подих доктора Дельфі. Мить сумнівів. Потім вона звелася з колін і випросталася біля ліжка.

— Ви знаєте, сестро, я боюся, що тут нам справді не повелось. Треба застосовувати метод ПА.

Зашелестіла тканина. Не відриваючи голови од подушки, пацієнт кинув стривожений погляд на лікарку, яка зняла з себе туніку і вже була зовсім гола. Вона простягла одяг через ліжко медсестрі. Та поглянула на хворого згори вниз із таким відвертим невдоволенням.

— Ми це робимо тільки тому, що ви лікуєтеся власним коштом, містере Ґрін. Можете мені повірити: я не потерпіла б вашої поведінки,

якби ви перебували тут за рахунок страхівки. Жодної хвилини. — Вона згорнула руки на грудях. — Зрештою, попри усе інше люди вистоюють довгі черги, щоб потрапити в це відділення. Ми працюємо з великим навантаженням.

Він зібрав усі свої сили й здобувся на мужності подивитись їй в очі:

— Що таке метод ПА?

— Плекторний активатор. — Лікарка нетерпляче глянула в бік дверей. — Будь ласка, поспішіть, сестро. Ви ж знаєте, скільки ще в мене сьогодні пацієнтів.

Пацієнт водночас загіпнотизований і розгублений не зводив очей з двох жіночих тіл — білого й темного. Вони виявились однакові на зріст, хоча двадцятирічна медсестра не була такою стрункою... й такою клінічно стерильною, бо йому здалося, ніби він помітив у її погляді сардонічну смішинку. Сестра відкопилила губи. Знов озвалася лікарка:

— Перш ніж ми почнемо, я гадаю, мені краще повідомити, що ваша впертість може виявитися не аж такою моральною, як вам гадається. Ви тільки не подумайте, ніби нам раніше не траплялися пацієнти, котрі відмовлялись од процедур лише тому, що сподівалися від нас різних так званих збочень... Ми в рідкісних випадках справді вдаємося до них, коли стикаємося зі стійкими еротичними відхиленнями, що не піддаються лікуванню. Але ніколи на початковому етапі, як от зараз. Отож, якщо ви замислили схилити нас до коено-німфічної чи псевдотергумінальної стимуляції, то я вам скажу тільки одне — у вас нічого не вийде. Усе зрозуміло?

— Та ради Бога, я ж навіть не знаю, про що ви говорите.

— Те ж стосується і "бразильської виделки".

— Та невже!

Тут настала ще одна коротка пауза. Лікарка напустила на себе вигляд класної дами, впевненої, що її навмисне провокують. Вона взялася в боки:

— Й останнє, містере Ґрін. Ми не виключаємо також наймізернішої ймовірності, що у вас виявиться криптоамнезія. — Вона зупинилась, аби переконатися, що її застереження зрозуміли. — А зараз поверніться до мене. Обличчям до мене.

Рука сестри ковзнула під ліве плече і облесливо обняла його ззаду.

— Ну ж бо, містере Ґрін, це тільки на перший погляд я така неприступна, будьте слухняним хлопчиком.

Він з образою в очах глипнув на це вест-індійське обличчя, втім все-таки підкорився і повернувсь на бік. Управно й хутко, цілком одночасно, що свідчило про неабиякий досвід, обидві медички негайно також опинилися на ліжку, кожна зі свого боку. Медсестра Корі лягла позаду, а лікарка зовсім збентежила його, притиснувшись спиною до його грудей. Він відчув, як вони обидві вигинаються: одна вперед, друга назад, наче намагаються щільніше втримати його між своїми тілами. Темношкіра дівчина притисла низ живота до його сідниць, і те, як вона це зробила, підтвердило його попередні підозри щодо неї. Він дивився на темне волосся лікарки, на її шарф за кілька дюймів перед своїм носом. Усі мовчали. Потім озвалася лікарка. її голос був тихішим, ніж перед тим: вона зробила очевидну, однак не зовсім успішну спробу видаватися менш безапеляційною:

— Правильно. А зараз легенько покладіть ліву руку мені на груди.

Вона витягла свою руку в напрямку стелі. Пацієнт спершу завагався, але послухався наказу: так само можна підкорятись інструкторові

автошколи, який вимагає покласти руку на якийсь важіль чи перемикач. Лікарка опустила руку. її пальці накрили його руку і утримували її на місці.

— А зараз, містере Ґрін, слухайте уважно. Я востаннє спробую усе пояснити. Пам'ять дуже тісно зв'язана з вашим еґо. Ваше еґо програло двобій вашому су-пер-еґо, яке вирішило пригнобити його — піддати його цензурі. Ми з медсестрою тільки хочемо залучити на ваш бік третій компонент вашої психіки, а саме, підсвідоме "воно". Це і є той млявий орган, який зараз притиснутий до моїх сідниць. Він, мабуть, ваш найкращий друг. І мій теж. Я ж бо ваш лікар. Ви розумієте мене?

Він відчув, як сестра Корі цілує, а затим проводить язиком по його потилиці.

— Це огидний переступ проти моєї особистості.

— Боюся, зараз вашими вустами промовляє супер-еґо. Ця процедура трохи нагадує штучне дихання "рот у рот", так само як амнезія чимось нагадує стан урятованого потопельника. Ви стежите за моєю думкою?

Він дивився в її волосся:

— Вона викликає в мене несамовитий протест.

Лікарка глибоко зітхнула, хоча її голос лишався свідомо нейтральним і діловим:

— Містере Ґрін, я зобов'язана сказати вам, що такого ставлення завжди очікую від культурно відсталих людей. Але аж ніяк не від пацієнтів вашого кола й освіти.

— Це моральний протест.

— Ні, з цим я не можу погодитися. Саме ваша свідомість потребує моєї допомоги.

— Можливо, зараз я не знаю, ким я є насправді. Але я більше ніж упевнений, що хоч би ким я був, я не з тих, хто хоча б колись...

— Ви вже вибачте, але цю заяву заледве чи можна назвати логічною. Ви не знаєте, хто ви є насправді. Отож існує ймовірність, що досі ви були сексуально неперебірливим суб'єктом. З погляду статистики я можу твердити: шанси для цього більш як рівні. Особливо для вашого соціального середовища й фаху. Що ж до останнього, то теж мушу вас застерегти: в нього дуже тривала й добре зафіксована історія загальної нездатності мужньо ставитися до реального життя.

— Т& бісова баба вам сьогодні щось таки набалакала!

— Набагато менше, ніж можна судити з вашого ворожого ставлення до неї.

— Я просто не міг згадати, хто вона така. Оце й усе ставлення.

— Однак мені здавалося, вам було приємніше дивитись на мене. Хоча про мене ви теж нічого не знали.

— По-моєму, ви поставилися до мене з більшим розумінням. Принаймні — тоді.

— І була більш привабливою? Він завагався:

— Можливо... — Й додав: — Фізично привабливішою.

— По-простому кажучи, я вам запала в око?

— Я дуже хвора людина. Про секс і думати не думав. І, ради Бога, скажіть вашій медсестрі, нехай дасть моїй потилиці спокій.

— Може, ви хочете, щоб її язичок помандрував деінде? Він помовчав, не знаходячи слів.

— Це відразливо.

— Чому, містере Ґрін?

— Ви й самі чудово знаєте чому.

— Ні. Я не знаю.

— Послухайте, люба моя, можливо, я позабував геть усі факти, але ж не забув, що таке добропристойність. Якби міг, я б уже, мабуть, вас обох задушив.

Вона пригасла його мляву руку трохи міцніше до грудей:

— Для мене це найбільша загадка, містере Ґрін. Чому ваша така бурхлива відраза до наших методів знаходить вияв тільки в словах?

— Я не розумію, про що ви кажете.

— Ви не зробили жодної спроби відштовхнути нас, підвестися з ліжка, вийти з палати. Жодної з дій, на які спроможні. І які були б нормальним фізичним еквівалентом вашого психічного стану.

— Не моя в тому провина: я під впливом ліків.

— А-а! Але чого немає, того немає, містере Ґрін. Коли ви прокинулися, то могли ще мати таке відчуття. Однак ви прокинулися

тому, що я ввела вам препарат, який нейтралізує снодійне: стимулюючий засіб. І він уже давно свою справу зробив. Отож, боюся, таке пояснення не приймається.

Він відчув себе шахістом, який потрапив у безвихідну пастку. Лікарка знову пригасла його руку:

— Я не критикую вас, містере Ґрін. Я тільки запитую.

— Бо... бо я не можу нічого пригадати. Я припускаю, що, запихаючи мене сюди, хтось добре знав, що робить.

— Тобто, ви допускаєте можливість, що наші методи мають якийсь сенс?

— Я просто терпіти не можу вашої поведінки.

Якусь хвилю лікарка мовчала, затим спокійно відпустила його руку від грудей й повернулась обличчям до нього. її очі були так близько, що йому було важко сконцентрувати погляд, а втім щось у її очах, в її обличчі говорило: я нарешті зрозуміла, що його більше не можна залякувати. І ось уперше очі відвела лікарка. Вона говорила майже пошепки, наче бажала, щоб сестра Корі, яка була тут же, в нього за спиною, нічого не розчула:

— Містере Ґрін, нам тут доводиться нелегко. Ми зовсім не позбавлені звичайних людських почуттів. Бувають пацієнти, котрі... якщо чесно, то з ними набагато легше налагоджувати стосунки, ніж з іншими. Можливо, мені не слід цього говорити, але, коли оглядала вас уперше, я не стала потай шкодувати,— а, зізнатися, часом зі мною таке буває напочатку,— що не здійснила своє перше бажання і не обрала своїм фахом педіатрію. Власне кажучи, я з нетерпінням чекала можливості приступити до лікування. Зокрема ще й тому, що на основі специфічних ознак передчувала: ви й самі залюбки працюватимете зі

мною. Тобто, настільки, наскільки здатен пацієнт. Щиро прошу пробачення, якщо я надто покладалася на свої сили. З іншого ж боку, я сподіваюся, ви мені повірите, що в цій палаті не зможуть працювати такі люди, які не ставлять здоров'я пацієнта вище від особистих почуттів. Ті, хто так і не навчився приносити в жертву уявлення зовнішнього світу про скромність та інтимність на вівтар потреб людини. — Вона звела очі й пильно подивилася на нього: — Бодай з цим, я сподіваюся, ви можете погодитись?

— Якщо так треба.

— Містере Ґрін, за кілька секунд я заплющу очі. Хочу, щоб ви поцілували мене, а потім обернулися й поцілували медсестру. Тільки на знак того, що ми з вами однакової людської породи, хоча й опинилися у важкому для всіх нас становищі. Затим, мабуть, ми зможемо повторити все з самого початку і допомогти вам досягти ерекції та збудження, на які, я впевнена, ви здатні.

Перш ніж він устиг відповісти, вона потяглася до нього губами, вже не лікарка, не класна дама, навіть не доросла жінка, вона стала більш за все схожою на цнотливу й слухняну небогу, яка чекає дядечкового поцілунку. Він відчув майже непомітний тиск ззаду. Це його підштовхували зробити те, про що його просили. Він поглянув на таке близьке обличчя, на темні опущені вії на тлі блідої шкіри, на класичної форми ніс, на ніжні губки. За інших обставин хтось назвав би це обличчя вродливим, таким, що якось не по-земному сяє водночас розумом і прихованою чуттєвістю. Він здригнувся, спробував ухилитись, відчув, що несправедливо опинився в пастці. Але ж треба було щось чинити. Пацієнт нахилився вперед, торкнувся своїми щільно стиснутими губами її рота й одразу відкинувся назад.

— Дякую, містере Ґрін. — Вона розплющила очі й знову перетворилася на лікарку: — Я впевнена, що ви не расист, однак щойно ви були менш ніж люб'язні з сестрою Корі. Якщо цей факт вивітрився з вашої пам'яті разом з усім іншим, то я дозволю собі нагадати вам про

значний внесок Вест-Індії у вдосконалення послуг нашої клініки. Я впевнена: сестра буде вам удячна, якщо ви обернетеся до неї й продемонструєте їй такий самий вияв розуміння.

Доктор Дельфі трішки відсунулася, й одночасно він одчув такий самий рух позаду себе. Професійно проникливий погляд лікарки не давав йому відвести очей, і, мабуть, саме тому, що понад усе хотілося його уникнути, пацієнт урешті повернувся на другий бік. Руку твердо тримав уздовж тіла, наче по команді "струнко". Рука сестри Корі лягла йому на плече. Дівчина теж лежала з заплющеними очима, повні губи так само очікувально, смиренно і по-дитячому наблизилися до його обличчя. Однак її тіло здавалося теплішим, більш зграбним і податливим, ніж у лікарки; й дарма, що вона лежала зовсім непорушно, він відчув притамовану в ній енергію.

Пацієнт нахилив голову й удруге продемонстрував вияв розуміння. Та цього разу не все обійшлося, як допіру. Рука сестри обвила його шию. їхні губи майже розімкнулись, але тільки на мить. Він одчув той самий терпкий запах, що раніше від лікарки. Напевне, цей аромат додавали не тільки до мила, але й до рідини для полоскання рота, і їх уживав увесь персонал. Пацієнт спробував одсунутись, але рука у нього на шиї не дозволила, дівчина пригорнулася до нього ще тісніше. На розвідку рушив її язик. Затим вона зігнула ногу і закинула на нього, від чого вони пригорнулися ще міцніше.

Він нажахавсь і обурився не менше ніж перед тим, одначе чомусь бракло волі відштовхнути наполегливу медсестру. Зрештою, вона була порівняно пасивною; крім того, до певної міри було приємно нейтралізувати лікарку, виявивши схильність до підлеглої. Пацієнт не помилився щодо її активності, бо зараз це гнучке і невтомне створіння притисло його плечима до подушки, начебто тільки для того, аби не перервати поцілунок. За кілька секунд сестрі пощастило забратися верхи на нього. Лікарка напевно встала з ліжка. Медсестра сягнула рукою й схопила зап'ясток його безвільної лівиці, яка спочивала на прогумованому килимку, й поклала її на округлість своєї правої щоки. До

вже зовсім безсоромних, закличних синекдох язика додалося тремтіння щоки під його долонею. Даремно намагаючись вгамувати її, він підняв праву руку й притулив їй до другої щоки.

Наче в нічному мареві, розумів, що скочується у фатальну прірву; й водночас чувся безсилим попередити лихо. Однак десь у глибині осліпленої психіки його моральна сутність і далі протестувала проти жалюгідної капітуляції перед плоттю, жахливого потурання ницим інстинктам. їй вторив естет, особа зі смаком, справжній, хоча й забутий нині Майлз Ґрін, котрий аж ніяк — він знав це напевно — не дозволив би собі опинитися в такому вульгарному й принизливому становищі за звичних обставин і не став би вислуховувати показних виправдовувань лікарки. Йому спало на думку, аж дух захопило, що це інтуїтивне відчуття того, чого б він ніколи не став робити, може виявитися корисним ключем до того, ким він був насправді. Й пацієнт заходився розмірковувати про підхожий для себе фах. Це давалося йому нелегко, бо сестра Корі саме підвелась на руках і збуджувала його своїми розкішними молодими персами. Доказ того, що був на вірному шляху, він отримав майже відразу. А також того, що лікарка, натякаючи на розгнузданість і розбещеність, знову свідомо вела його манівцями.

І диво, зовсім нізвідки виринула перша згадка про щось напевно-таки автобіографічне, що стосувалося його затуманеного минулого. Хоча то був тільки нечіткий образ, без жодних деталей, та він знав, що йдеться про ряди уважних облич. І дивилися вони на нього, це вже достеменно. Еге ж, від хвилювання він, сам того не відчуваючи, вп'явся нігтями в сідниці медсестри, а та зрозуміла його відрух невірно й у відповідь йому довелося пережити справжній натиск її грудей і живота. Найменше хотілося, щоб його спантеличили. Пацієнт краще взявся за її пружні щоки, витримав ще одну хвилю тремтіння і отримав можливість знову зосередитись на своєму відкритті.

На більш конкретне непрацездатна пам'ять поскупилася, однак він відчув упевненість, що раніше виступав перед публікою. Коли кінчиком язика неуважливо торкнув збуджену пипку, аби тільки вгамувати

вершницю, пацієнт спробував викликати в пам'яті якусь підхожу для себе поважну професію. Очевидно, це було щось зовсім далеке від легковажного мистецтва, від розважальності. Мабуть, юриспруденція. Церква якось не підходила. Директор школи — теж можливо. Або ж військово-морський флот. Капітан Майлз Ґрін, королівський військово-морський флот,— таке словосполучення звучало цілком імовірно. Втім не викликало жодних більш точних і співзвучних асоціацій. Спало на думку, що, зрештою, фах театрального актора саме й міг би стати відповіддю на запитання, адже щось у ньому причаровувало, так само, як напівсховане в темряві, розмите, однак наполегливе відчуття аудиторії. З іншого ж боку, актори в суспільстві не вважаються людьми відповідальними, а він чимраз більше впевнювався, що справжній Майлз Ґрін таким був.

Але що примусило його затуманене й усе-таки очевидне справжнє "я" спалахнути,— так само раптово, як раптово над його грудьми підвелася на коліна сестра Корі,— то це думка, що, бувши при здоровому глузді, він ніколи б не дозволив, щоб з ним щось подібне трапилося. Новий здогад дихнув на нього. А чи дійсно не може бути так, що він — член парламенту,— подумав він, коли темношкіра дівчина схопила його руки й провела ними по гладенькій шкірі живота, мовби вмиваючи ними гостроверхі перса. Депутат і переконаний противник сил зла й уседозволеності?

А що там говорила ця нікчемна докторша про невміння зустрічати реальності життя з відкритим обличчям? Хіба саме не цю надуману, по-дитячому ворожу репліку зазвичай чути від широкої громадськості, коли йдеться про обраних представників народу? Пацієнт відчув, як його охопила тремка інтуїтивна певність, ніби він уже зовсім близько од відповіді... і знову защеміло серце,— адже докторша казала ще щось, і ті слова досі не дають йому спокою. А й справді, чому відразу не вийшов з палати? Втім, стривай: припустімо, він справді член парламенту і наткнувся на кричущий приклад зловживання в медичній практиці, приклад, важливість якого виходить далеко за межі цього одного шпиталю? Тоді все зрозуміло. Між особистою відразою й громадським

обов'язком міг бути тільки один вибір, що свого часу вичерпно засвідчив і Ґладстон1 у своїй роботі над проблемою проституток.

Ґладстон — він згадав Ґладстона! Втретє з початку самозаглиблення пацієнт відчув трем від наближення до істини. І не тільки тому, що згадав Ґладстона. Пригадалася недавно опублікована нещадна статистика про секс-ройовиська Гамбурга й Копенгагена на вимогу городян. Пацієнт відчув глибоке полегшення. Хоча й несвідомо, але, не покидаючи цієї кімнати, зробив правильний вибір, пов'язаний з особистою відповідальністю, і робив те, для чого, як він дедалі більше переконувався, був покликаний.

От якби колись... мій Боже, настане той день, коли він притягне на суд громадськості цю докторшу, клініку, методи лікування і усе-усе, і то так, що назавжди покладе край цьому неподобству. Зараз одну його руку повели вниз, запрошуючи обстежити пах медсестри, яка все ще стояла на колінах. Ні, він не буде мовчазним спостерігачем. Ніщо не зупинить його: впіймає погляд спікера й підведеться, впевнений у собі, зібравши докупи всі свої сили, з високо піднятою головою,— поважний і переконливий:

— Чи відомо міністрові про всезростаючу кількість серйозних статевих злочинів проти душевно хворих пацієнтів з боку маніакальних працівників одного значного шпиталю, представників різних рас? Чи усвідомлює міністр, що їхні безборонні жертви...

На жаль, далі промова так і не просунулася, бо увагу сестри Корі відволікло щось за її спиною. Вона відпустила його долоню, сягнула рукою позад себе й вигукнула:

— Містере Ґрін! Ви все-таки змогли!..

Наступної миті вона пригорнулася до нього. Його губи відчули на собі короткий, але жаский поцілунок, затим вона стрепенулася всім

тілом і наче змія заходилася сповзати нижче. Він відчув, як вона пестить його пилки, і навіть не став уявляти, чим може закінчитися ця відразлива сцена.

— Цього досить, сестро... Сестро!

Медсестра як лежала, так і завмерла при другому більш різкому окрику. її щока спочила у нього на животі. Він розплющив очі. Поруч із ліжком стояла доктор Дельфі, згорнувши руки під грудьми, і дивилася на свою розпростерту помічницю з осудом, який досі призначався виключно йому. Медсестра Корі відірвалась од нього, підвелася на ноги й стала біля ліжка з похиленою головою.

— Пробачте, докторко.

— Скільки разів я повинна повторювати тобі, що на цій стадії ми застосовуємо метод Гопкінса-Сешольського?

— Я забула...

— Цього тижня це вже втретє.

— Але ж у мене вийшло, докторко...

— Справа не в тому, вийшло чи ні. Я говорю про лікарняні правила. Які захищають і вас також, сестро. Я вже не раз говорила, що надмірна стимуляція тільки подвоює наше навантаження. Тому ми й наполягаємо на методі Гопкінса-Сешольського. Й ви це знаєте,— по хвильці додала доктор Дельфі не без позірного святенництва, характерного для владолюбних людей. — Мені було б дуже неприємно обговорювати вашу поведінку із старшою сестрою.

Медсестра Корі кинула нажаханий погляд на ліжко:

— Будь ласка, не треба, докторко Дельфі. Будь ласка. Ця стара корова вже й так у мене в печінках.

— А ще, сестро, вам не вільно говорити так про своїх зверхників у присутності пацієнтів.

Медсестра знову похилила голову:

— Але про неї усі так говорять.

— Зараз не про це йдеться.

— Слово честі, я більше не буду, докторко. Можу забожитися. Доктор Дельфі трохи зм'якла:

— Гаразд. Але я не хочу, щоб мені довелося знову вертатись до цієї розмови. Нарешті вона глянула на свого пацієнта. її губи витяглися в тоненьку вибачливу усмішку.

— Ви вже даруйте мені, містере Ґрін. Медсестра ще проходить практику. — Затим перевела погляд на середину його тіла. — Гаразд. Подивімося, як себе почуває ваш чутливий орган.

Пацієнт відчув на собі її вагу і отримав можливість оцінити розмір і пружність того "чутливого органу". Заплющив очі.

— Подивімося, чи не зможе він вирости бодай ще трішки. Хоча б на сантиметр. — Лікарка спробувала рукою: — Чудово. Ще. Ще. Ще разочок. Гарно. — У її голосі з'явилися нові нотки, майже гордість, навіть з натяком на здивування. Вона знову випросталася край ліжка. — Сьогодні я сама доведу процедуру до кінця, оскільки вона перша. Але наступні рази її виконуватимуть медсестри. Звичайно, час від часу я приходитиму, щоб пересвідчитися, як просуватимуться ваші справи. Згода?

Хворий розплющив очі, але слів йому бракувало, й у відповідь спромігся тільки на лихий погляд з-під лоба, на що докторша не стала звертати уваги. Без попередження її ліве коліно стало на ліжко, а потім атлетичним рухом вона опинилася над ним, спираючись на руки й коліна.

— Медсестра вставить член.

Пацієнт був здатний тільки на те, щоб дивитися широко розплющеними очима,— все ще не вірив у те, що з ним відбувається, хоча відбувалось все насправді. Він відчув, як лікарка, тримаючись на руках, вправно опустила сідниці, вигнула спину аркою, примірялася. Вставили. Впіймали, втопили, глибоко занурили.

— Сподіваюся, вам не надто неприємно?

Хворий тільки глипав, а доктор Дельфі, здається, знову стала зовсім іншою людиною. Зникло роздратування, лишилася тільки спокійна зосередженість. Вона озвалася знову, неуважно ковзнувши поглядом по його очах, навіть не намагаючись зрозуміти, що в них написано.

— Будь ласка, візьміть мене за груди.

Хворий заплющив очі. Руки самі піднялися й знайшли жіночі груди.

— Саме так. Намагайтеся затримати оргазм, для вашої ж користі, бо в мене його не буде. — Лікарка почала поволі хитатися вгору-вниз, спираючись на руки, її лобок на момент затримувавсь, але тут же притискався до його паху. — Я хочу, щоб ви стримувалися якомога довше, тому скажете, будь ласка, коли мої рухи видадуться вам надто збудливими.

Пацієнт зціпив губи з наміром не озиватися жодним словом. З півхвилини її поперек повільно піднімавсь і опускався.

— Дуже добре,— сказала лікарка. — Гарно тримається. Він розплющив очі, бо вже несила було зносити й оце.

— Я не розумію, як ви можете про таке навіть думати. Вона поблажливо всміхнулася згори:

— Я думаю, це в вас через брак наукових знань, містере Ґрін.

— Ви наче вулична дівка.

— Боюся, вам не знайти багато сучасних соціологів, які б не вважали, що проститутки виконують особливо корисну функцію. — І знову він відчув тиск її лобка, який тут же завмер і знову піднявся. — Для початку варто зазначити, що без них кількість ґвалтувань була б набагато вищою. Крім того, існує більш ніж достатньо доказів, що в свій спосіб вони значною мірою знімають особистий, а отже й суспільний стрес. — На мить вона припинила рухи. — Зараз ми трішки відпочинемо.

Його руки безвільно впали:

— Оце воно якраз і є — ґвалтування. Тільки що навпаки.

— Облиште, містере Ґрін. Ви ж кажете це тільки тому, що я тимчасово заволоділа кількома вже застарілими з погляду медицини та біології дюймами вашої анатомії... Я гадала, така дитинна фобія в старших чоловіків обмежується тільки найпримітивнішими суспільствами. — Пацієнт заплющив очі. — Я й наполовину не така фізично сильна, як ви. Я просто оголена жінка, містере Ґрін.

— Я вже зрозумів це.

— Думаю, ви зрозуміли б це ще краще, якби відкрили очі і дієвіше застосували руки. Я б хотіла, щоб ви побачили і відчули мою беззахисність. Яка я маленька і слабка проти вас — так би мовити,

наскільки я придатна до ґвалтування. — Він ані ворухнувся. — Містере Ґрін, не хочу намарно нахвалятися своїми здібностями, однак уже досить давно працюю в цьому відділенні, аби зрозуміти, що ваша нехіть піддатися досконалим природним інстинктам виходить за рамки звичайного. Одну з причин я вже, здається, відслідкувала: ви занадто сильно звикли до вербалізації почуттів, замість того щоб виявляти почуття безпосередньою ідеєю, що у свою чергу означає...

— О Боже... І хто б це говорив!

Тепер у її інтонації з'явився відтінок незносно манірної проникливості — якщо прикметниками взагалі можливо описати фізичні обставини:

— Я говорю це задля того, щоб вам пояснити, а також перевірити, чи ваша ерекція відповідає вашим ворожим висловлюванням. І я із задоволенням констатую, що ні.

— Було б усе не так, якби я мав вплив на цю трикляту штуку. Вона всміхнулася:

— Ваш випадок справді цікавий, містере Ґрін: потяг до кастрації. Чи страх перед задоволенням. Я гадаю, нам варто випхати вас тирсою й виставити в музеї.

— Я можу вам відкрити таємницю одного задоволення, якого я неймовірно сильно хочу досягти,— відмовитися сплатити ваш рахунок.

— Містере Ґрін, ці слова зайві. Хіба що, звичайно, ваші погрози збільшать ваше сексуальне збудження понад досягнутий стан. Якщо це так, то говоріть далі, будь ласка. Ми тут добре усвідомлюємо: для деяких чоловіків спаровування невіддільне від поняття осквернення, що пояснюється нереалізованим...

— Я вам ще ось що скажу. Ця ваша медсестра знається на тому, як обходитися з пацієнтами, до біса краще, ніж ви. Принаймні вона виконала свою роль з якоюсь теплотою. Це вйм треба дечого повчитися.

Пацієнт сподівався вколоти докторшу, але коли та знов озвалася, її тон лишився незворушно офіційним, відчуженим і зверхнім:

— Я вже пояснила вам, чому не можу дозволити собі проявити бодай якісь почуття до вас, містере Майлз. Боюся, вам доведеться звикнути. Між іншим, сестрі Корі — теж. Саме тому я й зробила їй зауваження. Єдина наша мета — дати вам джерело еротичного збудження. В усьому, що стосується цієї сфери,— тобто техніки коїтусу,— ми готові виконати всі ваші забаганки. Звичайно, в межах розумного й залежно від можливостей персоналу. Якщо вам до вподоби якась інша позиція, ми можемо запропонувати більшість із тих, які згадуються у Кама-Сутрі, в Аретіно, Хокувато Моносакі, Кінсі, Сьострома,— щоправда, за винятком "бразильської виделки", як я вже згадувала, Мастерса і...

— Знаєте, що? Ви така ж еротична, як крижаний айсберг.

— Спасибі, що нагадали, містере Майлз. Я повністю переконана в корисності повної участі пацієнта в терапевтичному лікуванні. Бачу, у вашому випадку для збалансованості слід застосувати оральні методи.

Перш ніж він устиг відповісти, вона забрала руки і сповзла вниз. В останню мить він спробував був одштовхнути її, але запізно. За півхвилини її голова знову з'явилася над його обличчям, лікарка опинилася над ним, спираючись на руки. Його очі тепер мали трохи приголомшений й, очевидно, розгублений вираз. Пацієнт спробував сконцентрувати погляд на темно-брунатних зіницях у себе над головою, але марно.

— Ось так, містере Майлз. Я сподіваюся, це наочно показує, що наш клінічний метод не виключає можливості принаймні деяких взаємних

поступок еротичній реальності.— Доктор Дельфі перевела очі на його губи, нахилилася і легенько поцілувала його востаннє.— Я гадаю, ви будете одним з найкращих моїх пацієнтів.— Вона знову піднялася на руках.— Ну, а зараз побачимо, чи зможемо ми досягти ще й кульмінації. Сестро, ви готові?

— Так, докторко.

Пацієнт скосував очі й побачив сестру Корі — вже в уніформі. Сестра підвелася зі стільця біля столу в кутку палати й підійшла до них. Він відчув, як доктор Дельфі напружує вагінальні м'язи.

— Прекрасно, містере Ґрін. Гарно виходить. Зараз я поступово підвищуватиму темп. А ви б краще взяли мене руками за стегна. Саме так. І тримайте мене якомога міцніше. Я хочу, щоб ви задавали ритм.— Почалося підвищення темпу.— Не силуйте себе. Просто регулюйте частоту поштовхів. І намагайтеся якомога надовше відкласти фінал.— її схилена голова зовсім упала: вона дивилася туди, де поєднувалися їхні тіла.— Гарненько... Зараз розслабтеся... поштовх! З усіх сил, містере Ґрін! Розслабтеся, поштовх! Ще раз. Хороший стабільний ритм. У цьому ввесь секрет. Грандіозно. І ще раз. Трохи швидше. Якомога глибше. Прекрасно. Штовхайте усім тілом. Слідкуйте за ритмом. Так буде краще для вас і для вашої крихітки-дитинки.

— Моєї дитинки?

Однак докторшу, здавалося, поглинула терапевтична процедура, щоб дати відповідь. З відчаєм в очах він глипнув на сестру Корі, яка стояла поруч, у головах ліжка.

— Про яку це вона дитинку? Сестра піднесла палець до губів:

— Ви краще зосередьтесь, містере Ґрін. Уже недовго.

— Але ж, Боже, я чоловік! Сестра підморгнула:

— От і насолоджуйтесь!

— Але ж...

Доктор Дельфі не дала йому договорити.

— Досить слів, містере Ґрін! — Вона почала дихати глибше й після кожного речення робила паузу: — Так. Ще трішки... Я вже ось-ось... Гарно... Гарно... Прекрасно... А тепер стегнами! Якомога сильніше! — Вона не піднімала голови, очевидно так їй було зручніше все наполегливіше й швидше рухати стегнами. — ... ну ось так... ось так... чудово. Чудово. Те, що треба. Продовжуйте, не треба зупинятися. Аж до останнього подиху... Сестро!..

Він підсвідомо відчув, що сестра Корі обійшла ліжко з протилежного боку — бачити він не міг, бо завзята докторша все ще спиралася на руки і закривала йому поле зору.

— Глибше! Ще раз... Ще... І ще!..

Вона важко видихнула, наче й справді народила дитину, й одразу різко завмерла. Тиша. Він помітив, як сестра Корі перейшла у протилежний куток кімнати. Докторша досі не піднімала голови, а кінці її шарфа вільно звисали. Вона стала хапати ротом повітря, наче щойно виринула на поверхню. Після чого обважніло завмерла на ньому. її шкіра була волога від поту. Він чув, як гупає її серце. Однак ота знемога, очевидно, була наслідком фізичних зусиль, а не емоцій, оскільки вона відвернула обличчя.

Десь хвилину, якщо не більше, він не зводив очей від стелі, відходячи од запізнілого шоку. Зрештою, йому не пощастило, як хотілось, лишитися повністю об'єктивним, але він не настільки втратив

зв'язок з реальністю, щоб не помітити дивних висловлювань чи хибних думок... Жахлива підозра охопила його: дарма що лікарка заперечувала, але він і справді опинився у притулку для божевільних, у закладі для душевнохворих і якимсь чином потрапив до рук інших пацієнтів через недогляд з боку справжніх медичних працівників цієї установи. Але чому ж, до лиха, опинився тут він? І як так могло трапитися, що хворих залишили без нагляду?

Нишком він зиркнув на сестру в протилежному кутку кімнати. Та сиділа впівоберта до нього, схилившись над столом, і щось розглядала. Якісь папери. Безперечно, то була історія його хвороби. Зовсім не скажеш, ніби дівчина божевільна: хоч хай там що, а вона так уважно розглядала якийсь запис у теці, що ще зовсім несподівано виявилося свідченням її ретельності. Та й обважніле тіло, під вагою якого він лежав, не говорило про жодні відхилення від норми. Ні схлипувань, ні дикого спалаху веселощів. Хоч як це дивно, але мовчання док-торші, її очевидне виснаження зворушили його; хай і запізніло, але він легенько обняв її за плечі, наче втішаючи спортсменку після забігу на милю, після якого та ледве переводить дух, дарма що не перемогла (будь-які асоціації, пов'язані з його фахом,— і навіть це порівняння, як йому здавалося, не додавало певності,— залишались абсолютно недоступними).

У відносній тиші на тлі цокання годинника він знову замислився. Якщо не зважати на фройдистський жаргон, у тому, що сказала докторша, могла бути якась правда, з погляду медицини. Якщо подумати, то, може, краще не поспішати з викривальною промовою в парламенті? Варто було б глибше вивчити все. Зрештою, основна мета порядного сучасного політика полягає не в тому, аби викривати зло, а в тому, щоб за жодних обставин не попастися на скоєнні негідного вчинку.

Його погляд знову помандрував через усю кімнату і зупинився на сестрі Корі, обтягнутій шпитальною формою. Дівчина й далі заклопотано сиділа над його паперами. Ці ніжні темні руки, стрункі литки й кісточки

там, де закінчується до хрусту напрасована блакитна форма... Якщо виявиться, що його захворювання справді важке,— а в нього вже з'явилось передчуття, що так воно і є,— то йому доведеться погодитись із імовірністю тривалого лікування і витримати його з мужністю. Пацієнт відчув дивне бажання прошепотіти щось у волосся поруч зі своєю щокою, але це здавалося дещо завчасним. Слід обміркувати майбутнє. Однак він майже по-братськи погладив спітнілу спину докторки, таке собі мовчазне і принаймні не зовсім байдуже вибачення: цим жестом наче визнав, що вона зробила справді все, що було в її силах. Хоча й зазнала невдачі.

Докторка не дала взнаки. Він запідозрив, що задрімала. Нехай. Хоч хай там що, він був зворушений. Було досить приємно відчувати на собі вагу її гарно збудованого тіла, майже такого ж витонченого, ж у сестри Корі. За цих обставин заледве чи скажеш, ніби пощастило виплутатися з біди; однак у голові розвиднялося й ставало зрозуміло, що все могло скластись набагато гірше. Проаналізувавши свій стан, він одчув приємну втому, а втрата пам'яті турбувала вже набагато менше.

Пацієнт заплющив очі, але відразу й розплющив їх, потурбований новим звуком. Сестра Корі підвелася з-за столу і складала папери. Вона обернулася до нього, весела й жвава,— вже стямилася після прочуханки, і підійшла до ліжка, її очі зупинилися на ньому, а в руках тримала папери, які перед тим сортувала.

— Ей, містере Ґрін, то хто в нас розумний хлопчик? Кому це пощастило?

— У чому?

Вона підійшла ще на кілька кроків, зупинилася поряд з ліжком і глянула вниз на невеликий сувій паперу в правій руці. Усміхнулася йому сором'язливо і водночас кокетно:

— Дуже гарне маленьке оповіданнячко. Й ви самі його написали.

Нічого не розуміючи, пацієнт дивився на її безнадійно сентиментальну усмішку. Знову повернулися сумніви, які вже встиг був одкинути. Він перебував у психіатричній лікарні, а ця дівчина — божевільна. Себто вона і лікарка — обидві божевільні. Напевно знають, що він — якась впливова особа. Скоріше за все член парламенту. А зараз дівчина начебто натякає, що він якийсь писака, романіст або щось на кшталт цього. Оце вже було зовсім абсурдним припущенням; і його абсурдність стала ще більш очевидною, бо зовсім несподівано сестра, користуючись тим, що лікарка ще не вийшла з непритомного стану, знову порушила всі належні правила сестринського кодексу й сіла на край ліжка.

— Ну ось, містере Ґрін. Послухайте... — Сестра нахилила свою гарну голівку в білій шапочці і почала читати вголос із першої сторінки, ведучи пальцем за словами з таким виглядом, наче торкалася носика чи зморщених губок щойно народженого малюка: — "Світоносна й безформна імла... відчуття, що вона пливе, мов божество, наче вона — всьому початок і кінець... альфа й о-ме-га..." — Сестра життєрадісно всміхнулася до нього: — Я правильно вимовила, містере Ґрін? Це ж грецьке слово, правда? — Вона не стала чекати відповіді й читала далі: — "Над білим маривом..."

ТОРОХ!

II

МНЕМОЗИНА, донька Урана u Геї, мати дев'ятьох муз, що їх вона зачала від Юпітера, який прибрав вигляду пастуха, щоб насолодитися її товариством. Слово "мнемозина" означає пам 'ять, Мнемозині приписують уміння міркувати і давати усім речам належні імена. Так, що їх можна описувати й розмовляти про них, не маючи перед очима.

Лампрієр, Мнемозина

ЕРАТО, у її віданні перебуває поезія, вірші про кохання. її зображують у вінку з троянд і мирта, з лірою в руках. На обличчі в неї задума, а часом радість і пожвавлення. До неї звертаються закохані, особливо у квітні.

Лампрієр, Ерато

Прикро гримотять двері шпитальної палати й розчахуються навстіж. На порозі постає зловорожа примара, неначе щойно з нічного жахіття; або, якщо бути точнішим, просто з рок-фестивалю панків... чорні черевики, чорні джинси, чорна шкіряна куртка. Стать привида не відразу помітна; перше, що спадає на гадку,— гермафродит. Одне очевидно: ця мана аж піниться від люті. Під чорною курткою, на якій начеплено безліч величезних шпильок (ще одна теліпається на лівій скроні) і наліпок зі свастикою, біла майка з дулом револьвера. Пасма скуйовдженого волосся теж білі, крикливо-білі, наче в альбіноса. Пофарбовані або вибілені. Чи посивілі від жаху перед власним обличчям... Важко сказати напевно.

Очі наквацяні фарбою: враження таке, ніби то не косметика, а наслідки поразки у запеклій бійці навкулачки. Рот нічим не поступається очам: на губах товстий шар, здається, тієї ж лискучої фарби для взуття, що й на черевиках, якими щойно розчахнули навстіж двері. Пальці правої затиснуті в кулак на поясі, ліва рука стискає гриф майже невагомої електрогітари. За нею по долівці волочиться електричний шнур, вирваний з розетки з такою силою, що тепер на кінці стирчить охвістя оголених дротиків.

Але найжахливіше наостанок. Хоча це може здатися цілком неймовірним, незважаючи на відразливе маскування, у рисах мертвно-блідого напасника впізнається щось знайоме: обриси обличчя й загальна постава. Якщо придивитись уважніше, то це таки не гермафродит, а

жінка. І не яка-будь жінка, а мов дві краплі води схожа на доктора Дельфі, що лежить на ліжку. її виказують очі в темних обводах. А ще видає реакція людини, на яку спрямований злісно обвинувальний погляд макабричного двійника. Відразу стає помітно, що вдаваний член парламенту, хоча й вочевидь приголомшений, дає собі раду: швиденько підхоплюється на ліжку з легкістю, не властивою для його дотеперішньої поведінки, спирається на руку й кидає нетямущий погляд на свою партнерку, що досі лежить ниць; затим знову переводить погляд на зловісну постать у дверях. Нарешті озивається до неї:

— Ти... — Він переводить подих. — Я... — Йому знову бракне слів.

Сатанинський двійник-примара мовчки вдирається до палати й різко зупиняється, розставивши ноги. Рвучко піднімає поперед себе гриф гітари, наче це автомат, наведений на бідолашну беззахисну лікарку. Рука з чорними нігтями піднімається й ударяє по струнах, наче бритвою по обличчі десь у темній вуличці Глазго. Лунають звуки закатованого арпеджіо, які навряд чи опишеш словами. А за мить уже й сліду не лишається від доктора Дельфі на ліжку. Тільки ледь помітна вм'ятина на подушці, де щойно лежала її голова.

Сестра Корі схоплюється на ноги, ось-ось із її вуст зірветься зойк; але помах безжалісної гітари — й сталеві струни знову здригаються під злими пальцями. Й вона теж — гарні темні руки, біла з блакитним уніформа, широко розплющені від здивування очі — в одну мить без сліду розчиняється в повітрі, не лишаючи по собі нічого, крім шелесту білого водоспаду аркушів рукопису.

А огидна гітара не вщухає: в небуття один за одним зникає кожен аркуш.

Після цього безжального блискавичного насильства в день святого Валентина1 Немезіс спопеляє поглядом пацієнта на ліжку, її очі горять і випромінюють лють менади. Вона не говорить — вона вибухає словами:

— Ти, вилупку!

Майлз Ґрін виборсується з ліжка, похапцем хапається за килимок і затуляється ним, наче фартушком:

— Годі, зачекай! Мені здається, ти помилилася палатою. Й не те говориш.

— Ти, сучий сину, шовіністська свине!

— Годі.

— Я тобі покажу "годі"! О Боже!

— Але як ти...

— Що — я?

— Як ти можеш так говорити!

її до синього чорні губи судомляться дикою посмішкою.

— Я, хай йому чорт, говорю, що хочу. І я, біс тобі в печінку, буду так говорити. Він відступає назад, притискаючи прогумований килимок до живота.

— А оце барахло на тобі: це ж на тебе зовсім не схоже! Вона ступає кілька кроків уперед з погрозою в очах.

— Отож ми знаємо, хто я така. — Губи знову скривились у посмішці. — Незважаючи на цей мотлох? Правильно?

Він сахається, але усвідомлює, що відступати нікуди — позаду вже оббита цупкою матерією стіна.

— То був тільки задум.

— Так я тобі і повірила. Ти, брехливе лайно!

— Невелика проба. Перші начерки.

— Отже гівно.

— Я думав, більше ніколи тебе не побачу.

— Так що ж, бісів сину, ось ти мене й побачив. Правильно?

Він намагається спекатись її, якось протиснутися попід стіною, але опиняється в куті, далі не відступиш — спиною він упирається в груди школярок, а його обличчю загрожує гриф гітари. Гостя посміхається, в'їдливо примружує очі й несподівано тицяє йому пальцем в обличчя:

— Ти розумієш, що натворив? Ти, гадино, зіпсував мені найкращу за купу років розвагу! Шістнадцять тисяч дітлахів здіймали несамовитий вереск кожного разу, як я торкалася струн.

— Не маю найменшого сумніву.

— Якщо гадаєш, ніби мені нічого робити і я соватимуся то там, то сям у твоїх порнографічних графоманських спробах, то ти зовсім із глузду з'їхав.

— У мене таке відчуття, що ми розмовляємо різними мовами. Поглядом, сповненим презирства, вона міряє його з голови до ніг; але потім

глузливо кривиться:

— Аякже. Як же ж я могла забути! Ще ж твої звичні,— її губи розтягує саркастична посмішка,— глибинні рівні значення. Бридота. — Вона хмурить брови, наче ось-ось плюне йому в обличчя. — Ти грішиш високим штилем. Але навіть не знаєш, у чому він, зараза, полягає.

— Якщо дозволиш завважити, то, на мою думку, ти занадто часто вживаєш вульгаризми у парадигмі діалогу.

— Можеш запхати свою парадигму знаєш куди! — Вона знову кривить губи. — Ні, серйозно, я ледь не зблювалася. Доктор А. Дельфі? Це ж не гра слів, а гівно собаче. А твоя сестра Корі? Спаси нас, Боже. Смердюча елітарна гидота. Невже, ти думаєш, увесь цей смердючий світ і досі розуміє по-грецьки?

Він косує на неї з недовірою й запитанням у погляді.

— Тільки не кажи мені, мовби ти стала перейматися тим, що діється в світовій політиці.

Вона сіпає головою в новому приступі люті:

— Порядні письменники, тобто не буржуазні писаки, завжди переймалися тим, що діється у світі. За винятком хіба зомбі середньої руки, як ти.

— Але колись ти сама...

— Не смій згадувати про те, що було колись. Не моя ж, у біса, провина, що я стала жертвою історичної змови чоловіків-гнобителів.

— Але ж останнього разу ми...

— Навіть не важся з оцим!

Він опускає очі, затим пробує підійти з другого боку:

— Інші ніколи б не зрозуміли.

— Інші мені ось тут,— великим пальцем вона тицяє себе в груди, вказуючи на пістолет на майці.— Тобі мене не обшахрувати. Ні на йоту. Ти не хто інший, як типовий капіталістичний сексуальний паразит. Нічого доброго я від тебе не зазнала відтоді, як через свою глупоту звернула на тебе увагу.— Він зіпає ротом, але вона не дає йому й слова вимовити: — Хитрощі! Ігри! Ніколи не можеш триматися якоїсь одної думки. Але вважай, що тобі вже ввірвалося, шельмо. — Вона копає ногою ліжко.— Це ж треба, наділити моїм обличчям і моїм тілом свій бездарно зліплений персонаж.

— То був тільки дуже загальний опис.

— Лайно ти!

— А колись же ми були такими друзями... Вона передражнює його:

— "Колись ми були такими друзями". — Тоді рвучко ступає крок уперед і видихає йому в обличчя: — Я вже давно бачу тебе наскрізь. Тобі завжди тільки того було й треба, що трахати мене.

— Ти мене сплутала з Вальтером Скоттом. А може, з Джеймзом Гоґґом1. Вона заплющує очі, наче лічить подумки до п'яти; і знову люті очі впиваються в нього.

— О Боже, як би я хотіла, щоб ти теж був тільки персонажем. Якби я могла

тебе просто витерти разом із твоїми дріб'язковими, жоноподібними, паперовими персонажами.

І сердито втирає рота рукою. Перш ніж відповісти, він витримує паузу:

— Ти усвідомлюєш, що зараз поводишся, як типовий чоловік?

— Що б це могло означати?

— Відрухові суб'єктивні судження. Божевільні сексуальні забобони. Не кажучи вже про намагання сховатися за прибраною роллю й мовою оточення, до якого не належиш.

— О, як тебе заткнути.

— Почнемо з того, що ти перемішала в своєму одязі елементи трьох різних субкультур, а саме: бритоголових, "ангелів пекла" і панків. Треба розуміти, що це три зовсім різні речі.

— Чому б тобі не заткнутися? О Боже!

її очі знову спалахують чорними вогнями, проте Майлз Ґрін відчуває, що нарешті спромігся завдати невеличкого дошкульного удару у відповідь. Бо несподівано вона залишає його у куті, відвертається, знімає гітару через голову і вередливо жбурляє її на ліжко. Якусь хвилю стоїть спиною до нього. Ззаду на чорній куртці яскріє білий череп, під яким нацистські слова "СМЕРТЬ ЖИВА" виведені великими готичними літерами. Вона обертається до нього обличчям і знову махає йому пальцем перед носом:

— Ось тобі моя відповідь! Відтепер і надалі правила буду визначати я. Зрозумів? Ще раз і... kaput. З жартами покінчено. Тобі ясно?

— Як під сонцем твоєї батьківщини. Вона не зводить з нього очей.

— Тоді забирайся. — Згортає руки на грудях і киває головою в бік дверей: — Ну ж бо! Геть звідсіля.

Він на дюйм-два піднімає прогумований килимок:

— На мені й нитки немає.

— Прекрасно. Тепер цей траханий світ побачить, ким ти є насправді. І я сподіваюся, ти загнешся. %

Він вагається, знизує плечима й ступає кілька кроків до дверей. Зупиняється.

— Ми можемо принаймні потиснути одне одному руки?

— Ти жартуєш! У тебе, напевно, не всі дома.

— Мені справді здається, це присуд без судового розгляду. Я просто спробував коментувати...

Вона нахиляється вперед:

— Послухай. Відколи я серйозно зайнялася рухом за права жінок, ти взяв собі за моду брати мене на кпини. Я ж тебе розкусила, хлопче! Ти справжній свинтус. Numerouno.— Вона кидає блискавичній погляд на двері і знову, наче маріонетка, струшує схожою на мертвий череп головою з білими патлами.— Геть звідсіля!

Він ступає кілька кроків. Задкує. Наче придворний при старожитньому монархові,— адже килимка не вистачає, щоб повністю закрити оголені стегна. І знову зупиняється.

— Я ж міг подати все в набагато гіршому вигляді...

— Та невже?

— Зобразити тебе сентиментальною істотою, яка шастає в оливкових гаях у прозорій нічній сорочці абощо. Як Айседора Дункан вихідного дня.

Вона береться в боки і аж сичить від люті:

— Тобі, блазню, вистачає нахабства натякати...

— Я переконаний, у цьому є певний сенс. Належного моменту.

Вона стоїть, розставивши ноги, руки в боки. Вперше на її очах попри лють з'являється натяк на щось інше.

— Але ж зараз це просто викличе сміх, правда? Ти це маєш на увазі? Він легенько знизує плечима.

— Це завжди мало відтінок абсурдності. А зараз ти тільки підтверджуєш мій здогад.

Вона киває й цідить крізь зуби:

— Що ще?

— Звичайно, то не була тільки літературна ідея. Радше, як складова частина іконографії гуманізму доби Відродження. Боттічеллі й усе таке інше.

— Заплішена дурепа?

— Мені б і на думку не спало вжити такий вислів, властивий невихованим людям.

Вона знову згортає руки на грудях і міряє його пронизливим поглядом.

— Гаразд, подивимось... То як би ти висловився?

— Несповна розуму? Не всі дома? Без клепки? — І продовжує, не переводячи подиху: — Тобто, бачить Бог, буває, ти видаєшся розкішною. Хоча твоя чорненька невагома облягаюча річ, яка була на тобі останнього разу, коли ми... — її руки падають, пальці стискаються в кулаки. І він одним духом додає: — Тоді було просто блискуче!

— Блискуче?

— Ще б пак. Я цього ніколи не забуду.

— О, ми дуже добре знаємо, який з тебе великий чортів ціни тель. Особливо, коли йдеться про те, щоб принизити жінку, перетворити її в одновимірний об'єкт сексуальних домагань.

— Думаю, краще двовимірний...

— О, заткнися! — Вона кидає на нього зневажливий погляд, обертається, забирає з ліжка гітару. — Ти вважаєш себе з біса розумним, правда? "Іконографія Ренесансу". Це ж треба! Та ти ж нічого не петраєш — ти навіть не знаєш, якою я насправді була, коли починала. Цього клятого ренесансу в мене було по саме нікуди, більше ніж ти можеш собі уявити.

— Розумію.

—• О, ні. Куди тобі. Ти на це напрошувався вже віддавна. А зараз усе отримаєш сповна. Ти, самовдоволений вилупку!

Пальці правої руки торкаються струн і наче здалеку чути звуки в лідійському ладі. її обриси тануть, хоч і не відразу, але вражаюче. Волосся м'якшає й видовжується, змінюється його колір; відразливий грим сповзає з обличчя, одяг теж змінює кольори; та й сам одяг зазнає перетворень, розчиняється і обертається тунікою з білосніжної парчі. Руки й одне плече залишаються оголеними, туніка сягає нижче від колін. При талії її стягує шафрановий пасок. Тканина не зовсім непрозора, особливо там, де щільно прилягає до тіла. Черевики зникають; тепер вона стоїть босоніж. Уже потемніле волосся зачесане догори, у грецькому стилі. На чолі з'являється віночок з уплетеними поміж миртові листки рожево-кремовими трояндовими бутонами; гітара перетворюється на дев'ятиструнну ліру — і на ній, на завершення метаморфози, вона, торкаючись струн у протилежному порядку, відтворює звуки лідійської гами.

Те ж обличчя, але зараз воно видається молодшим, наче вона помолодшала років на п'ять; облягаюча біла тканина підкреслює медово-золоте тепло шкіри. І понад усе: у порівнянні з ним ніщо "те прекрасне обличчя, що рушити в похід примусило тисячі човнів". Це обличчя змусило б спинитися й озирнутись навіть зоряне небо. Вона опускає руку, в якій тримає ліру; дозволяє йому зачудовано роздивлятися одвічне божество. Але невдовзі її вільна рука піднімається і зупиняється на стегні. Дещо таки не змінилось.

— То що... містере Ґрін?

її голос теж зазнав змін і втратив свій попередній, не зовсім упевнений акцент та інтонацію.

— Я страшенно помилявся. Ти маєш вражаючий вигляд. Наче не належиш цьому світові. — Він намагається віднайти підхожі слова, або ж так тільки здається: — У тобі багато від дитини. Вразлива. Ніжна.

— Жіночніша?

— Безперечно.

— Отож легше експлуатувати?

— Я зовсім не це мав на увазі. Чесно... як мрія. Ти саме така, яку б хотілося привести додому і показати мамі. Навіть із трояндами.

В її голосі вчувається підозра:

— Що не так з моїми трояндами?

— Це різновид чайної троянди "Офелія". Боюся, сорт вивели не раніше від тисяча дев'ятсот двадцять третього року.

— Це так на тебе схоже. Ти збіса педантичний.

— Вибач.

— Так вже сталося, що це мій улюблений сорт троянд. Із двадцять третього року.

— І мій.

Вона підносить ліру:

— А таку ж саму, як ця, або те, що від неї лишилося, можна побачити в музеї "Метрополітен" у Нью-Йорку. Це я кажу, щоб ти знову не став щось вигадувати.

— На вигляд автентична.

— Справді автентична!

— Аякже.

Вона кидає на нього розлючений погляд:

— А поки що, на Бога, перестань отак безсоромно розглядати мої груди. Він переводить уважний погляд на босі витончені ноги:

— Ще раз вибач.

— Я ж не винна, що в ті часи бюстгальтери нікому ще й не снилися.

— Певно, що ні.

— Це огидне ярмо справжньої жіночності. — Вона вивчаючи дивиться на нього: — Не маю нічого проти випадкових поглядів. Це ще одна з твоїх вад. Ти ніколи не покладаєшся в усьому й повністю на уяву.

— Я намагатимусь.

— Але тільки не зараз. Я зробила це для того, аби та побачив, що втратив. Хоча по тобі не скажеш, ніби відчуваєш удячність. — Вона відвертається. — Щоб ти знав, найдостойніші люди падали на коліна, коли бачили мене вперше. Такою, яка я є насправді.

— Я на колінах. Подумки. Ти маєш грандіозний вигляд.

— Твої слова означають тільки намір оволодіти мною і більше нічого. Ти забуваєш, що я тебе знаю, як облупленого. І наскрізь бачу твою мізерну маніакальну суть. Для тебе я завжди буду не більш ніж іще однією здобиччю.

— Неправда.

— Звичайно, я не сподіваюся від тебе ні гімнів і од, ані застільних заздоров-ниць на мою честь і таке інше. — Вона трохи піднімає ліру й опускає її поряд із собою. — Коли цивілізація ще тільки ледь торкнулася світу... Я прекрасно усвідомлюю, що цього не слід сподіватися від кого б то не було в добу грубого матеріалізму. — Вона кидає на нього напівсердитий, напівображений погляд через оголене плече. — А прошу я лише мінімального визнання свого метафізичного статусу на противагу твоєму.

— Вибач.

— Що ж, ти спізнився. — Вона піднімає очі догори, наче звертаючись до далеких гірських верхів: — Ця остання образа — остання соломинка. Я можу заплющити очі на багато що, але тільки не на ганебні пасквілі щодо властивої мені поведінки. Всім відомо, що за природою я скромна й схильна до усамітнення. З мене не зробиш бездумного жіночого тіла, готового піддатися на перший твій знак, готового на будь-які збоченства і примхи. Ти забуваєш, що я не просто літературний образ. Я — абсолютно реальна. — Вона опускає очі на килимок і вже тихіше додає: — Не кажучи про те, що я богиня.

— Я ніколи цього не заперечував.

— Ще й як заперечуєш. Кожного разу, коли розтуляєш свого дурного рота. — Вона кладе ліру на ліжко, згортає руки на грудях і відводить погляд. — Гадаю, мені слід попередити тебе: я серйозно думаю про те, щоб цю справу оприлюднити на нашому щоквартальному засіданні.

Оскільки образи завдано не тільки мені, а головним чином усій нашій сім'ї. І, якщо чесно, з нас уже досить. Останнім часом цього було вже аж занадто. Час нарешті когось покарати для прикладу.

— Мені дійсно шкода.

Вона уважно дивиться на нього й знову відводить погляд.

— Тобі доведеться знайти більш переконливі слова. — Тепер піднімає ліву руку і дивиться на неї, очевидно, забувши від неуважності, що так само, як троянди сорту "Офелія", наручні годинники не існували в класичні часи. Вона роздратовано озирається на годинник із зозулею. — Сьогодні в мене дуже напружений графік. Я даю тобі ще десять речень, у які ти повинен укластися, щоб попросити повного, належного і офіційного пробачення. Це твій останній шанс. Якщо вважатиму твоє вибачення прийнятним, я готова відкласти своє рішення і не заносити тебе до чорного списку. Якщо ж ні, то ти повинен бути готовим до наслідків. І в такому випадку я цілком щиро порекомендую тобі до кінця життя триматись осторонь самотніх дерев і будинків баз громовідводу. Особливо в грозу. Зрозуміло?

— Так, але це нечесно. Вона стріляє очима:

— Це не тільки чесно, але й досить поблажливо, зваживши на обставини. І годі вже сперечатися. — Вона обертається, бере до рук ліру, випростується. — Можеш почати з того, що станеш на коліна. Оскільки я поспішаю, то цілування моїх слідів можна пропустити. Маєш десять речень. Не більше й не менше. Починай.

Міцно притримуючи імпровізований фартушок, він трохи незграбно опускається на коліна на килимку.

— Тільки десять?

— Я вже сказала.

Вона дивиться у протилежний кут кімнати. Чекає. Він прокашлюється.

— Ти завжди була моїм ідеалом жінки. Вона піднімає ліру і вдаряє по струнах.

— Дев'ять. І до нудоти банально.

— Хоча я ніколи не розумів тебе. Знову тремтять струни:

— Можеш повторити це ще раз і не помилишся.

— Ще б пак.

— Сім.

— То ж не речення. Там не було дієслова.

— Сім.

Він удивляється в суворий профіль.

— Твої очі немов зернятка мушмули, наче амфіські оливки, немов агатові трюфелі, наче мускатні виноградини, хіанські фіги... я ще не закінчив...

— Шість.

— Я ж не закінчив! Вона пирхає зневажливо:

— Нащо все зводити на харчі!

— Крім тебе, в мене нікого справжнього не було.

— Негідний брехуне. П'ять.

— Тепер я розумію, як ти зводиш чоловіків з глузду.

— Чотири. Жінок теж.

Він зволікає й уважно вдивляється в її обличчя:

— Чесно?

Вона кидає на нього зверхній погляд:

— Ти мені зуби не замовиш.

— Звичайно, ні. Просто мені цікаво. Вона переводить погляд на стіну:

— Щоб ти знав, та стара недотепа з Лесбосу так ніколи й не прийшла до тями після того, як одного дня побачила мене оголеною перед ранковим купанням.

— Оце й усе?

— Звичайно, більше нічого не було.

— А я думав...

Вона знову кидає на нього нетерплячий погляд:

— Послухай, окрім тієї безлічі дрібниць із мого життя, про які ти й поняття не маєш, є ще й той факт, що я не вчора на світ народилася. —

Відводить погляд. — Таки правда, вона спробувала застосувати до мене всілякі звичні лесбійські виверти. Скажімо, хотіла сфотографувати мене в бікіні. І таке інше.

— Сфотографувати тебе у...?

Вона стенає плечима, хитає головою:

— У той час це інакше називалося. Можливо, скульптура чи ще щось. Я не можу тримати в голові усі ці дрібниці. А тепер, на Бога, закінчуй. У тебе залишилося три речення.

— Було ж чотири. Вона зітхає:

— Гаразд. Чотири. І добре було б, якби вони були трохи кращі, ніж попередні.

— Те, як ти зникаєш, те, як з'являєшся знову... Вона двічі торкається струн:

— Залишається два.

— Та це ж смішно. Я мав на увазі кому, а не крапку.

— Але не з такою інтонацією.

— Я просто витримав паузу задля риторичного ефекту. Дві частини взаємопов'язані. Зникнення і поява. Це ж кожному зрозуміло. — Вона застерігає його пильним зверхнім поглядом. Він поволі промовляє слово за словом: — Тобі відомо, що ти справді найсексуальніше створіння на землі?

Вона відводить очі:

— Тепер уже точно два.

— Ти ж знаєш, я теж вмію грати за правилами.

— Одне.

Вона підводиться, в її очах натяк на самовдоволення від вищості власного внутрішнього знання, який робить її дуже схожою на знамениту мармурову голівку з Кіклад, що само по собі нестерпно. Він набирає повні груди повітря:

— Що мені справді було дуже цікаво (кома) так це ось що (дві крапки) чи часом справді не існують (кома) незважаючи на твою очевидно перебільшену образу через одне чи два мої припущення (кома) що я був вимушений зробити у вигаданому змалюванні тебе і які ти в будь-якому випадку можеш покласти-та-ки на карб своїй надмірній нещирості (дужка відкрита) якщо це не схильність до кокетерії (тире) а я говорю це як той (кома) хто набагато більше разів (кома) ніж би хотілося пригадувати (кома) був по-зрадницьки пошитий тобою в дурні і це навіть при тому (кома) що тобі бракувало елементарної ввічливості (кома) щоб попередити (кома) що ти в цей час займаєшся цим з кимось іншим (дужка закрита і кома) сфери (кома) які заслуговують на подальше дослідження як з боку персонажа (кома) так і автора (кома) або (кома) якщо тобі так любіше (кома) між втіленим або histoire і втілювачем або discours (кома) чи (кома) якщо ще простіше (кома) тобою і мною (крапка з комою) і оскільки я певний (кома) що в нас із тобою є принаймні одне спільне (дві крапки) обопільне нерозуміння (кома) яким чином твоїй надзвичайно реальній присутності у світі літератури не вдалося привернути до себе уваги (дужка відкрита) хоча ти можеш потрактувати це як прикрість (кома) що вийшла на добре (дужка закрита) університетських фабрик викладачів (кома) структуралістів і деконструктивістів (кома) семіотиків (кома) марксистів (кома) зграї академіків і всіх решти (кома) якої та заслуговує (крапка з комою) і тим більше (кома) оскільки я впевнений (кома) що справді ґрунтовний семінар a deux1 на тему нас обох займе трохи часу (кома) а мені трохи

не по собі (кома) оскільки я намагаюся якось прикрити свій сором прогумованим килимком (кома) в той час як ти зі свого боку (дужка відкрита) хоча (кома) як на мене (кома) ти справді дуже принадлива і справді божественна (кома) коли твої гарненькі пальчики спочивають отако на твоїй справжнісінькій лірі (дужка закрита і кома) справді вражаєш мене (кома) видаючись (тире) якщо це не просто залишки фарби для очей (тире) трішечки-трішечки втомленою (кома) хоча чому б і ні (кома) зважаючи на шлях (кома) який ти була настільки ласкава подолати (кома або, якщо тобі до вподоби, крапка з комою) отож мені спало на думку (кома) що ми б могли просто трохи розслабитися (тире) виключно (кома) поспішаю я додати (кома) для того (кома) щоб (кома) розуміється (кома) побалакати (крапка з комою) і я повинен теж додати (кома) що ліжко надзвичайно зручне (кома) якщо ти справді потребуєш кількох хвиль відпочинку (тире) але я ...

— Це тобі аж ніяк не допоможе! Він усміхається:

— Боюся, я ще не закінчив.

Вона дивиться йому в очі, відвертається і з обуренням сідає на край ліжка, поклавши ліру поруч із собою. Вона згортає руки на грудях і з натяком зосереджує погляд на годинникові з зозулею.

— (Три крапки) продовжуючи сказане (тире) але я змушений наполягати (кома) що хоча я можу так продовжувати до безконечності (кома) поки ти все одно будеш вимушена лягти на ліжко через втому (кома) ми погоджуємося (кома) що формальною основою нашої розмови повинно стати твоє визнання безперечного факту (кома) що коли б ти проявила себе раніше в тому тексті (кома) до якого маєш такі претензії (кома, тире) і особливо в приголомшливому класичному строї (кома) чи в хітоні (кома, тире) то створення оповіді (кома) яка тебе так розлютила (кома) скоріше за все так і не відбулося б і тому нам з тобою не довелося б стовбичити і колінкувата тут (кома) у цій настільки абсурдній шпитальній палаті (кома) що мені не вистачило терпіння для її належного опису згідно з непорушними старими канонами (кома) не

кажучи вже про правила nouveau roman1 (крапка з комою) але (кома) беручи до уваги те (кома) з чого мені слід було почати (кома) бо ти справді (тире) хочу підкреслити, що я зовсім не ставлюся зверхньо до жінок (тире) одна з найжахливіших кокеток в історії цієї планети і я часом думаю (кома) наскільки б усе було з біса простіше (кома) якби ми всі були збоченцями і якщо ти й надалі залишатимешся такою ж (кома) то дуже можливо (кома) що ми таки станемо ними (кома) але що в такому випадку станеться з тобою (тире) знову блукатимеш у тих богом забутих горах (кома) волаючи жалюгідні пісеньки на грубому, неотесаному іонійському діалекті (кома) шарпаючи струни своєї поганючої ліри (тире) і поки ти ще тільки збираєшся це зробити (кома) я б порадив настроїти її (кома) бо басова струна звучить щонайменше на півтона нижче (кома) ніж треба (кома) і щоб я таки не забув (дві крапки) ти зробиш усім нам неабияку послугу (кома) якщо попросиш свою сестру Евтерпу чи святу Сесілію або бодай якого-будь більш-менш вдатно-го гравця дати тобі кілька елементарних порад (кома) як правильно тримати медіатор (кома) і ...

Він зайшов надто далеко. Вона хапається за ліру, підхоплюється й заносить інструмент над його головою.

— Якби не було так важко перетягувати струни, то оця ліра вже давно була б на твоїй пришелепуватій голові. І не смій мені перечити! Одне слово, й усьому кінець негайно!

На мить завмирає серце — невже виконає свою загрозу, не зважаючи на наслідки. Але вона опускає ліру.

— За мої повні чотири тисячі років мені ще не доводилося зустрічатись із таким зухвальством. І з таким відвертим блюзнірством! Я не надихаю на створення порнографії. І ніколи цього не робила. А що стосується іншого образливого слова... кожен знає, що моя головна риса — незайманість... останній раз кажу: перестань нарешті так нахабно розглядати мої груди! — Він поспішно опускає очі до килимка. Вона дивиться то на нього, то на ліру.— Я страшенно серджуся.— Він киває

головою.— Це — образа на всі часи. А крім усього іншого ти, здається, забуваєш, чия я донька.— Він одразу зводить очі і хитає головою. Вона невблаганна.— Я нічого тут не пораджу: ким він є, тим є. Я з усіх сил намагаюсь поводитися, як одна з вас. Щоб не бути снобкою, щоб не бігати щоразу по допомогу до татуся, як нещасне дівчисько з заможної сім'ї. — Вона ображено дивиться під ноги.— А ви тільки те й робите, що користаєтеся моєю порядністю, моїми спробами йти в ногу з часом.— Вона ображено копилить губи. — Хотіла б я побачити, як би ти, опинившись на моєму місці, намагався лишатись вічно молодим, маючи за плечима кілька тисячоліть.

Наскільки йому дозволяє його німота, він намагається продемонструвати своїм виглядом найщиріше співчуття. Вона довго не зводить з нього очей. Потім зненацька відвертається, знову опускається на край ліжка, кладе ліру на коліна і нервово перебирає пальцями орнамент на одному з вигинів інструменту.

— Гаразд. Бозна-чому, але я могла з невірно зрозумілого почуття відповідальності надихнути тебе, дати тобі простий натяк на те, як може відбутися наша нова зустріч. Але що ж я побачила — цікаву маленьку сучасну варіацію на стародавню тему. Для освічених читачів. Не таку непристойну... — Вона показала рукою на узголів'я ліжка: — Я гадала, тобі вистачить глузду, щоб спочатку принаймні переглянути кілька класичних текстів. — її палець не зупиняється ні на мить, старанно ходить угору-вниз вздовж лебединої шиї позолоченої ліри. — Це так несправедливо. Я ж не міщанка якась. І принизливо. Якщо моя нещасна сімейка дізнається про це.-— її голос чимраз більше тремтить від образи: — Зрештою, вони вважають усе це великим жартом. І саме тому, що я вважала себе талановитою, коли укладала ліричну поезію, а спочатку її було багацько. Пізніше на мене звалилася уся ця література. Мені доводилося працювати в десять разів більше, ніж їм усім разом узятим.— Вона продовжує перелічувати свої образи: — До того ж криза жанру. Смерть роману, ну чи не смішно. Шкода, що уся моя знаменита родина не відчула такого на собі. Зрештою, пора б уже його здихатися. — Вона знову переводить дух.— Це саме те, до чого я відчуваю огиду у

цій прогнилій країні. Не кажучи про Америку. Там ще гірше. Принаймні французи докладають усіх зусиль, щоб назавжди звести зі світу цю глупоту.

Він підводиться. Вона сидить з похиленою головою. Відкладає вбік ліру. Затим стягає з голови віночок і похмуро перебирає пальцями квіти.

— Навіть не знаю, чому я тобі це все розповідаю. Тобі ж начхати.

Він обережно наближається, на мить завмирає, затим сідає поруч із нею на ліжко. Між ними лежить ліра. Вона скоса зиркає на осоружний інструмент.

— Я знаю, що вона зле настроєна. Я ненавиджу її. Одному Богові відомо, звідкіля пішла чутка, ніби все навколо замовкало, коли та моя сміховинна ку-зинка давала свої безконечні концерти. Дрень, дрень, брень, брень. Усі, кого я знала, одразу засинали від рипучої нудьги.— Вона так шарпає віночок, ніби це він в усьому винен.— А ця блазенська одіж! Ти тільки вдаєш, що вона подобається тобі. Не думай, що я не здогадуюся.

Вона кидає на нього холодний погляд:

— Кабанюро!.. — Обриває з троянди пелюстки. — Я ненавиджу тебе. — Він чекає. — І взагалі ти думав, що груди в тої мулатки набагато красивіші.

Він хитає головою.

— Я неабияк здивована, що ти не взяв її врешті-решт. Або нас обох одразу. — Вона висмикує ще одну троянду з віночка і починає один за одним відривати пелюстки. — Якщо правильно розкрити тему, то могла вийти зі смаком написана оповідь. Я ж не така нерозсудлива. Я б не

була проти певних стриманих нюансів чи натяків на романтичну зацікавленість. Я ж не зовсім забуваю, що ти чоловік, а я жінка.

Він одпихає ліру вбік і підсовується на кілька дюймів ближче.

— Навіть не сподівайся, що так ти чогось досягнеш.

Він бере її за руку; вона не дається, але він наполегливий. їхні сплетені руки лежать поруч на білому простирадлі, наче в'язень і тюремник. Вона кидає на них презирливий погляд і відвертається.

— Ні, якщо ти знову не станеш на коліна і не попросиш як слід. І ще одне. Усе, що я говорила, абсолютно не для друку.

Він міцно стискає її пальці, знову присувається трохи ближче, ще раз потискує їй руку і кладе свою на її оголене плече.

— Я чудово розумію, чого ти домагаєшся. Можливо, з усієї нашої сім'ї я не найбільш музично обдарована, але я таки можу розпізнати обернену фугу, коли її бачу.

Він нахиляється і цілує її в плече.

— Ти мені більше не подобаєшся, я не маю до тебе зовсім ніяких почуттів. Попросту дуже втомлена і тому мені байдуже. Переліт виявився з біса жахливим. Мене нудило.

Він знову цілує плече.

— Тобі зовсім байдуже до моїх почуттів.

Він відкидає прогумований килимок. Вона швидко зиркає й відвертається:

— Часом ти буваєш невимовно вульгарним.

Він намагається підвести її пальці до "невимовної вульгарності", вона вивертається і знову згортає руки на грудях, утупившись у стіну навпроти.

— І не треба думати, ніби я не помітила самовдоволеної посмішки на твоєму обличчі, коли згадала про свою незайманість. А все тільки тому, що раз чи два у минулому, схоже, я дозволила собі розслабитись у твоїй присутності. Гадаю, зараз, ти думаєш, я непослідовна чи дурненька. Й часом зовсім як людина можу суперечити власному усталеному образові.

Він уважно вдивляється в її профіль, затим починає обережно попускати білу зав'язку туніки на принадно округлому золотавому плечі. Але коли верхня частина туніки загрожує впасти, вона підхоплює її.

— А перед тим як тобі спаде на думку, що ти вдатний спокусник, я хочу тобі нагадати, що ти не один такий. Бувало, справжні генії роздягали мене. Укладач еротичних текстів заледве чи справить на мене враження.

Він забирає руку. Обоє мовчать. Затим, так само не зводячи очей від стіни, вона опускає зав'язку нижче.

Знову мовчать. А вона все дивиться в стіну.

— Я не казала тобі забирати руку. Він знову кладе руку їй на плече.

— Хоча особисто мені байдуже.

Дуже обережно проводить руками по туніці у тих місцях на грудях, де її щось стримує від падіння.

— Ти гадаєш, я не знаюся на чоловіках. Можу тобі сказати, що великий палець на нозі мого першого коханця був набагато сексуальнішим, ніж усе твоє обридливе тіло. Щоправда, за умови, якщо б у нього той палець був. Він би не став тільки витріщатися на груди міс Греції тисяча дев'ятсот вісімдесят другого року. — Вона додає: — Звичайно, я маю на увазі тисяча дев'ятсот вісімдесят другий рік до нашої ери.

Він забирає руку, а другу, яка лежала в неї на плечі, опускає до оголеної талії і притягує її трохи ближче до себе. Нахиляється, щоб поцілувати її в щоку. Даремно. Вона відвертається.

— Але у той час у нього не могло бути психічних відхилень на основі дитячих ігор з ляльками. —— Він прокашлюється. — Ні, беру ці слова назад. Але в той час у нього не могло бути переконання, властивого псевдоінтелектуальним самцям, про те, що спати з темношкірими жінками є доказом ліберальних поглядів.

Вона замовкає і спостерігає за рухами його правої руки.

— Я маю намір розповісти тобі про нього. Хоча б для того, щоб поставити тебе на місце.— Кілька секунд вона пильно дивиться на нього.— А це суто рефлекторна реакція. Я можу досягти абсолютно того самого результату з допомогою своїх рук.— Вона пирхає.— Що мені й доводиться частенько робити, якщо брати до уваги незграбність і нетямущість більшості з вас— Його руки завмирають. Вона глибоко зітхає, виказуючи нетерпіння.— На Бога. Ну, вже як почав, то міг би й продовжити.— Він продовжує.— Я не знаю, чому чоловіки надають цьому такого великого значення. Це й на половину не є таким захоплюючим, як ви усі уявляєте, намагаючись бути ніжними. Це просто біологічний механізм виживання. Щоб було простіше годувати немовлят. — Через якусь хвилю вона знову зітхає і відкидається назад, спираючись на руки.— Ні, справді. Ти нагадуєш мені лабораторних щурів. Найпростіший подразник... і вперед.— Вона опускається нижче, на лікті. — Шматують і кусають. Кусають і шматують.— І замовкає. Але раптом

вона сідає і відпихає його.— А цього не слід робити, поки не розв'язаний пояс. Все одно, так ти мене тільки охолоджуєш. Що тобі справді потрібно, так це добряче відро холодної води.— Вона б'є його по руці.— Припини. Тут дуже складний нервовий вузол. Якщо хочеш зробити щось корисне, то краще підведися й замкни двері. А заодно вимкни світло.

Він іде до дверей і затуляє ними непроглядну ніч, яка лишається по той бік. Вона теж підводиться, стає поряд з ліжком оголеною спиною до нього. Руки на поясі — вона розв'язує шафрановий пасок. Але перш ніж відпустити туніку, озирається через плече.

— Якщо ти не будеш проти... У цій огидній палаті ми вже доволі займалися вуаєризмом.

Він натискає на вимикач біля дверей. Біла панель лампи денного світла над ліжком гасне, але друга, що над дверима, яка очевидно вимикається ззовні, залишається жевріти. її світло тьмяне, невиразне, як місяць улітку.

Він розводить руками, наче вибачаючись.

— От зараза. Ти щойно це придумав.— Він підносить руки в мовчазному запереченні.— О, так, я знаю, що так. Про цю лампу досі не було й найменшої згадки.— Вона застерігає його тривалим звинувальним поглядом, відвертається від нього і переступає через туніку. Тепер повертається до нього обличчям, тримаючи одяг перед грудьми, наче натурниця одного з вікторіанських художників.— Ти знову за своє. Єдине вдале місце, на же ти спромігся, це, коли докторша каже, що тебе слід напхати тирсою й виставити в музеї.

У напівсутінках вона роззирається навколо, шукаючи, де їй повісити туніку; затим обходить ліжко і прямує до годинника з зозулею у протилежному кутку кімнати. Там вона вішає одежину на голову сарни, яка виступає з різьбленого корпусу годинника. Не звертаючи на нього

уваги, повертається до ліжка, підбиває подушки й сідає посередині, згорнувши руки на грудях. Він рушає до неї.

— О, ні, не треба. Можеш взяти стільця і сісти ось там,— юна показує на місце за десять футів од ліжка.— І хоча б раз у житті послухай чиєїсь поради.

Він бере стільця, всідається там, де вона кивнула, й теж згортає руки на грудях. Дівчина з грецькою зачіскою уважно дивиться на нього з неприхованою підозрою і люттю в очах. Потім зиркає на щось посередині його тіла і з презирством кидає погляд на лампу над дверима. Западає тиша, під час якої він не зводить очей з її тіла. Тепер, коли воно постало в усій своїй красі, зрозуміло, що це аж ніяк не тіло викликає бажання зникнути звідси. В будь-якому сенсі. Якимось чином її врода водночас видається стриманою і викличною, класичною і сучасною, неповторно-індивідуальною і схожою на праматір, ніжною й непро-щаючою, теперішньою і минулою, реальною й омріяною, м'якою і...

Вона метає в нього лютий погляд:

— На Бога, досить витріщатися на мене, як собака на кістку.— Він опускає погляд.— На відміну від тебе я намагаюся добре подумати, перш ніж почати розповідь.— Він киває головою на знак згоди.— І буде найкраще, якщо ти поставишся до розповіді, як до повчальної лекції. Але не тільки про сексуальну зухвалість. А про те, як просто й швидко дістатися до мети, замість того щоб без кінця тинятися манівцями. Як дехто, кого я добре знаю.

Перш ніж розповідати, вона помовчала.

— Щоб ти знав, це трапилося вдома. Мені тоді минало лише шістнадцятий. Неподалік було щось на зразок полонини, оточеної густими чагарями. І туди я час від часу ходила, щоб на самоті засмагати.

Було дуже гаряче — липень, і я зняла туніку. Моя улюблена тітка,— по правді, я завжди була для неї більше дочкою, ніж небогою,— завжди твердо дотримувалась натуралістичних поглядів. Саме вона перша навчила мене не соромитися свого тіла. Дехто каже, ніби я досить схожа на неї. Крім того, вона любить поплавати у морі — влітку і взимку. Та тобі це мало що промовляє.

Вона розводить руки і закладає їх за голову, не відводячи погляду від лампочки над дверима.

— Та пусте. Отож я була на лузі. У кущах поблизу співали солов'ї. Дикі квіти, гудіння бджіл і решта в такому ж дусі. Сонячні промені на моїй п'ятнадцятирічній спині. Тоді я спохопилася, що можу спектись. Підвелася на коліна і стала натиратися оливою, яку захопила була з собою. Не уявляю чому, але коли я натиралася, замість того, щоб міркувати про принципи єднання з природою, я почала думати про молодого пастуха. Зовсім випадково я раз або двічі зустрічала його. Звали його Мопс... Зовсім випадково, під час прогулянок. Неподалік ріс бук, під яким він любив посидіти у спеку. Причому він дув у сопілку, і, якщо тобі здається, що моя ліра не настроєна, то... але Бог з ним. А місяць перед тим... ти ж знаєш про моїх батьків?

Він киває.

— У матері саме стався випадок з пастухами. Після розлучення. Він знову киває.

— Як чоловік, ти навряд чи зрозумієш. Маю на увазі, що близнюки — нелегка справа. А якщо дев'ятеро й усі дівчата? Все повинно мати якісь межі. Навіть у ті часи.— Вона дивиться на нього, очікуючи заперечення, але він усім своїм виглядом намагається висловити якомога більше розуміння.— В дитинстві мені довелося з усім цим миритися. Постійні суперечки батьків через аліменти. Я не те щоб повністю покладаю вину на татуся, але мати перепробувала більше адвокатів, ніж суконь на

дешевих розпродажах. Однак, як би там не було, але, бачить небо, вона якось поставила на ноги усіх нас дев'ятьох. Маю на увазі бродячі балагани.

Отож спочатку ми постійно були в мандрах. Це навіть гірше, ніж у "Ролінґ сто-унз". А жахливішого адміністратора, ніж був у нас, важко й уявити: наш дядечко, так званий провідник муз. Абсолютно жоноподібний — зрозуміло, що саме тому матуся зупинила свій вибір на ньому. Він настільки ж цікавився жінками, як кінозірка збереженням своєї анонімності. Ми з Талією називали його "тіточка Пол-лі". Талія — єдина з моїх сестер, у кого є почуття гумору. Зазвичай він екзальтовано перебирав струни, а ми походжали у наших спеціальних костюмах, видаючись невимовно сентиментальними, інтелігентними і все таке інше. Тобто, коли виступали. За все своє життя тобі не доводилося бачити нічого жалюгіднішого.

Він зводить брови, демонструючи вдячність за цю безцінну замальовку примітивної релігії греків.

— Його справжнє ім'я — Аполлон. Мусагет — сценічне ім'я. Від здивування він роззявляє рота.

— Ось чому я так розлютилася, коли ти говорив про шастання в оливкових гаях. Так воно й було. Коли нас випхали в першу поїздку, в нас ще й менструації не було. Піндус, Гелікон і всі які є нещасні гори та пагорби між ними. По правді, перш ніж мені минуло чотирнадцятий, я вже встигла познайомитися з усіма роздягальнями в храмах Греції. Усюди ми зупинялися, як Славетні Музи. Хоча насправді були ми лише Дельфійськими танцівницями. І в усьому цьому було стільки ж задоволення, як виступати, скажімо, в Пітсбуріу дощовим недільним вечором.

Він благально, відповідно до моменту, складає руки, прохаючи пробачення.

— Свине... Ну, хоч би там як, місяць перед тим моя мама перевела цього хлопця кудись у гори. Двоє моїх сестер якось поскаржилися, ніби бачили, як він чимось займається. Мені так і не сказали, чим саме. Очевидно, він грубо повівся з одною зі своїх овець. Так воно й було, звичайно. І тому з ним попрощалися. Я не уявляю, чому він пригадався мені саме того дня.

Вона ще більше відкидається назад, піднімає коліна; потім випростує одну ногу, повертається і розглядає вузьку ступню.

— Хоча... проте, було ще щось, гадаю, треба тобі про це сказати. Знову ж таки, зовсім випадково за день до того, як йому вказали на двері, я гуляла сама й трапилося мені проходити повз його бук. А ще того дня було страшно жарко. Я здивувалася, що не застала його там, хоча тут нипали його смердючі вівці. Затим, один Зевс відає чому, я згадала про джерельце неподалік. Вода вибивалася з-під скелі і створювала невеличке озерце. По правді, то було наше озерце. Воно вважалося чимось на зразок купелі та біде для мене і моїх сестер, але то дрібниця. Зрештою, мені все одно нічого було робити. Все це відбувалося у ті абсолютно казкові часи, коли літер і письма ще не вигадали. О Зевсе, якби ми були знали! Ми б мали бути щасливими.— Вона кидає на нього похмурий погляд.— Отож я підійшла до озерця. Він саме купався. Звичайно, я не хотіла порушувати його самотність і сховалася за кущами.— Вона дивиться на чоловіка на стільці.— Тобі ще не набридло?

Він хитає головою.

— Ти впевнений? Він ствердно киває.

— Мені минало лише чотирнадцятий.

Він знову киває головою. Вона сідає впівоберта до нього, підбирає під себе ноги, правою рукою розгладжує простирадло.

— Він вийшов з Піерійського водограю — так назвати озерце спало на думку Тіточці Поллі — і сів на камені, щоб обсохнути. А тоді... ну що казати, він був простим сільським хлопцем. Коротше кажучи, почав... як би це сказати, бавитися дещо іншою дудкою. Ми її називали сопілкою Пана. Звичайно, він вважав, що навколо ані душі. По правді, я була вражена. Мені було огидно. Не те щоб дотри мені не доводилося бачити оголених чоловіків у тітоньки на Кіпрі.— Вона піднімає очі.— Я говорила тобі, що вона жила на Кіпрі?

Він хитає головою. Вона знову починає водити рукою по простирадлі.

— Втім, якщо щиро, то мені завжди здавалося, що їхні висячі штуки видаються досить дурними. Не кажучи вже про ці жахливі волосяні зарості навколо. Я ніяк не могла второпати, чому бороду вони голять щодня, а там — ніколи. І чому не помічають, що моя тітка, її подруги та я — набагато привабливіші? —

Вона знову заглядає йому в обличчя: — Гадаю, ти помітив це? Він усміхається й киває головою.

— Вона терпіти не може все, що псує природну досконалість. Виключно з міркувань естетики.

Він розводить руками.

— Ти напевно думаєш, що це ще одне з моїх відхилень.

Він заперечує, але цього разу ледь-ледь поводить плечима; що вказує на потаємні сумніви, які не виходять назовні тільки завдяки чемній відмові од суперечки. Вона уважно вдивляється у його ввічливі очі, випростується, спершися на руку.

— Так само і в скульптурі. В моєї тітки багато друзів серед митців. Вони усі думають так само.— Він розводить руками.— І я маю на увазі не тільки візуальний аспект. Але й пластичний також.— Він ствердно киває. Вона міряє його очима.— Ти таки вважаєш, ніби це моє схиблення, еге ж? — Він збентежено посміхається і опускає очі. Ще кілька хвиль вона не зводить з нього погляду, ледь нахмурившись, затим відштовхується ліктями й підводиться на коліна обличчям до нього з міцно стиснутими стегнами.— Слухай, я тобі ще нічого не вибачила, навіть не думай, але оскільки розповідаю в навчальних цілях, а ти, здається, не розумієш, що я маю на увазі, то дозволю тобі оцінити... останній аспект.— Вона опустила руки і провела пальцями вздовж двох ліній.— По суті, ці лінії отримали свою назву від моєї тітки. Лінії Афродіти.— Вона підводить очі.— Так звали мою тітку.

Він киває. Тепер вона ховає руки за спину і дивиться на стіну позаду нього, наче школярка, яка чекає своєї черги, щоб отримати "відмінно". Він підводиться, йде до ліжка, сідає скраєчку біля неї. Кінчиками пальців проводить по пластичному аспекті.

— Я користуюся спеціальним засобом для видалення волосків. Він зроблений з трав. Добродієм із Ктім. Поблизу домівки моєї тітки.

Мовчать. Раптом її руки з'являються з-за спини і різко відштовхують його.

— Я просила тебе оцінити зовнішню форму. Виключно з погляду художника. Ти гірший за дитину. З тобою абсолютно неможливо говорити на серйозні теми.— Вона відвертається і сідає так, як сиділа перед тим, руки на грудях, спершись спиною на подушки.— Свине! — Відштовхує його лівою ногою.— Сиди вже де сидиш, якщо тобі так хочеться. Але тримай руки при собі.— Він залишається на краєчку ліжка, схиляється, випрямляється і дивиться в її темні очі.

— Збоченцю!

Він підсовується трішки ближче до узголів'я.

— З тобою треба бути дуже обережною.— Він обнімає її за талію. Вона підводить руку, щоб утримати його на відстані.— Те, що на мені ані нитки, не означає, що ти повинен поводитися, як неандерталець. Аналогія, яку я намагалася запропонувати, була класичним симпозіумом. Ось щойно ти вигадав зовсім неіснуючу панель денного світла. Я просто не розумію, чому б тобі не сотворити ще одного ліжка чи аттичної лежанки.

Він усміхається. Вона хмурить брови.

— Я знаю чоловіків, які б своєї правої руки не пожаліли, аби тільки мати можливість вислухати цей дуже особистий розділ з моєї біографії. Треба ж було мені з них усіх вибрати тебе... Мені навіть спало на думку, чи не припинити бу-ва свою розповідь.— Він мовчить.— Я б так і вчинила, якби не знала, що ти говоритимеш усім, ніби я злякалася, коли дійшло до справи. Тобі б це сподобалося.— Вона дивиться повз нього.— Хоч хай там що, але зараз тобі доведеться вислухати все.

Вона ще міцніше сплітає руки на грудях і, уникаючи його погляду, веде далі:

— Зараз я розумію, що в силу випадку моя візуальна ініціація відбулася завдяки обдарованому природою юнакові. Мабуть, це дивно, але я виявила, що на зміну відразі прийшло певне співчуття до нього. Він був досить схожий на тебе. Так відверто самозакоханий, що куди там з нормальними мірками. А це завжди було моєю слабкістю. Я надто м'якосерда до розумово відсталих. Однак мова не про це. Зрештою мені захотілося підійти до нього і попрохати ставитися до себе лагідніше. Здавалося, він займається чимось дивним і огидним. Я подумала, чи не розізлився він бува абощо. Звичайно, я не стала обзиватися, бо була надто сором'язливою. Мені минало лише тринадцятий. Я потиху пішла

собі і намагалася вдавати, що нічого не трапилось. Однак у мене завжди була досить жвава уява. І надовго зберігала образи. Вона вибухає:

— Але ж ти навіть не слухаєш мене. Він підводить очі й киває.

— Якщо ти гадаєш, ніби це становить для мене найменше... ні, я не знаю, я здаюся.— Вона піднімає праве коліно.— Гадаю, діти... давай. Перерва на тридцять секунд.— Вона знову закладає руки за голову і безсило відкидається на подушки, дивиться в стелю, заплющує очі. Коли тридцять секунд майже закінчуються, він, користаючись з того, що в неї очі заплющені, покриває поцілунками — аж до шиї — молоде тіло грекині, конкурувати з яким може хіба що тіло Нефертіті; але коли схиляється над губами, вона впирається руками в його плечі і відштовхує:

— Ні!

Він завмирає, схилений над нею. Вона трішки глибше занурюється в подушки, наче намагаючись уникнути його, і похмуро вдивляється в його обличчя.

— Ти не примусиш мене припинити розповідь, навіть не думай. Він ствердно киває.

— Якщо якимось дивом твої думки збилися з вічного шляху, вздовж якого розвивається моя оповідь, то, можливо, ти згадаєш, що вона почалася на моїй луці.— Він киває.— Якщо зовсім відверто, коли закінчила натирати тіло пахучою олією, я лягла на животик, як це роблять усі невинні дівчатка.— Вона уважно вдивляється в його очі.— Якщо ти здатний уявити таку картину. Якою беззахисною й відкритою я була.— Він відводить очі вбік, хмурить брови.— О Боже, який ти нестерпний. Як і всі в твоєму віці. Слова для тебе не більше ніж сіра вівсянка. Нічому не вірять, поки не вгледять на екрані телевізора.— Він стенає плечима, жертва долі та історії. Вона вагається, зітхає,

перевертається зі спини долілиць, кладе голову на подушку обличчям до нього.— Можливо, отак ти зможеш бодай приблизно уявити, як усе було. По правді, це ще не все. На лихо, зовсім випадково якийсь кущик трави заважав мені й, рухаючи стегнами, я намагалася прим'яти його. Зараз розумію, що несвідомо я немов пропонувала, щоб мою позу витлумачили неправильно.

Знову мовчання, яке перериває ще одне нетерпляче зітхання оповідачки. Вона розповідає далі:

— Вони такі хитрі, ці тварюки. Він підкрався, мабуть, кущами. Але в них є ще одна, набагато гірша особливість. Вони володіють телепатією, вміють читати чужі думки. Це якось пов'язано з тією їхньою половиною, яка походить від тварин. Отож він не тільки бачив, що я роблю, але й дізнався, про що я думаю. І тоді, у найбільш... бентежний момент, саме коли вимріяний молодий пастух робив зі мною те, що я зі своєї неабиякої скромності замовчу й чого я, звичайно, ніколи навіть не подумала б дозволити йому зробити насправді,— о жах, я відчула волохате тіло напасника і... ще щось трохи нижче на моєму безневинному дванадцятирічному напахченому оливою задку.— Мовчання.— Та ну ж бо? Ти завжди сприймаєш усе так дослівно?

Він цілує її в шию.

— Мені хотілося закричати, випручатися. Але я знала, що це даремно. Треба було піддатися його жаданню — або ж бути замордованою. Зрештою, насильником він не був. Він справді вкусив мене за шию, але грайливо. Потім почав усіляке нашіптувати у вухо. Усілякі непристойності, але я примусила себе слухати. Він говорив про інших жінок, інших дівчат — і навіть, чому я найбільше здивувалася, про одну з моїх сестер, яка зняла найбільше галасу, коли йшлося про пастуха. Насправді вона неймовірна лицемірка. Якби тільки історики... але не про це мова.— Вона зупиняється на хвилю.— Правду кажучи, згодом він виявився не таким жахливим, як я побоювалася. У нього була гарна засмагла шкіра, а волохаті частини його тіла — набагато

приємніші, ніж хтось би подумав. Його шерсть була зовсім не колюча. Наче вовна. Чи ангора.— Вона знову робить паузу.— Та й не роздавив він мене вщент.— її слухач припіднімається. Вона заперечно хитає головою і скошує в його бік недовірливі очі: — І не зробив він того, що підказує тобі надто збуджена фантазія. Він був настільки порядним, що перевернув мене до себе обличчям.— Через кілька секунд вона продовжує розповідь, заглядаючи йому в очі.— Тоді у мене вже не було сили боронитися. Я була, наче віск у його руках. І могла лише дивитися в його хтиві очі. Якщо ти можеш це собі уявити... Він дивиться з усмішкою в її темні зіниці й киває.

— Тут немає нічого смішного,— каже вона. Він хитає головою.

— Він примусив мене розвести ноги... Отоді я таки попручалася трохи, але він був надто сильним і збудженим.— Вона заплющила очі.— Я ще й досі наче відчуваю його.— Знову замовкає, а потім розплющує очі й зустрічається з його поглядом. Схрещує коліна, обнімаючи його ноги своїми.— То було жахливо: непідробне біологічне домінування. Моїй ніжній одинадцятирічній душі цього несила було знести. Кожен огидний дюйм цього бридкого насильства. Я вирішила — ніколи йому не вибачу. Чи його статі. Що решту життя повинна воювати, воювати до останнього проти всіх чоловіків. Я б розтерзала і піддала тортурам кожного чоловіка, який трапиться мені на шляху. О, я могла запевняти їх, ніби отримую насолоду від їхніх ласк, поцілунків і пестотливих рук. Але глибоко всередині, навіть у той момент, коли мене позбавляли невинності, я лишалася вічною незайманицею.— Вона кидає на нього похмурий погляд.— Я раз і назавжди забороняю тобі розповідати про це жодній живій душі.

Він киває головою: ніколи.

— Якось я вже розповіла була цю історію. Дурна ж я була! Він зображує на обличчі здивування.

— А він, звичайно, вибовкав усе при першій же нагоді. І переповів її з погляду чоловіка-шовініста. Хоча, очевидно, то була моя розповідь. Я можу бути ким завгодно, але тільки не ідіотською парочкою німф, що у вільне надвечір'я з'явилися з-під пера дивакуватого поета-жабоїда.— І тут же додає: — Нехай присутні про це не забувають. Якщо тебе дивує, чому він зобразив мене в двох особах, то він був геть п'яний. Як завжди. Його звали Верлен.

Він швидко хитає головою.

— Або ще якось. Коротше — один з того тлуму.

Він намагається одними губами підказати правильне ім'я. Вона уважно дивиться на нього.

— Невже болять руки? Що ж, тобі слід було таки подумати про це ще тоді, коли ти надумав надати тій смішній докторші такої ж пози. Ти такий, як усі пор-нографи. Тільки-но зайде про вдоволення вашої величності, то реальність можна викинути за вікно.— Вона дивиться на його губи, потім знову в очі.— Щиро кажучи, мені вже здається, ніби ти більш неприємний коли німий, ніж коли балакаєш. Дозволяю говорити. Якщо вже тобі так припекло.— Але не встигає він і рота роззявити, як вона докидає: — І якщо ти не вважаєш, що плотський аспект цієї розмови має якесь відношення до мого реального ставлення до тебе. Чи до моєї метафоричної відрази до всіх вас і вашої статі. І не думай, начебто я не помітила твоїх до болю очевидних маневрів з наміром, щоб я опинилась у такій позі.— її ноги поверх його сплітаються ще тісніше і опускаються ще нижче.— Вона мені зовсім не подобається. І тобі, гадаю, теж. Я більш ніж упевнена, що ти б з набагато більшим задоволенням розпочав нудотливу розмову про параметри сучасної розповідної структури.

— Зжалься. В мене справді страшенно болять руки.

— Можеш спертися на лікті. Але не більше.

Він опускається — їхні обличчя одне проти одного.

— Я хочу поцілувати тебе.

— З цим можеш зачекати. Я ще не закінчила розповідати про те, що трапилося в горах. А тепер забула, на чому зупинилася.

— Як одного дня тебе позбавили цноти. І це був сатир.

— Вони не схожі на звичайних чоловіків. Щоб ти знав, вони двожильні. Можуть робити це раз по раз, без перерви. Так, власне, й було.

— І весь час однаково?

— Звичайно, ні. Ми пройшли усю абетку.

— Але ж ти щойно говорила, ніби абетки тоді ще не було...

— Якщо б на той час її вже винайшли.

— Двадцять шість разів?

— Отямся. Я говорю про Грецію.

— Двадцять чотири?

— І ще кілька дифтонгів.

— Важко мені їх уявити. У даному контексті.

— І не треба. Справа не в тому. Незважаючи на свою розлюченість і гнів, та й на решту, я була вимушена визнати, що він грандіозний коханець. Неймовірно винахідливий. І повна протилежність тобі.

— Це несправедливо.

— Ти не можеш знати. Я думала, що кожен раз буде останнім. Але кожного разу він знаходив спосіб збудити мене. Під його впливом мені захотілося стати подібною до нього, нестримною твариною. Це тривало не одну годину... і ще кілька годин. Я втратила відчуття часу. Починаючи з літери сігма і надалі мені вже було несила і слово вимовити, такою виснаженою я була. Але я не була проти. Я була б щасливою знову повернутися до альфи. З ним.

Вона вмовкає.

— Оце і все?

— Ти ж зовсім не слухав.

— Слухав.

— Якби слухав, ти б ніколи не сказав "оце і все" таким огидним здивованим тоном. Ти б став вибачатися за те, що коли-небудь осмілювався вважати, ніби твоя квола уява може зрівнятися з такою реальною подією, про яку я щойно розповіла.

Він простягає палець і обмальовує ним лінію її губів.

— Ти, мабуть, була феноменальною одинадцятирічною незайманицею.

— Щоб ти знав, тоді я не встигла використати всю оливку. Він торкається пальцем її носа.

— Це відверте запозичення з "Carmina Pгіареа".

— Мій унікальний чуттєвий досвід випереджує цю засмальцьовану збірку непристойностей принаймні на дві тисячі років.

— Я можу повірити, що ти лежала горіспини.

Вона не відповідає, й що ширша його усмішка, то менше усміху, якщо можна так висловитися, залишається в неї на обличчі.

— Ти хочеш сказати, буцімто решту я вигадала? Він усміхається й знову торкається її носа:

— Ти знаєш не гірше від мене, що сатири — це тільки міф.

її очі звужуються, і навіть чорні зіниці, здається, ще більше темніють.

— Ах, так?

Він і далі усміхається.

— Так.

— Ти боляче тиснеш мені на груди.

Він зітхає й підважується на руках, щоб не торкатися її тіла. Відчуває, як позаду вона розводить ноги. Затим вона складає руки на грудях і дивиться на нього. Наче над нею пройшла хмарина і відбулася раптова зміна фази. А він усе всміхається.

— Мені так подобається, коли ти прикидаєшся розгніваною.

— Я справді серджусь.

— Облиш. Жарт він і є жарт.

— Тобто, ти не віриш жодному моєму слову? Це так?

— Ми вже достатньо балакали.

— Я хочу почути відповідь.

— Облиш.

— Чому ти не припиниш використовувати ці дурацькі кліше? — на її обличчі не залишилося і сліду усмішки.— Ти віриш чи ні тому, що я тобі щойно розповіла?

— У метафоричному сенсі.

Вона холодно дивиться на нього знизу вгору:

— Тобто, так ти хочеш цього зараз, еге ж? Він більше не всміхається:

— Не маю найменшої уяви, про що ти говориш.

— Про голу правду, так?

— Ти сама прекрасно розумієш, чому Н£ твою долю випала белетристика. Навіть близько не було мови про жеребок. Просто ти завжди була в десять разів спритніша в брехні, ніж усі твої сестри разом узяті.

— Які сестри? У мене не було сестер.

— Аякже. І звати тебе не Ерато, і...

— Ні, мене зовуть не Ерато! І ти таки маєш рацію. Звичайно, сатири — то тільки міф. Звичайно, тієї безглуздої сцени ніколи не було. Тим більше, що в ній брало участь не одне, а два абсолютно міфічних створіння.

Він дивиться на неї згори вниз, вона люто зблискує очима догори.

— І що б це все мало означати? — питає він.

— А означає це, що я називаю тебе відразливою, одвічною чоловічою потворою. І ще я тобі скажу, що таке сучасний сатир. Це той, хто вигадує жінку на папері, аби примусити її говорити і робити таке, чого жодна справжня жінка при своєму глузді не скаже і не зробить.

— Я не розумію, що ти хочеш...

— Досі я з усіх сил намагалася поводитись так, як ти того хочеш. Але не надміру, щоб не знудило. І замість винагороди мене в кінці беруть на сміх.

— Ерато!

— Не будь смішним. Не можу я бути Ерато. Вона ніколи не існувала. А навіть якщо й існувала, якщо ти вважаєш, ніби вона підступилася до цієї жахливої кімнати ближче ніж на десять світлових років, не кажучи про те, щоб скинути одяг і дозволити тобі... Отямся. Час уже вирости.

— То хто ж ти з біса така?

— Боюся, я сама не знаю. Просто один з нещасних персонажів, які твоя хвороблива уява намагається вифантазувати з нічого.— Вона відвертає обличчя.— О Боже, швидше б ти вже взяв мене, щоб покінчити з цим. А потім можеш викинути на вогнище.

Він бачить її профіль на подушці.

— Вифантазувані персонажі не мають права мати бажань. Я продовжуватиму, доки мені захочеться. Виправляю: доки мені захочеться тебе взяти.

— Я думала, твій типаж вимер разом з Оттоманською імперією.

— Або й раніше. Оскільки ти насправді не існуєш. Вона знову кидає на нього погляд, сповнений люті.

— Я здаюся реальною тільки тому, що це твоя нудотна ідея: справді, абсолютно нереальний персонаж, яким я начебто є, й повинен таким здаватися. По правді, справжня я в такій ситуації уникала б яких-будь згадок про цю справу. І, зокрема, тому, що перш за все справжня я ніколи б не опинилася в такій ситуації. Якби в неї був якийсь вибір. А його вона не має. Оскільки не є реальною.— Вона витягає шию і здригається усім тілом.— Ти робиш те, що й завжди: ганяєшся за вигадками, як кіт за власним хвостом.

— Дуже смішно. А звідкіля тобі знати, що я завжди роблю?

— Я не знаю.

— Однак щойно ти сказала... Вона відвертає обличчя.

— Я тільки те й роблю, що папугою повторюю слова, які ти мені підкидаєш. Це ж твої слова, не мої.

— Маячня,— обурена, вона ще дужче відвертається.

— Отож ти — тільки вигадані мною слова? — допитується він.— Просто віск у моїх руках?

— Було б точніше сказати — дешевий пластилін. Він глибоко вдихає:

— Навіть без натяку на волевиявлення з твого боку?

— Якби могла, я б залишила цю кімнату кілька годин тому.

— І я міг би робити з тобою все що завгодно, а ти б спокійнісінько лежала собі?

— Нічого б не вийшло,— зневажливо пирхає вона.— Знаючи про зіпсутий гарем твоєї уяви, тобі б хотілося, щоб я з усіх сил пручалася і тим самим роздрочувала тебе.

Він аж підскакує на стільці.

— Що ти можеш знати про мою уяву?

— В даних обставинах "знати" — це епістемологічна нісенітниця.

— Нічого. Ти сама вживала це словр.

— Бо вона так грубо і часто проявляється, що варто побути її жертвою протягом якихось кількох сторінок, аби здогадатися, якою вона є завжди.

— Але яким чином гарем може бути зіпсутим?

— А ти спробуй пожити в ньому. Замість того, щоб бути його власником. Він мовчки дивиться на неї.

— У твого рота я не вкладав жодного з цих слів.

— Нізащо б не хотілося бути частиною твого діалогу. З власної волі, якби вона в мене була.

— Якщо тобі цікава моя думка, то ти розмовляєш саме так, як сама хочеш. Тобто, як збоченська маленька сучка, яка така ж прямолінійна, як прямий кут, і така ж цнотлива, як стриптизерка.

— Дякую.

— Ти мені й на мить голови не задуриш. Це саме така ситуація, які ти полюбляєш. Спочатку наче заманюєш, а потім з першого ж слова навмисно робиш усе наперекір. І що гірше, ти сама це усвідомлюєш, хіба ні?

— Якщо ти так кажеш. Тобто, якщо ти кажеш, ніби хочеш, аби я відповіла "якщо ти так кажеш". А так воно, очевидно, і є.

— Я вимагаю справжньої відповіді.

— Нарешті він заговорив природно.

— Я маю право на справжню відповідь.

— От і придумай її.

— Оце вже точно не мої слова. Вона знизує плечима:

— Спробуй ще раз. Ти ж майстер.

Він розлючено розглядає її профіль. Обоє мовчать. Затим він озивається:

— Я щойно спіймав тебе. —Як?

— Просив тебе щось зробити, а ти ослухалася.

— Я не вмію читати думок. Я просто твоя надувна лялька.

— Дуже гарно. Я хочу, щоб надувна лялька сказала, що вона кохає мене. Пристрасно. Негайно.

— Я кохаю тебе. Пристрасно.

— Не так. З почуттям.

— Не знаю, чи зможу.

— Ну, ну, ну!

Вона зневажливо дивиться на нього:

— Не моя в тому провина, що водночас я лишаюся запрограмованою рабинею тієї дурацької тональності, яку ти вимислив. Того нездарного набору вигаданих начебто жіночих емоцій, які ти вклав у мене. Не кажучи про тебе самого як персонажа. Як я помітила, ані словом не згадувалося про його особливо сумнівний статус. Мені цікаво, хто смикає за його мотузки?

— Я. Бо я — це я. Не сміши мене. Вона саркастично посміхається:

— Боже, який же ти наївний.

— Це ти наївна. Не міг же я примусити себе як персонажа переконувати, що я це не зовсім я.

— То чому ж завжди про нього говориться "він"? Що ти намагаєшся приховати?

Він якусь хвилю мовчить.

— Послухай, я не збираюсь обговорювати це геть недоречне зауваження. Ти просто намагаєшся ухилитись від пояснення, чому не робитимеш того, про що я попрошу.

— Можливо, я б могла вдавати. Почала б совати стегнами, стогнати. Так було б добре?

— Ні.

— То нехай твій персонаж спробує. Зроби так, щоб він говорив мені, начебто пристрасно любить мене.— Лежачи на подушці, вона знову повертає до нього профіль:— Я чекаю.

— Я розумію, в чому твоя біда. Ти — класичний випадок людини, яка псує задоволення іншим. Ти почуваєшся винною, тільки-но починаєш отримувати насолоду. І збиваєшся на оту нісенітницю про реальність і нереальність.

— Бувши тобою, я б не стала такого говорити.

— Тобто?

— О Боже, тільки-но згадаю, який зараз день і вік... Мені стає бридко. Світ повниться особливо доречними прикладами стосунків між чоловіками й жінками, а їх вивчення у художній літературі виконує

життєву соціологічну функцію,— а що ти можеш сказати усім? О музи... я хотіла сказати, о Боже. Я така збентежена. Та невже ж знайдеться сучасна жінка, справді жива жінка, яка так приречено та стримано говоритиме про пастухів та флейти і ...

— Жінки, котрі говорять про літературне дослідження, що виконує життєву соціологічну функцію, аж ніяк не кращі.

— О, я розумію. Це так аморально з нашого боку. Показувати, що ми теж уміємо мислити. Який наступний закид?

— Ти злісно і по-садистськи порушуєш усі правила, її розпашіле від гніву обличчя повертається до нього:

— Твої правила!

— Гаразд. Мої правила. Вона знову відвертає обличчя:

— Вони мені вже в'їлися. Мене аж нудить від того, що я повинна вдавати, ніби існую саме так, як насправді не було б, якби я дійсно існувала.

— Хоч би там як, але, хай йому чорт, для мене ти існуєш. Така, як ти є.

— Гайль Гітлер.

— Нехай. Тоді ось тобі аргумент: Гітлер наказує тобі існувати. Такою, як ти є.

— Не може він. Бо існування потребує певних елементарних свобод.

— Якби тут був ще хтось, він би подумав, що ти вже й так доволі реальна. А на вигляд — то ще й яка реальна.

— А щоб ти знав, то я гадаю: ти абсолютно позбавлений смаку, найнепри-ємніший і найнечесніший з усіх, з ким мені будь-коли доводилось опинятися в ліжку.

— Це прекрасний приклад ослячої жіночої логіки! Спочатку ти начебто не існуєш. А затим, виявляється, тебе безконечно трахкають чоловіки. Ну ж бо, зважся нарешті і скажи, ради Бога, що з цього — правда?

— Я цілком здатна придумати таке порівняння, яке б я й придумала, якщо б існувала, а я таки існую. Якщо б я була здатною.

— Ти не можеш одночасно не існувати й існувати. Ці вислови взаємно суперечливі.

— Розумію. Отож тепер мені відмовляють навіть у можливості мати уяву.

— О Боже. Я здаюся.

— Мені навіть не можна подумати про те, ким би я могла стати, якби мені не трапилося нещастя бути створеною тобою. Не можна навіть подумати про всіх симпатичних, розумних, витончених митців, які могли б першими придумати мене. Натомість я змушена вибирати оце гниле яблуко, оцього вродженого невдаху, незграбу, який і за мільйон років не буде здатний достойно оцінити мою делікатність і витонченість.

— Невдячна... без мене ти була б ніким!

— О Боже, краще вже ніким. Бо з тобою я гірше, ніж ніхто.— Вона з презирством дивиться на нього.— А гола і проста істина полягає в тому,

що ти не пробуєш зрозуміти мій потенціал.— Вона відвертає голову.— Гадаю, то справді не твоя провина. Беручи до уваги твою технічну невправність, то навіть сумніваюся, що тобі це взагалі по силі.

— Про що ти? Яка невправність?

— Очевидно, ти не помітив,— однак цього аж ніяк не могла б не помітити якась третя особа, що ми з тобою досі залишаємося в безглуздо недоладній сексуальній позі.

— Це легко виправити.

Він рвучко відсувається від неї і підводиться з ліжка. Повертається до стільця, сідає на нього і згортає руки на грудях, закладає ногу на ногу. Він вдавано уважно розглядає протилежну стіну. Вона потай кидає на нього погляд, піднімається на лікоть і повертається до нього спиною. Обоє мовчать. Нарешті вона тихо і повільно говорить:

— Якщо це не надто велике прохання, мені цікаво, чи ти не проти хоча б раз придумати щось корисне. Скажімо, якусь одежину для мене. Тоді я вдягнуся й піду собі. Це може бути все що завгодно. Навіть простий халатик.

— Спершу я повинен дещо сказати тобі.

— Уже все сказано. Ad nauseam1.

— О, ні, не все.— Оголена молода жінка мовчки зітхає, кладе ліву руку стиснуту в кулак на стегно ліктем догори, демонструючи цим жестом вимушену впо-кореність.

Він дивиться їй у спину й уже тихіше говорить:

— Визнаю, що зробив одну поважну помилку. Не щодо тебе, а щодо неї. Гаразд, можливо, вона не існує в історичному чи науковому сенсі. Та коли в тебе такий витончений розум, то, я впевнений, ти погодишся, що вона отримала свого роду апострофічне й персоніфіковане реальне життя.

— Годі вже про це. Ну, чому ти не припиниш розмовляти, як словник? Він глибоко вдихає повітря:

— Але оскільки вона не існує, а ми з тобою погоджуємося, що ти — не вона, то я можу говорити відверто. Моєю помилкою стало втілення — якщо вона існує — такої абсолютно аморальної і впертої старої повії у таку принаймні зовні цілком привабливу дівчину, як ти. Тобто, ким би вона вже стала до цього часу — якби існувала? Вона ніч у ніч полювала за кожним Томом, Діком і Гаррі, які водять ручкою, впродовж чотирьох тисяч років із завжди широко розставленими ногами. Мені слід було зробити її п'яненькою старою відьмою-сифілітич-кою. Принаймні це було б ближче до істини. Ти погоджуєшся?

— У тебе — все?

— Тим більше, їй слід би — якщо вона існує — провести невеличке дослідження ринку щодо своєї особи. Спробувати постукати до кількох дверей. "Привіт. Мене звати Ерато. Я надихаю людей. Чи не зацікавить вас невелика ода? Можна показати вам новий зразок нашої угоди, записаної строфою Алкея?" Та вони б реготали їй в обличчя. Якщо б не вважали, що вона втекла з найближчого дурдому.— Він розглядає її спину.— Як би там не було, зараз вони спроможні робити усе те, що колись робила вона, з допомогою комп'ютера і програми-редак-тора, причому в сто разів краще. Мені навіть дещо шкода її, бідної старої корови з усохлим вим'ям. Якщо вона існує.

Тепер уже дівчина на ліжку глибоко зітхає. Однак вона і далі мовчить, не відводячи погляду від кутка кімнати.

— Варто тільки поглянути на тебе, коли ти лежиш у цій позі Венери пензля Рокебі, щоб зрозуміти, як смішно це було з мого боку. Очевидно, дотепер вона б уже перетворилася на стару клячу в пошарпаному пальті, яка нишпорить у сміттєвих баках і щось собі під ніс бубонить... якщо б вона справді існувала.

Це дещо несподіване закінчення викликане попереднім порухом фігури на ліжку. При згадці про Венеру Рокебі, вона повернулася й сіла. Тепер, згорнувши руки, міцно стиснувши губи, розглядає чоловіка на стільці очима, які потемніли, наче обсидіанові.

— Тепер ти вже закінчив?

— Так.

— Готова закластися, вона шкодує, що не перетворилася на стару шкапину. Бо принаймні могла б одійти від справ і зникнути. Туди, де не існує мужчин.

— Але це заледве чи має значення, правда? Оскільки вона теж не існує.

— Я кажу це, виходячи тільки з твого власного припущення.

— Хоч воно до смішного гіпотетичне.

— І що характерно, в ньому — зневага до жінок.

Він схиляє голову й розглядає великі пальці на ногах:

— Мені дивно, що ти так кажеш.

— Дивно, чому я стаю на бік власної статі?

— Тільки те, що коли б вона існувала, але тут її б не було, то це б означало, що всю брудну роботу вона лишає для тебе. Саме твоє тіло повинно зазнати огидного сексуального приниження, оскільки воно вимушене задовольнити моє тіло. Що робить її не більше ніж звідницею. Хіба не так?

— Я звернула увагу, що ти — і це характерно — лишаєш поза увагою усе її історичне підґрунтя.

— Я не впевнений, що мені до вподоби цей суто теоретичний елемент, який ти вводиш у нашу розмову.

— На відміну від тебе, я маю здатність співчувати. Просто ставлю себе на її екзистенціальне місце.

— Якщо б вона існувала.— Дівчина зводить очі до стелі.— Ми не повинні забувати, що ведемо цілком абстрактну і нереальну дискусію. І ця дискусія потрапляє саме в ту категорію схоластичних дискусій, як ота про кількість ангелів, які можуть бавитися в квача на вістрі голки.— Він розводить руками.— Твій вихід на сцену.

Вона мовчки розглядає його:

— Підозрюю, тобі ніколи не спадало на думку, яким би це було жахіттям, коли б вона існувала, бо доводиться виконувати функції, на які не поширюються нормальні біологічні закони. У повній самотності. Ніхто не допоможе, жодного вихідного. І постійно одягатися то так, то сяк. І нестерпна нудьга. Монотонність. Шизофренія. День у день зазнавати трансформацій у мізках людей, коли тебе не розуміють, спотворюють, принижують. І жодного слова вдячності…

— Зачекай. А що… Вона підвищує голос:

— Ніколи ніхто навіть не подумає про неї як про особистість, а тільки про те, що від неї можна отримати. Ні на мить не зважають на її емоції. Ніколи достатньої уяви, аби зрозуміти, що вона, можливо, потаємно так потребує трішечки ніжності і співчуття, бо вона теж жінка, і нічого не вдієш, якщо певні поєднання обставин і настрою таки вимушують її потребувати послуг чоловіка в зовсім природний для жінки спосіб — що, до речі, зовсім нічого спільного не має з приниженням, і...— Вона переводить подих.— Але що ж удієш, коли його світлість, хоч би ким він був, бажає ще чогось. Якщо бажає грати в свої ігри, полишаючи її напризволяще...

— Я цього не починав.

— ... нетямитися від розчарування.— Дівчина відвертається до стіни. — Звичайно, за умови, що вона існує.

Він знову розглядає свою ногу.

— А що отой халатик — є якийсь колір чи матеріал, яким ти віддаєш перевагу?

— Я ненавиджу тебе.

— Може, зелений?

— О, тобі це дуже подобається, чи не так? У неї вистачає духу виступати проти того, щоб до неї ставилися як просто до сексуального об'єкта, отож геть її. Жбурнемо її знову в безвість, як стоптаний капець.

— Ти ж саме про це запитувала хвилину тому.

Вона кидає на нього розлючений погляд, потім знову рвучко відвертається, обличчям до стіни.

— Я більше й слова не скажу. Ти нестерпний.— П'ять секунд вони мовчать.— Ти такий, як усі чоловіки. Тільки-но отой шмат плоті, що теліпається між ногами, отримує своє, все, про що ви думаєте, це якомога швидше позбутися нас.

— Я б позбувся тебе вже давно, якби це було правдою. Ти допіру переконувала мене, ніби я можу робити все, що мені заманеться.

— Саме так!

— Що "саме так"?

— Я зовсім позбавлена прав. Сексуальна експлуатація ніщо проти онтологічної. Якщо тобі заманеться, ти можеш звести мене зі світу в наступних п'яти рядках. І викинути до кошика на сміття, аби ніколи більше не згадати про мене.

— Заледве чи це правда.

— Ти здатен на це, ще й як. Так само, як і щодо всіх інших.

— Яких інших?

— О, не треба бути таким нетямовитим.— Дівчина метає на нього презирливий погляд через плече: — Хочеш сказати, що я перша?

— Та... можливо, що ти не перша.

— І, можливо, я не буду останньою?

— Можливо.

— Отож більш ніж можливо, що я просто остання в низці вигаданих жінок, яким випало нещастя потрапити тобі до рук. Щоб потім бути витуреними втришия, як тільки в полі зору з'явиться більш приваблива.

— Заради достовірності: мої стосунки з ними були і лишаються глибоко людяними і взаємно корисними. В будь-якому випадку ми залишаємося чудовими друзями.

— Твої слова нагадують мені підлабузнювання.

— Я не збираюся відповідати на такі слова.

— Ти ба який.

— Не далі як днями одна з них сказала мені, буцімто, на її думку, я дав їй занадто багато свободи у нашому зв'язку.

— До того, як ти знищив її?

— Я не знищую друзів.

— Ще й як. Ти просто колекціонуєш їх і робиш з них мумії. Замикаєш у підвалі й потираєш руки, наче Синя Борода.

— У даному випадку твої слова — особливо образливе порівняння.

— Ти їх заслужив за свою огидну звичку, яка зовсім не обмежується даним випадком. По-іншому вона відома як некрофілія.

Чоловік підводиться.

— Гаразд. Приїхали. Ти щойно сказала, що тобі краще бути ніким без мене, ніж гірше ніж ніким зі мною. Добре. Вибір за тобою. Ось двері.—

Він клацає пальцями в бік дверей:— Он там. А ось і зелений халатик. Усе просто. Ти підводишся з ліжка, йдеш до дверей, одягаєш халатик, виходиш, і ми усе забуваємо. Наче нічого й не було. Прошу.

Дівчина зиркає на двері, знову відвертається. Мовчать. Вона підбирає ноги, ще рішучіше відвертається.

— Мені холодно.

Він іде до дверей, бере зелений купальний халатик, повертається до ліжка, недбало прикриває їй плечі й потім знову сідає на стілець. Дівчина не озивається, але згодом, з дивною повільністю, наче він може того не помітити, осідає всім тілом, утоплюючи обличчя в подушку. Мовчання стає гнітючим. Рука потай піднімається з-під халатика і торкається очей. Чується приглушене схлипування. Чоловік знову наближається до ліжка, нерішуче простягає руку до її плеча, але не зважується. Знову приглушене схлипування. Він сідає на край ліжка спиною до неї, але говорить більш нейтральним тоном:

— Ми не дуже послідовні.

її голос більше нагадує шепіт на межі зриву:

— Це тому, що ти ніколи не можеш визнати свою неправоту. Ти такий нечулий. Не розумієш, як мені самотньо.

— І ти, і я... нам було добре. Поки ти...

— Мені не може бути аж так добре, якщо в мене зовсім немає статусу. Коли навіть не знаю, ким насправді мала б бути. Коли знаю, що все може закінчитися будь-якої хвилі.

— Я не мав наміру ставити крапку.

— Звідкіля ж мені було знати?

— Я просто дрочився.

— Неправда. Ти ввесь час кпив з мене. Користуючись моєю безпорадністю.

— Тепер ти скочуєшся в параною.

— Та ні ж бо.— Дівчина ворухнулася й обернулась до нього, дивлячись поверх халатика вологими очима; він бачить у них усіх жінок від початку світу зі сповненими болю й безпорадності обличчями, в яких одночасно читаються і докір, і прохання співчуття.— Кілька годин тому я ще навіть не існувала. Я невинна як дитя. А ти нічого не розумієш.

Сльози роблять її обличчя навіть ще більш спокусливим, ніж завжди, він різко відвертає голову.

— Я цього не починав.

— Ні, це ти вклав у мої вуста ту незносну байку про сатира, а потім одразу заявив, ніби я говорю неправду. І що я така ж цнотлива, як стриптизерка. Знаєш, така поведінка властива звідникам, які звинувачують своїх дівчат у тому, що вони шльондри.

— Я забираю назад свої слова. Вважай, що я їх стер.

— Я несподівано відчула: те, чим тут займаюся, дозволяючи абсолютно незнайомому чоловікові так глумитися наді мною, нівечить мене таку. Тобто, розумію: я — практично ніщо. Але ким би я себе відчувала, якби була чимось чи кимось. Якою б було моє справжнє, серйозне "я".

— Я вже визнав, що помилявся щодо неї. Щодо Ерато.

— А мене вона не хвилює. Я хвилююся за себе.

— Гаразд.

— Я не така. Я знаю, що не така.

— Кажу ж — усе гаразд.

— Це було так грубо, так жахливо.

— Я готовий визнати, що, створивши тебе такою неймовірно вродливою, я зробив помилку.

— Ти навіть не наближаєшся до розуміння, про що йдеться таким жінкам, як я.

— Я розумію, мені слід було наділити тебе важким підборіддям, товстими стегнами, косоокістю, прищами, важким подихом... Ну, не знаю. Чим завгодно, аби тільки дати твоєму справжньому серйозному "я" шанс проявитись у повному блиску.

Обоє мовчать.

— Вже занадто пізно для цього.

— Не бачу ніяких причин робити це. Я просто розмірковую. Я вже двічі змінював твій вигляд. Цього разу, звичайно, не обійшлося б без вичерпної консультації з тобою. Можеш сама підказати мені ті особливі способи, завдяки яким ти б хотіла стати повністю непривабливою для чоловіків.

— Ти змінював тільки мій одяг. Але не тіло. Це б видалось абсурдним.

— Ну, я ж завжди можу видобути на світ Божий deus ex machina. Стривай, поміркую. Ми йдемо звідси разом, сідаємо в машину і від'їжджаємо, потрапляємо в жахливу автомобільну аварію, ти стаєш інвалідом і потворною на усе життя, я вдруге зазнаю амнезії, а через десять років ми знову випадково зустрічаємося і я закохуюсь у цю особу в інвалідському візку. Звичайно ж, виключно з духовних мотивів.

Він крадькома кидає погляд на її обличчя. Вона відвернулася, вткнувшись носом у подушку. Сльози висохли, але обличчя нагадує ображене дитяче личко. Перше сумне передчуття дорослого життя. Коли вона озивається, голос у неї тихий і відчужений:

— А я-то думала, що ти намагатимешся зберегти класичні елементи.

— З Ерато — так. Але тепер, коли ми її позбулися...

— Але чи не занадто надумано ти хочеш обійтися зі мною? Автомобільна катастрофа...

— А як же тоді без чудових щасливих закінчень?

— Я не впевнена, чи розумію, що ти маєш на увазі.

— Маю на увазі нас із тобою. В нас нічого не вийшло. Ми чудово демонструємо, настільки ми зрілі й сучасні, погоджуючись один з одним, ніби в нас нічого не вийшло. Вдягаємось, виходимо... Я вже навіть бачу, як це буде, і мені подобається така картина. Виходимо зі шпиталю, перетинаємо площу перед ним, на вулиці зупиняємося. Просто чоловік і жінка в світі, в якому однаково нічого не виходить. Ми навіть не можемо впіймати для себе два таксі. Не те щоб ми цим переймалися, бо нам обом настільки легше від думки, що більше ніколи знову не побачимося.

Ти скажеш: "Що ж...", а я відповім щось таке ж затерте у відповідь, на зразок "Що ж". Ми криво посміхнемось у відповідь на свою банальність і потиснемо собі руки. Повернемося спинами і швидко розійдемось у різні боки. Можливо, на прощання я ще крадькома озирнусь, але на той час ти вже встигнеш назавжди зникнути серед натовпу перехожих та вихлопних газів. І мені не доведеться виводити мораль. Я йду в милосерде майбутнє без уяви. Ти йдеш у милосерде майбутнє без існування. Ну, і як це звучить? — Але чоловік веде далі, перш ніж дівчина встигає відповісти: — Критикам до смаку. їм страх як подобаються песимістичні розв'язки. Це демонструє, які вони браві хлопці, що в них самих таке оптимістичне життя.

Вона довго не озивається. Затим підводиться на лікті й торкається залишків вологи під очима.

— Чи не міг би ти вигадати якісь сигарети і, може, запальничку з попільничкою?

Він підводиться, наче господар, який забув про свої обов'язки:

— Звичайно. Яким сигаретам віддаєш перевагу?

— У мене таке відчуття, що я полюбляю турецькі сорти.

— А як щодо травички? Вона швидко хитає головою:

— Ні, ні. Я впевнена, що цей період у мене вже позаду.

— Добре.

Він тричі клацає середнім і великим пальцями. Одразу ж на ліжку поруч з нею з'являються попільничка з оніксу, золота запальничка, срібний портсигар. Та так несподівано, що дівчина аж сахається. Вона дістає з портсигару сигарету. Схиляючись до неї, він бере запальничку й

підносить вогонь. Вона випускає цівку диму, відводить убік руку з сигаретою:

— Дякую.

Затягуючи халатик на грудях, вона умощується сидячи, надійно притримує краї халатика ліктями. Чоловік запобігливо схиляється до неї.

— Щось іще?

Вона несміливо і дещо сумно вдивляється в його обличчя, на якому застигло запитання.

— Зрештою, я не знаю... може, я справді багато хочу? Щиро кажучи, здається, я трішечки короткозора.

— Моя люба дівчинко, треба ж було сказати відразу. Тобі подобається якась конкретна оправа?

Вона затягується димом, відводить погляд у бік дверей, випускає дим, знову сором'язливо дивиться на нього.

— Гадаю, мені краще носити великі круглясті лінзи з блакитним відтінком. У простій золотій оправі. Якщо я не помиляюсь, такі окуляри називають "Джейн Остін".

— Отакі?

Він простягає їй окуляри.

— Чудово. Дуже люб'язно з твого боку,— дівчина надіває їх, поправляє дужки на вухах, дивиться на нього з розгубленою усмішкою. — Так смішно. Всі ці смішні маленькі деталі...

— Нічого, нічого. Щось іще?

— Тільки якщо тобі не важко.

— Прошу.

— Ось тільки цей зелений колір...— вона торкається халатика.— Таке враження, що це не мій стиль.

— Вибирай сама.

— А якщо спробувати темно-червоний? Колір шовковичного соку. Я не впевнена, чи ти пам'ятаєш цей уривок з Пруста... о, як гарно. Чудово. Саме те, чого я хотіла. Дуже вдячна.

— Кави?

— Ні,— дівчина змахує рукою, в якій тримає сигарету.— Гарно й так.

— Це ж не важко. Просто ще кілька рядків.

— Справді? Але все одно не треба, дякую.

Дівчина мовчки палить, розглядаючи свої босі ноги, які не закриває новий халатик. Чоловік сидить на стільці. Нарешті вона підводить голову, невпевнено всміхається:

— Майлзе, мені б не хотілося починати нової суперечки... можна називати тебе Майлзом?

— Будь ласка.

— Хвилину тому ти був настільки люб'язний і висловив припущення, що хоча я насправді не існую, але надалі мені буде дозволено, скажімо... мені здається, ти сказав слово "консультуватись" — у тому, що стосується наших взаємин.

— Саме так. Це те, що ти говорила про певні елементарні свободи... Приймається.

— За винятком... Я справді прошу вибачення, що вимушена повертатися до війни, яку ми погодились припинити, однак усе-таки, мені здається, ти намагаєшся вкласти наше спільне майбутнє у рамки певних законів.

— Не мав ані найменшого наміру. То було звичайне припущення, повністю відкрите для обговорення. Тобі воно не до вподоби?

Дівчина погладжує згинки халата.

— Просто мені подумалося, ти був би набагато переконливішим, якби поставився до того, що вже відбулося досі, як до своєрідної сюрреалістичної преамбули — звичайно, коли хочеш повернутися до нормального розвитку розповіді — до зовсім іншого роду взаємин у набагато реалістичнішому зовнішньому контексті, — вона проводить рукою по тканині халатика на ногах.— Таких взаємин, коли б ми зустрічалися за нормальних обставин, які переросли б у необтяжливу дружбу. Маю на увазі, очевидно, той бік взаємин, який стосується ліжка. Вряди-годи ми б могли ходити в театр. Обговорювати книжки. Відвідувати виставки. Ось які взаємини я маю на увазі.

— Так-так...

— Я просто хотіла запропонувати, щоб після всіх набридлих ліжкових сцен, які відбулись у вифантазуваній тобою преамбулі, ти вдався до більш виваженого тону й зосередився на справді серйозних

сучасних проблемах. Наші з тобою культурні корені. Політика. Проблеми на зразок абортів чи насильства на вулицях. Ядерне роззброєння. Екологія. Кити. Білий хліб. Хай там що, аби тільки взаємні зобов'язання не спутали нас по руках і ногах.

— Це що, ледь відчутні нюанси набагато ліберальнішого Angst'y?1

— Саме так.

— А яким тобі бачиться твоє... минуле?

— Гадаю, мені б краще бути... ну, можливо, випускницею університету зі спеціальністю англійська мова. Кембридж? Я могла б уже мати в доробку одну чи дві збірки поезій, не зовсім успішні, з комерційного погляду, однак цілком шановані в деяких колах. Щось такого роду. Можливо, я б могла бути помічником редактора в якомусь літературному журналі.

— Така собі дуже стримана, перебірлива, в моральному плані делікатна людина?

— Якщо тобі не видається, що це надто сильно відгонить самохизуванням. Що надто неймовірно.

— Зовсім ні.

Вона сором'язливо потуплює очі:

— Дякую.

— А як щодо мене?

Дівчина гасить сигарету в попільниці з оніксу:

— Що ж, я уявляю тебе одним з отих удатних бізнесменів із ледь відчутною зацікавленістю мистецтвом. Він не зовсім упевнений, як трактувати мене чи моє оточення, та й взагалі все, що перебуває за межами робочого кабінету. Й грошей. Я гадаю, тут краще пасуватимуть слова "спантеличений, навіть наляканий мною та моєю зарозумілістю і тим набагато інтелектуальнішим світом, у якому я працюю". Розумієш? — вона швиденько додає: — Тільки для того, аби створити реалістичний контраст із оцим усім. Саме так.

— Розумію.

Якусь хвилю вона спостерігає за ним через голубаві лінзи, торкається скуйовдженого волосся, затим знову непомітним рухом щільніше поправляє халатик.

— Майлзе, мені б хотілося сказати тобі одну річ, оскільки ми стали більш відвертими одне з одним. Видається, кілька хвилин тому я була без потреби занадто емоційною і багатомовною. Я справді співчуваю тобі в твоїх проблемах. Зокрема тому, що, як розумію, я — одна з них. Адже знаю, який величезний тиск чинить панівна капіталістична олігархія на сексуальність. І як важко його уникнути,— дівчина піднімає коліна й сидить, повернувши ноги, сховані пурпуровим халатиком, трохи набік. Тоді кидає на чоловіка щирий, але, завдяки окулярам, трохи схожий на совиний, погляд.— Я лише хочу сказати, ти, звичайно, робитимеш те, що тобі до вподоби. Якщо пропоноване мною надто важке для тебе. Можливо, так воно й є.

— Тим не менше можна спробувати.

— Я справді не наполягаю.

— Я гадаю, ти надзвичайно великодушна у своєму ставленні до тієї плутанини, що в мене вийшла.

— Я знаю: треба не тільки брати, але й давати.

— Хоча досі я тільки брав. Дівчина стенає плечима:

— Однак, оскільки з технічного погляду я не існую...

— Ні, ти існуєш. Щойно продемонструвала, що маєш власну волю. В неї на обличчі з'являється гримаса невдоволення.

— Боюся, це важко назвати волею. Хіба що подихом інстинкту.

На кілька хвилин западає мовчанка. Дівчина знову погладжує пурпурову тканину.

— Це справді прекрасний колір. Я люблю такий відтінок пурпурового понад усі інші.

— От і гарно.

Вона витримує паузу, а потім повертається до більш серйозної теми:

— А ще мені не хочеться, щоб ти почувався винним за те... що береш. Я ж не повністю сліпа до біологічних реалій. Мені б дуже не хотілося, щоб ти вважав мене ще однією "синьою панчохою". Твої пестощі досягли мети — ти мав би помітити. Те, що ти мене примусив робити спочатку всупереч моїй волі... щось у мені збудило.

— Я гадаю, це тільки ускладнює все. Я ж бо просто скористався тим, що ти нормальна жінка.

— Я теж повела себе не краще. Ота розповідь про сатира...— невдоволена собою, дівчина затуляє очі долонею.

— Це я тебе спровокував.

— Знаю, але я такого наплела... І це тоді, коли мені слід було б утриматися від розповіді. Я справді сподіваюсь, що ти виріжеш ту частину, якщо коли-будь... ну, ти ж розумієш.

— То була моя провина.

— Для цього завжди потрібні двоє.

— Ти надто сувора до себе.

— Якщо чесно, я так не думаю,— вона знову погладжує тканину халатика, на коліні.— Просто ти мене вкинув одразу на глибину. Сексуально. Я втратила рівновагу. З самої першої сторінки мого існування якимось чином зрозуміла, що я по суті радше нерішуча особа, незважаючи на те що, очевидно, досить приваблива для чоловіків.

— Дуже приваблива.

— Якщо серйозно, то краще нехай буде "досить". Мабуть, не без певного натяку на приховану чуттєвість, але така, яку треба збуджувати дуже поволі і ніжно.

— Розумію.

Вона не підводить очей:

— А ще хочу сказати... гадаю, зрештою була б готова прийняти якийсь компроміс щодо характеру наших стосунків у майбутньому, якщо ти наполягатимеш. Коли ми краще пізнаємо одне одного.

— Маєш на увазі те майбутнє, в якому ти — чванькувата поетеса, а я — тупий ділок?

Вона кидає на нього запитальний погляд, сповнений приголомшеної щирості.

— Прошу тебе, я ж цього не говорила, Майлзе. Зовсім не тупий. Якщо б ти був таким, то я, очевидно... мій персонаж навіть не глянув би у твій бік. Досконалий, по-своєму пристойний чоловік. Просто трохи... обмежений і деформований своїм оточенням і фахом.

— Я не зовсім чітко розумію, який компроміс ти мала на увазі.

— Якщо б ти тільки захотів, щоб вони... ну, коли вже говорити зовсім, зовсім відверто, щоб у кінці в них були набагато відкритіші фізичні стосунки.

— Щоб вони опинилися в ліжку?

— Якщо ти хочеш написати саме так.

— Але вона бачилася мені надто вередливою.

— О, я гадаю, вона довгенько залишатиметься такою. Протягом багатьох розділів. Мабуть, аж до самого кінця.

— До оргазму?

Вона тупить очі, але на обличчі в неї сором'язлива усмішка:

— Ти невиправний.

— Я без поганих намірів.

— Певна, ти спеціально так сказав. Але то пусте.

— Я все одно не розумію, як це може трапитися. Беручи до уваги попередній опис персонажів.

— Це вже твоя парафія.

— Я хочу, щоб вона була і твоєю. Вона потуплює очі:

— Це ж абсурд. Усе одно, що вчити курку нести яйця. В тебе ж напевно набагато більший досвід. Я дуже болісно відчуваю, що маю лише кілька сторінок від народження.

— Нічого. Ти швидко все схоплюєш.

— Не примушуй мене шарітися.

— І не думаю. Так воно і є.

Дівчина замовкає, тоді глипає на нього.

— Ти впевнений?

— Цілком.

Вона гасить недопалок.

— У такому разі те, що мені спало на думку, оцей експромт…. Уявляю собі щось на зразок кризи в стосунках, у тобі наростає відчайдушне бажання, ти хочеш кинути дружину заради мене…

— Яку ще дружину? В її очах подив:

— Мені просто уявлялося, що ти будеш одруженим. Я бачила тебе таким.

— От тобі й маєш.

Дівчина згортає руки на грудях і переводить погляд на двері:

— Зрештою, одного теплого літнього вечора ти приходиш до моєї квартири в районі Найтсбрідж, аби востаннє викласти все, як є: й чому ти мене кохаєш, чому я повинна покохати тебе, і так далі, а я випадково вклалася до ліжка доволі рано і на мені лише коротенька нічна сорочка. — Якусь мить вона вагається, потім смикає себе за полу: — Або оцей халатик. Чи щось подібне. В небі гримить, я не хочу тебе впускати, але ти наполягаєш, і раптом усе доходить до кульмінації, твоя невпевненість перетворюється на гаряче бажання, чоловіча сутність спалахує, не кажучи й слова, ти кидаєшся на мене, зриваєш благу одежину з голих плечей, я верещу й відбиваюся, майже випручуюсь, мені щастить дотягтися до дверей, я вибігаю в садок під потоки дощу, а ти....

— А квартира на першому поверсі?

— Так, звичайно. Це ж очевидно.

— Мене непокоять сусіди, бо коли ти кричатимеш...

— Гаразд, шаленіючи від ненависті, я сичу. Майлзе, я ще не опрацювала всіх деталей.

— Вибачай, що перебив.

— Я ще ніколи цього не робила.

— Вибач.

— На чому я зупинилася?

— Ти за дверима, під зливою....

— Я біжу на галявину перед домом, але ти надто збуджений і дужчий, надто схожий на звіра, хапаєш мене, кидаєш на м'який торф, я викручуюся й звиваюсь, ти брутально береш мене проти моєї волі, у мене течуть сльози, бо твоя досі ув'язнена хіть руйнує мої найглибші принципи,— дівчина переводить подих.— Це я пропоную тільки приблизну схему.

— М'який торф — це гарно. Але от тільки, мені здавалося...

— Що?

— Ти ж перед цим говорила про повільне і ніжне збудження...

Вона кидає на нього зворушливо лагідний і водночас ображений погляд і промовляє тихим голосом, потупивши очі:

— Я — жінка, Майлзе. І нічого не вдієш — я переповнена суперечностей.

— Звичайно. Пробач.

— А ще я пропоную, щоб ти якось підготував цю сцену ґвалтування. Наприклад, міг би зобразити мене, коли я роздягаюся перед твоїм приходом, у момент, коли розглядаю себе оголену в якомусь дзеркалі і потай себе запитую, чи здатна поезія передати всю красу...

— Я обов'язково це запам'ятаю.

— Ти навіть міг би показати, як я з сумом досягаю з полички примірник Ніколя Шорьє.

— Якого Ніколя?

— Вибач. Я чомусь вважала, ніби ти напам'ять знаєш усю класику порнографії.

— Чи міг би я поцікавитися, яким чином за кілька сторінок свого існування тобі пощастило...

— Ой, Майлзе! — дівчина поквапливо гасить усмішку.— Ти ба. Я гадала, ми розмовляємо, не беручи до уваги вигаданий світ тексту.— Вона знову зводить очі.— Тобто, згадай хоча б той випадок, коли я в ролі доктора Дельфі запитала тебе, чому б тобі було просто не підвестися з ліжка й не вийти з кімнати. У реальності на пошуки відповіді ти витратив шість тижнів. Я мусила щось робити, поки чекала. Подумала, мені слід принаймні познайомитися з книжкою, очевидно, найдорожчою тобі. Мені в якості твоєї співробітниці, так би мовите,— додає вона.

— То було дуже добросовісно з твого боку.

— Нічого особливого.

— Здолати усю оту мерзоту.

— Майлзе, я б не могла йти життям без остраху, якби не була добросовісною в своїй роботі. Боюся, так я вже влаштована. Нічого не вдієш. Я люблю долати труднощі.

Майлз уважно дивиться на неї. Дівчина знову потуплює очі, мовби збентежена від того, що довелося так серйозно висловитися про себе.

— Ми полишили себе під дощем у садку. Що далі?

— Гадаю, може виявитися, мені вже давно, протягом кількох останніх розділів не терпілося, щоб ти вчинив щось схоже, але, звичайно, у мене надто складна емоційна натура, аби усвідомити своє бажання. І я плйчу від радості. Нарешті я пережила оргазм.

— Під дощем?

— Якщо ти не вважаєш, що це занадто. Якщо хочеш, хай це буде місячне сяйво. Майлз випростує спину.

— І на цьому все закінчується?

Вона кидає на нього важкий погляд через опуклі лінзи окулярів.

— Майлзе, навряд чи можна закінчувати сучасний роман, натякаючи, ніби одним тільки сексом щось вирішиш.

— Звичайно, ні.

Вона знову погладжує тканину халатика:

— Як на мене, то ця сцена уявляється мені фіналом першої частини трилогії.

— Який же я дурний, що не здогадався раніше!

Вона крутить у пальцях виторочену нитку махрового халатика.

— В другій частині якої, гадаю, я стану цілковитою жертвою моєї досі пригноблюваної чуттєвості. Сучасна Мессаліна, так би мовити. Я знаю, ти запросто можеш упоратися з цією другою частиною.

— Я, напевно, чогось не зрозумів. Хіба усі набридлі сцени в ліжку не повинні лишитися у вступі, який нагадує "Алісу в Країні Чудес"?

— Я щиро сподіваюся, що вони не будуть надокучливими. Звичайно, задоволення від них я не отримую. Я роблю це все з розпачу.

— Від чого ж розпач?

Вона кидає на нього погляд поверх окулярів:

— Ми припускаємо, що я — жінка двадцятого століття, Майлзе. І за визначенням, повинна бути в розпачі.

— А що станеться з моїм героєм?

— Він стане жахливим ревнивцем, почне випивати, його підприємство зазнйє краху. Зрештою, йому доведеться жити на мої нечестиві заробітки. Він виснажиться, не голитиме бороди, стане лише тінню...— дівчина робить паузу, щоб затягнутися димом,— тінню колись удатного імпортера бананів.

— Хто я?!

Вона видихає хмарку диму:

— Такий образ має багато переваг.

— Не маю найменшого бажання бути імпортером бананів.

— Я вважаю, ти будеш дещо безбарвним, без дрібки екзотичного колориту. Правду кажучи, я уявляю, що наша перша зустріч у справжньому світі могла б відбутися на одному з твоїх складів, де

дозрівають плоди, десь в Іст-Енді. А наша невимушена, пробна розмова могла б відбутися на тлі безконечних рядів обвислих рослинних пенісів.

— Я не впевнений, чи зможу як слід описати цю сцену.

— Не хотілося б її втрачати,— дівчина робить паузу.— Здається, сценка дуже доречна.

— Доречна?

— Відчуття доречності для мене особливо важливе, Майлзе,— вона посміхається трохи манірно.— Я дуже сподівалася, що ти це вже зрозумів.

Він легенько зітхає.

— А третя частина трилогії?

— Я ще хотіла поговорити трохи детальніше про одну чи дві сцени в другій частині: коли у мені беруть гору надприродні звірячі інстинкти. Одна з тих сцен — за участю двох голландців, торговців автомобілями та з викладачем гельської мови, якого я...

— Гадаю, краще б почути загальний опис. Поки що.

— Гаразд. Добре,— дівчина вигинає руку, в якій тримає сигарету.— Я гадаю, ти помітив, якого елемента бракує в перших двох частинах. Ні?

— Боюся, таки ні.

— Релігії.

— Релігії?

— Гадаю, мені слід піти в черниці. Можна ввести сцени у Ватикані: вони завжди користуються успіхом.

Майлз розгублено дивиться на вичовганий рожевий килимок біля ліжка.

— А я думав, що ти — вкрай перебірлива випускниця Кембриджу.

— В цьому й полягатиме пафос. Коли когось, хто прослухав лекції Лівіса й доктора Штайнера, брутально ґвалтують...

— Якщо ти не заперечуєш, мушу зазначити, що ти аж надто зациклилася на брутальності.

Вона знову опускає окуляри і дивиться на нього поверх скелець:

— Наскільки я розумію, загальноприйнятий той факт, що точна імітація сучасної реальності повинна символічно відображати брутальність класових взаємин у суспільстві, в якому переважає буржуазія.

— Якщо ти ставиш питання таким чином... А хто...?

— Двадцять чотири молоді темношкірі партизани-марксисти в моїй місіонерській оселі в Африці. Знайдеться місце й для твого персонажу. Він може приїхати до Рима на церемонію беатифікації. Зі своїм новим коханням.

— Я думав, кохаю тебе. Вона випускає цівку диму.

— Очевидно, не після того, як я дам обітницю. Бо не буде правдоподібно.

— А звідкіля візьметься та, інша жінка?

— Я говорила не про жінку, Майлзе.

— Що ти цим хочеш сказати...?

— Після шоку, якого ти зазнав, програвши мене Богові, гадаю, найбільш імовірно могла проявитися твоя справжня сексуальна природа.

— Але ж...

— Не кажучи вже про той факт, який точно відомий тобі, що читачі-гомо-сексуалісти зараз становлять тринадцять і вісім десятих відсотка усіх англомовних читачів художньої літератури. Не те, щоб це мало на тебе якийсь вплив, але так уже склалося.

Вона знову тягає за нитку.

— Але з якого дива гомосексуаліст захоче бути присутнім на церемонії беа-тифікації?

— Бо ти не можеш мене забути. Окрім того, я сподіваюся, ти й твій друг із стильною зачіскою вподобаєте це екстравагантне середовище. Запах ладану та риз. Зрештою, могло б непогано вийти, якби на закінчення ти сплутав моє обличчя — звичайно, після моєї смерті — з обличчям статуї Діви Марії у церкві, до якої ходиш.

— То тепер я теж католик?

— Від самого початку: я забула сказати тобі,— дівчина підводить на нього погляд. Ти повинен мати цілісний характер. І почуття гріховності. їх двадцять вісім і три десятих відсотка.

— Католиків?

Вона ствердно киває:

— А ще в мене є цікава ідея для найостаннішої сцени. Я бачу, як ти потай кладеш до підніжжя моєї статуї — або її статуї — невеликий кетяг недостиглих бананів. Гадаю, таке закінчення матиме особливе значення.

— І що збіса це означатиме?

Дівчина з награною зверхністю посміхається йому:

— Не турбуйся. Прискіпливі читачі зрозуміють символіку.

— А чи не буде цей пучок рослинних пенісів дещо блюзнірським за таких обставин?

— Не буде, якщо ти коліньkуватимеш зі сльозами на очах.

— А ти не думаєш, що я міг би впустити один банан на паперті церкви?

— Навіщо?

— Коли повертатимуся після жертвоприношення, поковзнусь на банані. Вона глипає на нього й одразу відвертає погляд. Мовчить. Потім тихо, ображеним голосом каже:

— Я хотіла допомогти.

— А я не сміюсь. Очевидно, зламав би хребет, упавши на паперті.

— Я просто намагалася знайти загальну схему, яка б послужила плацдармом для твого таланту. Як я його уявляю,— дівчина знизує плечима, не підводить очей і гасить сигарету.— Та дарма, мені однаково.

Майлз підходить і сідає край ліжка, обличчям до неї.

— Наскільки бачу, тут відкривається багато можливостей.

— Твої слова звучать не надто переконливо.

— Серйозно. Це чудово, як ти кількома рішучими мазками окреслюєш цілий новий світ.

Дівчина вагається, недовірливо глипає на нього і знову схиляє голову.

— Гадаю, ти думаєш, усе це дурниці.

— Зовсім ні. І дуже повчально. Я відчуваю, що зараз знаю тебе вдесятеро краще.

— То був тільки короткий начерк.

— Начерки часто виходять найбільш промовистими. Вона знову дивиться на нього крізь великі блакитні лінзи.

— Я впевнена, що ти, Майлзе, дав би собі раду з цим. Якби справді постарався.

— Одна чи кілька дрібних деталей все ще залишаються для мене таємницею. Чи можна...?

— Будь ласка.

— До прикладу, чому саме двадцять чотири темношкірих партизани?

— Мені це число видалося цілком слушним у даному випадку. Звичайно, я не експерт: тобі самому доведеться помізкувати над цим.

— Стільки ж літер у грецькій абетці.

— Невже? Я й забула,— Майлз уважно дивиться на неї, вона хитає головою: — Вибач, але я не бачу тут нічого спільного.

— Можливо, між цими числами справді немає нічого спільного.

— Якщо відверто, то я не бачу, звідкіля тут може взятися щось спільне.

— А ти бува не думала, яке ім'я дати твоєму емоційно дуже складному жіночому персонажеві?

Вона простягає руку і торкається його зап'ястка:

— Я така рада, що ти згадав про ім'я. Не хочу, щоб ти вважав, ніби я відкидаю всі твої ідеї. Щиро кажучи, цим ім'ям могло б бути Ерато. Воно незвичне. Гадаю, варто залишити його.

— Тобі не здається, що воно притягнуте за вуха? Називати сучасний персонаж іменем загадкової другорядної богині, якої по суті ніколи й не існувало?

— Я гадаю, воно радше чарівно-загадкове.

— Але приверне увагу хіба однієї тисячної відсотка читацької аудиторії, якій траплялося чути це ім'я, не кажучи про те, чи знають читачі, ким вона була,— чи точніше, ким вона не була?

— Навіть найменші відсотки важливі для справи, Майлзе.

Він схиляється над нею, опираючись на руку. їхні обличчя напроти одне одного. Його очі відбиваються в блакитних лінзах. Вона відсувається і підсмикує халатик.

— І останнє запитання,— пропонує Майлз.

— Яке?

— Чи давно твій безсоромний маленький грецький задок востаннє сікли різками?

— Майлзе!

— Ерато!

— Я думала, в нас із тобою все так гарно склалось.

— Це в тебе все так гарно.

Він знімає з неї окуляри і уважно дивиться в очі. Тепер, без окулярів, її обличчя здається дивно молодим,— ні дня більше двадцяти років, а така ж цнотлива, як десятирічна дівчинка. Вона опускає повіки й бурмоче:

— Ти не осмілишся. Я тобі цього ніколи не пробачу.

— А ти випробуй мене. Просто надихни мене ще якоюсь корисною літературною ідеєю.

Дівчина знову підсмикує халатик і відвертає очі вбік.

— Я впевнена, що вона придумала б щось значно краще. Якби існувала насправді.

— І не смій знову все починати спочатку,— Майлз повертає її обличчя до себе, й тепер вона вимушена дивитися йому в очі.— І не треба цього безневинного погляду очей над невимовно класичним носом.

— Майлзе, мені боляче.

— Добре. А тепер послухай. Ти цілком можеш бути другорядною чи третьосортною богинею. Можеш бути досить привабливою, як це притаманно богиням. Або стриптизеркам. А ще дитиною свого батька. Простіше кажучи, позашлюбною донькою найбрутальнішого старого цапа в усій теології. В твоїй натурі немає й крихти скромності. Твою свідомість не відрізниш од свідомості спокусниць двадцятих років. Моя справжня помилка полягала в тому, що я не показав тебе у вигляді американської актриси Теди Бари,— він трішки відвертає її голову, щоб подивитися під іншим кутом: — Або Марлен Дітріх у фільмі "Блакитний янгол".

— Майлзе, прошу тебе... Я не розумію, що на тебе найшло.

— Ця твоя дивовижна самовпевненість уже мені в печінках,— він постукує пальцем по її носі.— Я знаю твою гру: ти просто намагаєшся накинути мені еротичну ситуацію, яка не вкладається в жодні рамки художньої пристойності.

— Майлзе, ти мене лякаєш.

— Насправді ти хочеш, щоб я здер цього халатика й знову осідлав тебе. Готовий закластися, що ти б сама осідлала мене, якби вистачило сили.

— А зараз ти просто жахливий.

— А єдина причина, чому я ще не перекинув тебе через коліно й не завдав добрячого хльосту, полягає в тому, що я-то розумію: тобі нічого іншого й не треба.

— Яка гидота!

Майлз удруге стукає її по носі:

— Гра закінчена, дівчинко. Чого занадто, те недобре,— він відхиляється, владно клацає пальцями над стільцем, який стоїть обабіч ліжка. Й одразу, як перед тим, з'являється легкий літній костюм на вішаку, сорочка, краватка, шкарпетки, білизна, а між передніми ніжками стільця — пара черевиків. Майлз підводиться.— Зараз я вдягнусь. А ти послухаєш.— Він одягає сорочку і повертається обличчям до неї, застібуючи ґудзики.— І не треба думати, мовби я не знаю, що за цим усім стоїть. З твого боку, це ображене самолюбство. Тобі нестерпна думка, що у мене може з'явитися власна ідея. Зате твоя надзвичайно нікчемна імітація педантичної молодої жінки зовсім не змогла приховати твого вражаючого неуцтва в сучасній літературі. Готовий закластися, ти навіть не збагнула, що насправді можуть означати ці сірі стіни.— Він перестає застібати ґудзики й дивиться на неї. Ерато заперечно хитає головою.— Так я й знав. Сірі стіни, сірі клітини. Сіра речовина? — Він торкається пальцем скроні.— Невже курс драхми падає?

— Усе відбувається... у тебе в свідомості, так?

— Відмінно!

Вона роззирається навколо, переводить погляд на стелю і знову на нього:

— Ніколи б не подумала.

— Тепер уже дещо прояснюється,— Майлз нахиляється, щоб одягти труси.— А як же амнезія?

— Я... я думала, в такий спосіб можна ...

— Зробити що?

— Знайти виправдання для написання тексту з залученням м'якої...

— І після цього вона уявляє себе випускницею університету за фахом англійська література. О Боже,— він обертається й знімає з вішака штани.— А зараз ти мені ще скажеш, буцімто ніколи навіть не чула про Тодорова.

— Про кого?

— Отож не чула, правда?

— Боюся, що ні, Майлзе. Вибач.

Він знову стоїть обличчям до неї, тримаючи в простягнутих руках штани.

— Хіба можна вести з тобою бесіди про теорію, коли ти навіть не читала фундаментальних текстів?

— Розкажи мені. Він натягає штани.

— Гаразд... кажучи доступною мовою, ввесь витончений символізм амнезії походить від невизначеності процесу дієгезису в обох його — гіпостатичному й епіфанічному — аспектах. Зокрема з погляду анагноризису,— він заправляє сорочку в штани.— Тому-то й доктор Дельфі...

— Доктор Дельфі?

— Це ж очевидно.

— Що очевидно, Майлзе?

— Марність спроб справитися з нею шляхом несистематичного розвитку теми.

— Мені здавалось, вона намагалася подолати її з допомогою сексу. Він кидає на неї роздратований погляд, давши сорочці спокій.

— Ради Бога, секс служив тільки метафорою. Адже повинен бути якийсь об'єктивний корелят для його герменевтичної суті. Це навіть дитині зрозуміло.

— Так, Майлзе.

Він застібає блискавку на штанах.

— Уже надто пізно,— тоді сідає й починає натягати шкарпетки.

— Чесне слово, я не розуміла.

— Звичайно, ні. Залишалося ще кілька абсолютно першокласних фінальних сторінок. Найкращих з будь-коли написаних мною. Якби не припхалася ти, як незграбний слон...

— Майлзе, я важу не більше п'ятдесяти кілограмів.

Майлз підводить очі, на обличчі в нього суха багатостраждальна гримаса:

— Послухай, моя люба, з твоїм тілом усе гаразд. А от із головою — ні. Вона застаріла на добрих триста років.

— Не варто через це сердитися.

— Я не серджуся. Я тільки вказую тобі на деякі аспекти для твого ж блага.

— Останнім часом усі такі жахливо серйозні.

Він махає пальцем у неї перед обличчям, не випускаючи з руки шкарпетку:

— Радий, що ти про це згадала. То зовсім інша справа. У звичайному житті місце для гумору завжди знайдеться, але аж ніяк у серйозній сучасній літературі. Я зовсім не проти згаяти з тобою якусь вільну годину абсолютно приватно і пообмінюватися взаємними насмішками та жартиками, які, здається, так тобі до вподоби. Але тільки-но дозволю, щоб вони проникли на мої сторінки, моя репутація вмить перетвориться на попіл,— поки Майлз виголошує свої тиради, вона сидить і не сміє півдести очей. Він нахиляється, щоб натягти шкарпетку, й веде далі вже не таким суворим тоном:— Справа в пріоритетах. Я знаю, ти виховувалася як язичниця, і нічого з цим не вдієш. Але я також гадаю, що ти нічого не вдієш, якщо тобі випала більш глибока і важка сфера натхнення, ніж ти могла сподіватися. Хоча мушу сказати, я думаю, грубою помилкою було вибрати когось, у кого ввесь попередній досвід зводився до пісеньок про кохання. Очевидним кандидатом для сучасного роману була твоя сестра Мельпомена. Навіть не уявляю, чому

вибір не зупинився на ній. Але це вже справа минулого. Дівчина дуже несміливо озивається:

— Можна тебе про щось запитати?

Він підводиться й бере краватку з бильця крісла:

— Звичайно.

— Можливо, я чогось не розумію. Якщо в реальному житті знаходиться місце для гумору, то чому в романі його не може бути? Я гадала, література повинна відображувати життя.

Недов'язана краватка висить на грудях, а Майлз береться в боки.

— О Боже. Я справді не знаю, з чого починати з тобою,— він схиляється до неї.— Роман як відображення життя, вже шістдесять років мертвий, Ерато. Як ти гадаєш, чому з'явився модернізм? Не кажучи вже про постмодернізм. Навіть найтупіші студенти знають, що зараз роман — засіб інтроспекції, а не відображення. Ти хоча б знаєш, що це означає?

Ерато хитає головою, уникаючи його погляду. Те, що видавала за правду в своїй оповіді про сатира, тепер, здається, відбувається буквально: їй аж ніяк не даси більше як сімнадцять років, вона мов та школярка, яку вимушують зізнатися, що вона не виконала домашніх завдань. Майлз нахиляється до неї й постукує одним вказівним пальцем по другому:

— Серйозна сучасна література обертається навколо однієї теми, а саме: як важко писати серйозні сучасні літературні твори. По-перше, вона повністю погоджується, що вона тільки література, може бути лише літературою й ніколи нічим іншим, крім літератури, не стане, а тому їй немає ніякого діла до реального життя. Правильно?

Майлз чекає. Ерато нерішуче киває головою.

— По-друге, очевидним наслідком такого ставлення є те, що писання про літературу стало набагато важливішою справою, ніж створення самих літературних творів. Зараз це найкращий спосіб розпізнати справжнього романіста. Він не має наміру витрачати свій час на плутане, механічне і обтяжливе конструювання на папері оповідей і персонажів.

Ерато підводить очі:

— Але ж...

— Так, правильно. Очевидно, романістові доводиться час від часу щось написати для того тільки, щоб продемонструвати, яким малозначущим і непотрібним є сам текст. Але не більше,— Майлз береться зав'язувати краватку.— Я намагаюся пояснити тобі це у найдоступнішій формі. Ти встигаєш за ходом думки?

Дівчина ствердно киває. Він зав'язує краватку.

— Третє й найважливіше. На творчому рівні немає жодного зв'язку між автором і його текстом. Це дві абсолютно окремі речі. Нічого, зовсім нічого не можна вивести чи виснувати з одного у відношенні до іншого. Ні в одному, ні в другому напрямку. Деконструктивісти вже довели це, не залишаючи ані тіні сумніву. Роль автора чисто випадкова, він — посередник. Його статус має не більше значення, ніж статус помічника бібліотекаря, котрий передає читачеві текст.

— Чому ж письменники і надалі вказують свої імена на обкладинках, Майлзе? — Ерато несміливо підводить погляд.— Я тільки запитую.

— Бо більшість з них схожі на тебе. Вони неймовірно відстали од часу. Й жахливо марнославні. Більшість іще перебуває повністю в полоні середньовічної омани, ніби вони пишуть свої власні книжки.

— Чесне слово, я не розумію...

— Якщо тобі потрібен сюжет, персонаж, напружена дія, опис,— усі ці старосвітські дурниці з домодерністських часів, то сходи в кінотеатр. Або переглянь комікс. Але не звертайся до серйозного сучасного письменника. Такого, як я.

— Не буду, Майлзе.

Він помічає, що з вузлом краватки щось сталося, й роздратовано розпускає його, щоб почати все спочатку.

— Нашим головним пріоритетом є дискурсивний характер, дискурсивна функція, дискурсивний статус. Метафоричність, ізольованість розповіді, її абсолютна телеологічна самодостатність.

— Так, Майлзе.

— Я розумію, тобі здається, ніби ти глузуєш з мене, але я вважаю твоє ставлення симптоматичним для твоїх сміху вартих застарілих поглядів. Ти справді навіть не можеш сподіватися, що надихнеш на створення чогось вартіснішого, ніж реферат докторської дисертації, якщо в тебе на думці завжди одне і те ж: якомога швидше примусити людину здерти з себе одяг і заплигнути в ліжко. Це абсурд. Усе одно, що думати мовою лука й стріл в епоху нейтронної бомби.— Майлз вивчає її похилену голову.— Я знаю, в душі ти досить нешкідлива істота, й відчуваю певне захоплення тобою. Щиро кажучи, з тебе вийшла.б чудова гейша. Однак ти остаточно втратила відчуття реальності. До твого сьогоднішнього втручання сексуальний компонент був абсолютно клінічним: якщо так можна сказати, він досить уміло був позбавлений

усього еротичного.— Майлз відкочує комірець сорочки й трішки міцніше затягає нарешті вив'язаний вузол краватки.— Й за наміром цей компонент носив суто метафізичний характер, принаймні для академічних читачів, єдиних, яких тепер слід брати до уваги. Й ось з'являєшся ти, і уся старанно збалансована структура розсипається на порох, усе повинно бути закатоване до смерті, висміяне, деґрадоване, фальсифіковане на догоду вульгарним смакам масового ринку. Усе пропало. Це неможливо... Краватка в мене рівно зав'язана?

— Так. І мені дуже шкода.

Він знову сідає, щоб узути черевики.

— Послухай, Ерато, я буду цілком відвертим. Давай подивимося фактам у вічі, бо це вже далеко не перший раз, коли в нас із тобою з'являється свого роду проблема пустопорожнього гаяння часу. Я не заперечую. Часом ти стаєш у пригоді, коли йдеться про елементарні аспекти так званої жіночої душі — тією мірою, якою фундаментальний предмет сучасного роману і надалі, на жаль, повинен знаходити опосередковане висвітлення через різноманітні поверхові маски й риштування, тобто через чоловіків і жінок. Однак я сумніваюся, що ти взагалі будь-коли розуміла творчу душу. Ти схожа на своєрідного редактора. Зрештою шкодуєш, що сама не написала цю трикляту книжку. Але так не буває. Тобто, якщо ти хочеш писати книжки, то щезай і пиши їх сама. Ти запросто даси собі раду. Читацька аудиторія певного роду жіночого чтива зростає в наші дні. "Він упхав свою штуку на чотири літери в мою штучку на п'ять літер" — і таке інше.— Майлз міцно затягає шнурки.— Читай Джонга.

— Швейцарського психолога?

— Пусте. Справа навіть не в ньому. Ти повинна засвоїти це і сприйняти в моєму конкретному випадку. Й усіх нас, хто справді серйозно ставиться до цього. Ніколи тобі не стати кимось більшим, ніж

випадковим редактором-консультантом в одній або кількох дуже другорядних сферах.— Майлз підводиться і простягає руку до піджака. — Й ще я повинен зовсім відверто сказати тобі, що навіть і в цьому ти більше не можеш бути дуже надійною. Ти й далі поводишся так, наче світ — це те місце, де приємно жити. Загалом кажучи, кричущих поблажок для поверховості в підході до життя більше не існує. Усі художники останнього часу, які досягли міжнародного визнання й справжнього успіху, продемонстрували, що той успіх безглуздий, темний і абсурдний. Суцільне пекло.

— Навіть за умови міжнародного визнання й справжнього успіху, Майлзе? Він стоїть над її похиленою головою:

— Це зовсім дитяче і дурне зауваження.

— Пробач, Майлзе.

— Ти береш під сумнів щирість деяких трагічних ключових фіґур сучасної культури?

— Ні, Майлзе. Звичайно, ні.

Якусь мить він мовчить, щоб угамувати нерви, затим веде далі ще більш критичним тоном:

— Усе це дуже добре, що ти відпускаєш сумнівні жарти про жіноцтво двадцятого століття, яке буцімто перебуває в розпачі. Однак факт у тому, що ти сама ладна життям накласти, аби лиш залишатися жінкою. Тобі ж дуже подобається бути жінкою. А справжній відчай тобі не розпізнати, навіть якби він звалився з даху прямісінько тобі на голову.

— Майлзе, ну що я вдію з собою!

— Гаразд. Отож будь жінкою і втішайся цим. Але не намагайсь, окрім того, ще й думати. Просто погодься, що так уже випали біологічні карти. У тебе не може бути чоловічих мізків та інтелекту у поєднанні з манією, що ти подруга для усіх. Можливо, це звучить для тебе незрозуміло?

— Ні, Майлзе, якщо вже ти так кажеш.

— Добре,— він одягає піджак.— А зараз я пропоную забути цей нещасливий епізод і потиснути одне одному руки. Після чого я залишу тебе тут. У майбутньому, коли і якщо відчую, що можу потребувати поради, я зателефоную тобі. Будь ласка, без образ, але телефонуватиму я. Крім того, пропоную наступного разу зустрітися в громадському місці. Я запрошу тебе в якийсь східний ресторанчик на обід, ми побалакаємо, вип'ємо трішечки рецини, будемо поводитися як двоє цивілізованих сучасних людей. Якщо в мене вистачить часу, я відвезу тебе в аеропорт і посаджу на літак назад до Греції. Отак воно буде. Добре? — Ерато покірливо киває головою.— І ще одне. Крім того, я вважаю, що буду більш задоволеним, якщо у майбутньому ми працюватимемо на фінансовій основі. Платитиму тобі скромний гонорар за все, що використаю, добре? Я зможу вилучити ці гроші з оподаткованої суми як витрати на дослідження.

Ерато знову киває головою. Майлз простягає до неї руку, яку вона ледь стискає. Він вагається, після чого схиляється, цілує її в маківку й ляскає рукою по плечі.

— Веселіше, старенька. Ти переживеш це. Я був зобов'язаний це сказати.

— Дякую тобі за відвертість.

— Нема за що. Це входить в обслуговування. А тепер чи потребуєш ти ще чогось, перш ніж я піду? Якесь гарненьке вбрання? Журнали? "Жіноча доля"? "Домашнє вогнище"? "Воп>?

— Усе гаразд. Сама дам собі раду.

— Можу викликати для тебе таксі.— Ерато хитає головою.— Ти впевнена? — Кивок голови.— І ніяких важких почуттів? — Вона знову хитає головою. Майлз усміхається майже поблажливо: — Зараз вісімдесяті роки.

— Я знаю.

Він простягає руку й куйовдить її грецьке волосся.

— Ну, чао.

— Чао.

Він рушає до дверей упевненим кроком, усім виглядом демонструючи сподівання нових дій після чудово завершеної ділової оборудки. Mann ist was er isst1, а ще тим, у чому вона одягнена. У Майлза Ґріна світський вигляд — завдяки гарно пошитому костюмові й краватці кольорів його школи; і звичайно ж (зараз 80-і роки двадцятого століття) він зовсім не соромиться того, що знайшов вільний час провести якусь годину в товаристві простої дівчини за викликом (по своїй суті такою вона і є); але зараз, відпочивши, Майлз прямує до більш серйозних справ — на зустріч зі своїм агентом, чи, можливо, на літературну конференцію, або в благословенний спокій свого клубу. Вперше за ввесь час у кімнаті відчувається порядок, здорова реальність.

А втім, це відчуття щезає так само швидко, як і з'являється. На півдорозі до порога жваві кроки завмирають. І причина стає очевидною одразу. Дверей, до яких залишилося кілька метрів, уже немає. Там, де вони щойно були, зараз простягається та ж сама сіра стіна; навіть вішак зник. Майлз кидає погляд через плече у бік ліжка, але заплакана постать так і лишилася сидіти з похиленою головою, очевидно, не знаючи про цю невеличку зміну в навколишньому середовищі. Він знову

дивиться на те місце, де раніше були двері; клацає пальцями. Стіна залишається стіною. Майлз повторює жест, і знову марно. Вагається, але врешті рішуче підходить до того місця, де були двері, і обмацує стіну, наче сліпий, адже десь тут мала бути клямка. Він опускає руки, відступає на кілька кроків, майже готовий кинутися на стіну плечем. Натомість простягає руки перед собою: немов обмірюючи поглядом уявні двері. Ще раз клацають пальці, та стіна й цього разу залишається такою, як була,— непорушною, незворушною і без найменшого натяку на вихід. Майлз похмуро розглядає те місце на стіні, де були двері. Зрештою обертається й рвучко підходить до ліжка.

— Ти не повинна була цього робити! Дуже повільно вона підводить голову.

— Авжеж, Майлзе.

— Тут я розпоряджаюся.

— Так, Майлзе.

— Якщо гадаєш, ніби хтось повірить у це бодай на одну мільйонну частку секунди... Я наказую тобі повернути двері на місце.— Замість відповіді Ерато відкидається на подушку.— Ти чула, що я сказав?

— Так, Майлзе. Я дуже тупа, але слух у мене досконалий.

— То виконуй те, що я тобі сказав.

Вона піднімає руки і закладає їх за голову. Поли халатика розходяться. Вона посміхається.

— Ти мені страшенно подобаєшся, коли вдаєш із себе розгніваного.

— Якщо двері через п'ять секунд не повернуться на своє місце, я попереджую тебе: вдамся до фізичної сили.

— Так само, як любий маркіз. Майлз глибоко вдихає повітря:

— Ти поводишся, мов п'ятирічна дитина!

— Аякже. Я ж тільки третьосортна богиня.

Він незворушно дивиться на неї, на її спідню прикушену губу.

— Ти не можеш затримувати мене тут проти моєї волі.

— А ти не можеш вийти з власного мозку.

— Ще й як можу. Це тільки мій метафоричний мозок. Ти верзеш абсолютну нісенітницю. Так само можеш скасувати закони природи або примусити час повернутися назад.

— Я це роблю, Майлзе. Й досить часто. Якщо ти пригадуєш.

І зненацька зникає ввесь його одяг до останньої нитки. Похапцем та інстинктивно він затуляється руками. Вона знову кусає губу.

— Я не збираюся стояти й зносити таку наругу! Вона киває на місце поруч:

— То чому б тобі не підійти й не сісти отут? Майлз відвертається від неї і схрещує руки на грудях:

— Ніколи!

— А твоє бідолашне маленьке знаряддячко? Шкода, що ти не хочеш, щоб я поцілувала його.— Майлз іще похмуріше дивиться у далечінь — або радше настільки далеко, наскільки дозволяють розміри кімнати. Ерато скидає пурпурового халатика й кладе його на край ліжка: — Може, хочеш? Мені він більше не потрібний.

Майлз бере халатик, надто маленький для нього, але йому якось таланить нап'ясти його на себе, загорнути поли і зав'язати пасок. Після цього прямує до стільця, підхоплює його з підлоги, йде до столу в кутку кімнати, рішуче ставить його спинкою до ліжка. Він сідає, згорнувши руки, заклавши ногу на ногу, відвертається у куток оббитої щільною матерією кімнати. Мовчанка. Нарешті озивається через плече:

— Ти можеш забрати в мене одяг, можеш перешкодити мені вийти. Але ти не можеш змінити моїх почуттів.

— Я знаю, дурненький.

— Отож це смішне гайнування часу.

— Хіба що ти сам зміниш свої почуття.

— Ніколи.

— Майлзе!

— Згадуючи твої ж власні слова, для існування потрібно мати деякі елементарні свободи.

Ерато сидить, слідкуючи за ним. Потім несподівано підводиться, зазирає під ліжко й добуває звідти віночок із троянд і мирту. Вона дивиться на стіну, наче там висить дзеркало, кладе на голову віночок, поправляє його, трохи бавиться з зачіскою, підкручуючи один чи два

темні кучерики; нарешті, задоволена своєю зовнішністю, озивається до нього:

— Можна, я сяду тобі на коліна, Майлзе?

— Не можна.

— Будь ласка.

— Ні.

— Якщо тобі так більше подобається, то мені буде тільки п'ятнадцять років. Майлз різко розвертається на стільці і вказує на неї пальцем:

— Тримайся від мене подалі!

Але Ерато підходить до нього. Однак, не доходячи до стільця, де він сидить, ладен кинутися на неї, тільки-но вона зробить ще один крок, вона опускається коліньми на витертий рожевий килимок, складає руки на колінах і з смиренним виглядом сідає на п'яти. Кілька секунд він витримує погляд цих очей, але потім відвертається.

— Я дала тобі тільки задум. Усю решту роботи ти проробив сам. Майлз вибухає:

— О Боже, згадати тільки всі ці балачки про пластилін, про пашу та гареми. Ще й Гітлера приплели! — Він кричить: — Знаєш що? Ти найбільша фашистка за всю історію. І не думай, начебто оце твоє колінкування, твої очі вмираючого спанієля можуть бодай на мить ошукати мене.

— Фашисти ненавидять секс, Майлзе. Він криво посміхається:

— Навіть найгірші філософії мають якісь позитивні риси.

— І кохання ненавидять.

— Я вважаю, що в даній ситуації це лайливе слово.

— І ніжність ненавидять.

— Ти така ж ніжна, як бісів кактус.

— І вони ніколи не сміються над собою.

— Я усвідомлюю: руйнування будь-якої віри людини через ефективне кастрування її на все життя — це особливо весела ситуація. Й ти неймовірно стримана, якщо не качаєшся по долівці від сміху. Вибачай, що не можу приєднатися до тебе.

— Усе це тільки тому, що ти зрештою розумієш, що трішечки потребуєш мене?

— Я не потребую тебе. Якщо хтось чогось потребує, то це ти: принизити мене.

— Майлзе...

— Усе, що я тоді сказав, я казав серйозно. Ти зруйнувала мою роботу з самого початку своїми неймовірно банальними, бульварно-сентиментальними ідеями. Я не мав найменшого бажання бути тим, ким був, коли починав роботу. Хотів піти шляхом Джойса і Беккета. А, бач, пішов услід тобі. Кожен жіночий персонаж треба змінювати до невпізнання. То вона повинна зробити це, то те. Раз у раз надимати її до таких розмірів, щоб заповнила собою ввесь кадр. І зрештою це завжди одна й та сама чортяка. Тобто ти. Щоразу ти примушувала мене

викидати найкращі частини. Згадай той текст, де в мене було дванадцять різних закінчень — він був досконалий сам по собі. Нікому до мене ще такого не вдавалося. Затим до нього допалась ти, і в мене лишилося тільки три варіанти кінцівки. Зникла сама суть тексту. Змарнована.— Майлз обертає розгніване обличчя до неї. Ерато кусає губи.— А зараз я тобі скажу, де відбуватиметься дія в наступному романі: на горі Афон!

Усмішка ширшає. Майлз відвертається і веде далі звинувальну промову:

— Ти завжди тільки те й робиш, що диктуєш. Я маю не більше впливу, ніж друкарська машинка. Боже, тільки подумати про безконечні сторінки, які списали французи, намагаючись з'ясувати, чи письменник вкладає в текст свою особистість чи ні. Досить побути з тобою десять секунд, аби розв'язати цю проблему раз і назавжди.

— Ти знаєш, що це неправда.

— То чому ж ці двері не можна повернути на місце? Чому хоча б одного разу я не можу створити таке закінчення, яке хочу? Чому останнє слово повинно завжди бути за тобою?

— Майлзе, а зараз саме ти стаєш непослідовним. Допіру говорив мені, що немає жодного зв'язку між автором і текстом. То в чому ж річ?

— Бо я маю право встановлювати відсутність такого зв'язку у тому вигляді, який мені до вподоби.

— Авжеж, я тільки твоя маленька бідолашна подружка без мізків, але, мені здається, твої слова справді не витримують критики.

— Я не маю наміру сперечатися з тобою про справи, для яких тобі бракує смальцю в голові.

Вона дивиться на його зсутулені плечі.

— Я хочу, щоб ми усе продовжили, поки знову станемо друзями. Поки ти дозволиш сісти тобі на коліна й пригорнутися. І поцілувати.

—— О Боже!

— Ти мені дуже дорогий. І я більше не сміятимуся з тебе.

— А завжди смієшся!

— Майлзе, поглянь на мене.

Він дивиться на неї з підозрою; вона не сміється. Але він знову відвертається, немов те, що помітив у її очах, набагато гірше, ніж кпини. Ерато якусь хвилю сидить мовчки, спостерігає за ним, перш ніж заговорити.

— Гаразд, ну ось: двері знову на місці,— каже Ерато.

Майлз рвучко обертає голову; й справді — двері на місці. Вона підводиться, підходить до них і прочиняє.

— Ну ж бо. Підійди і поглянь, що за порогом,— Ерато простягає до нього руку.— Підійди, нічого з тобою не трапиться.

Майлз підходить до прочинених дверей, не звертаючи уваги на простягнену руку; і дивиться за поріг — там чоловік у пурпуровому купальному халатику, вочевидь замалому для нього, поруч — худенька оголена дівчина у віночку, з неодмінним трикутником під животом, далі за ними видно ліжко, годинник із зозулею, і, наче примара, на ньому висить білий хітон, ті самі сірі стіни. Усе як у дзеркалі або як на полотнах Магріта. Ерато киває, підохочуючи його переступити поріг.

— Посміховисько.

Сердитий, Майлз відвертається. Ерато причиняє двері, задумливим поглядом дивиться йому вслід, потім підходить ближче.

— Не будь таким лихим. Ходімо полежимо на ліжку.

— Ні!

— Ми не будемо розмовляти. Просто любитимемося.

— Ніколи на світі!

Вона закладає руки за спину.

— Тоді просто посидимо, як друзі.

— Ми — не друзі. Ми двоє людей, яким випало опинитись в одній тюремній камері. Завдяки твоїй нестерпній жіночій дріб'язковості.

— Я у велетенському боргу перед тобою за те, про що ти мені щойно розповів. А ти не дозволяєш віддячити тобі.

— Спасибі, не треба.

Вже й так смиренний, її голос сповнюється улесливими нотками:

— Я ж знаю, в душі ти хочеш цього, Майлзе.

— Нічого ти не знаєш.

— Я хочу зробити для тебе те, що критські жінки запропонували своїм чоловікам, коли ті повернулися після облоги Трої. Щоб показати,

як сильно вони сумували за ними. Це було в первісному тексті, але в усіх копіях, що дійшли до нас, у цьому місці пропуски.

— Ти нестерпна.

— Це щось дуже безсоромне...

— Я категорично заявляю, що мене не цікавлять сексуальні збочення древнього Криту.

— Я добре знаю, що насправді це не так,— Ерато робить невеличку паузу.— Інакше ти б так не боявся подивитись мені в обличчя.

Він рвучко обертається: — Зовсім я не бо...

Кулачок у неї зовсім маленький. Але правий аперкот вона наносить аж від самої талії, і не тільки з енергією молодої жінки, яка, дарма що невеличка, очевидно пишається загальною фізичною вправністю, але, що більш дивно, з професійною виваженістю, точнісінько під щелепу. Можна було б навіть запідозрити, що це не вперше вона наносить цей удар. Звичайно, цей удар досягає ефекту завдяки своїй несподіваності, наче блискавка з чистого неба, яка, як кажуть, була улюбленим різновидом керованої ракетної зброї небесного батечка. Удар явно аж відкидає назад голову містера Майлза Ґріна. З роззявленим ротом, із затуманеним поглядом він поволі осідає на коліна, якусь мить ще намагається відновити рівновагу і звестись, але зрештою з допомогою дуже хвацького удару привабливо вигнутою оголеною ногою падає горілиць на рожевий килимок і лежить непорушно.

III

Причина, чому багато людей переконані, нібито важко довести існування Бога й усвідомити сутність душі, полягає в тому, що вони ніколи не піднімаються розумом понад те, що можна пізнати з

допомогою відчуттів, й настільки звикли розглядати все на світі тільки за умови, аби воно піддалось уяві,— а такий спосіб мислення може застосовуватися тільки до матеріальних об'єктів; усе те, чого уявити неможливо, здається їм незрозумілим і непізнаваним. Це виявляється також у тому, що навіть філософи у своїх ученнях дотримують максими: мовляв, ніщо не може з 'явитись у свідомості, перед тим не пройшовши через відчуття. Втім, зрозуміло, ідея Бога через відчуття ніколи не виявляється. Мені здається, ті, хто намагаються скористатися своєю уявою й зрозуміти цю ідею, поводяться саме так, наче б вони намагаються скористатись очима, аби почути звуки чи відчути запахи...

Рене Декарт. Роздуми про метод

Донька Мнемозини розглядає свою розпростерту горілиць жертву, й досі притискаючи до губів стиснуті кулачки. Через кілька секунд — а точніше через десять (якщо в таких обставинах хтось би став їх рахувати) —— вона переступає через тіло, поспішно підходить до ліжка й натискає на кнопку дзвінка. З боксера, яким була так недовго, вона — тільки-но її палець торкається пластикової кнопки дзвінка — миттєво перетворюється на доктора Дельфі. Білий халат, кишенька з олівцями та ручками, пластикова картка з прізвищем, волосся, зібране в тугий вузол акуратним чорно-білим шарфиком (трояндово-миртовий віночок зник так само, як і хітон, що перед тим висів на годиннику),— усі найменші деталі відновлено. Повернулася й попередня холодна рішучість у її погляді. Більше в ньому немає ні ніжності, ані жартівливості.

І зараз, після повторної метаморфози, вона повертається до розпростертого на долівці чоловіка і опускається навколішки. Наче лікар на рингу, бере його за зап'ясток, намацуючи пульс. Потім нахиляється над його обличчям — він звалився з ніг на спину — і зовсім по-лікарськи піднімає одне повіко. Несподівано відчиняються двері.

Літня медична сестра, очевидно, сувора і ділова жінка, з'являється в дверях. Щось у її поставі, якась неприступна офіційність чи

усвідомлення, ніби вона знає цей світ краще, ніж будь-хто інший, промовляє саме за себе, перш ніж вона починає говорити. Медсестра з осудом дивиться вниз через скельця окулярів похмурими очима. Таке враження, нібито лікарка спантеличена. Трохи незграбно, як на таку зазвичай граціозну жінку, лікарка спинається на ноги.

— Сестро... я гадала, зараз чергування сестри Корі.

— Я теж так думала, докторко. Але, як завжди, сестру Корі неможливо розшукати.— її погляд переходить на пацієнта долі.— А тут, мені здається, теж нічого незвичайного.

— Боюся, що так.

— Мені вже й так робочих рук не вистачає. Такі, як він, викликають більше клопоту, ніж решта хворих в усьому відділенні.

— Не могли б ви знайти санітара з ношами? Хворого треба покласти в ліжко.

Старша сестра ледь помітно киває головою, але не рушає з місця, розглядаючи пацієнта, що не приходить до тями. Так само вона могла б дивитися на підкладне судно.

— Ви знаєте, що я думаю з цього приводу, докторко. їм потрібні гормони. А може, й хірургічне втручання, як у старі добрі часи.

— Мені відомі ваші погляди, сестро. Дякую. Ви були настільки добрі, що детально розповіли про них на останній нараді у відділенні.

Старша сестра спалахує.

— Мені доводиться думати про безпеку моїх сестер. Доктор згортає руки на грудях:

— Про це я також знаю.

— Часом я себе запитую, що подумав би доктор Бодлер, якби був живий. Про все те, що відбувається в цьому шпиталі ім'ям медицини.

— Якщо ви натякаєте на нові методи...

— Ти ба, методи! О, я знаю, як це називається. Це все більше і більше схоже на притулок для божевільних.

— Чи не могли б ви розшукати санітара з ношами? Сестра навіть не думає рушати на пошуки.

— Ви, докторко, можете вважати мене старою дурепою, але дозвольте я скажу вам ще щось. Давно збираюся про це поговорити. Оці стіни. їх неможливо чистити. Вони брудні й відразливі. Аж кишать небезпечними мікробами. Я сприймаю це не інакше, як диво, що в нас іще обходиться без епідемій.

— Я потурбуюся про те, щоб влаштувати хоча б одну для вас, сестро. Цього вже занадто. Розгнівана старша сестра аж нахиляється вперед.

— Залиште цей сарказм для себе, дівчинко. Через мої руки пройшло набагато більше розумних і перспективних початківців, ніж пристойних обідів на вашому віку. Ваше покоління вважає, ніби все знає. Хотілося б вам нагадати, що я вже мала справу з такими хворобами, коли ви ще під стіл пішки ходили.

— Сестро...

Але відьму не спинити:

— Половина пацієнтів цього відділення — симулянти. їм до одного місця делікатне поводження напівспечених молоденьких лікарів, які щойно з медичних інститутів...

— Сестро, я розумію: зараз у вас важкий період...

— Це тут ні до чого!

— Якщо ви продовжуватимете в такому ж дусі, мені доведеться поговорити з завідувачкою.

Не допомогло — сестра гордо надимає груди:

— Місіс Тетчер поділяє мої погляди. Як на дисципліну, так і на антисептику.

— То ви хочете сказати, що це вияв дисципліни?

— Не вам говорити зі мною про дисципліну. Відколи вас призначили на роботу в цьому відділенні, тут усе пішло шкереберть.

— Тобто, ви хочете сказати, що відділення вже не таке схоже на концентраційний табір, відколи я тут з'явилася?

Відразу стає очевидним, що ця затята сутичка підштовхнула лікарку в пастку. Сестра переводить погляд кудись над її головою й вимовляє слова з величною стриманістю — з таким поглядом убивають ножа в ненависну спину колеги.

— Краще вже концентраційний табір, ніж стриптиз-шоу.

— Це ви про що?

Колючі очі сестри досі спрямовані на протилежну стіну.

— Не думайте, наче я не знаю, що трапилося на днях у демонстраційній операційній.

— А що там трапилося?

— Ви прекрасно знаєте. Про це ввесь шпиталь говорить.

— А я не знаю.

— Новий метод доктора Лоренса видалення молочної залози!

— То й що?

— Я чула, він провадив демонстрацію з допомогою хірургічного олівця на ваших оголених грудях.

— Заледве чи він зміг би це зробити, якби я залишалася в одязі,— заперечує лікарка. Сестра скептично пирхає.— Я просто опинилася неподалік, коли він шукав добровольця.

— І це на очах двадцяти чотирьох студентів-хлопців. Якщо мене правильно поінформували.

Очі сестри несподівано спалахують — якщо тьмяно-сірі очі взагалі здатні спалахувати — і свердлять обличчя лікарки.

— Мені казали, більшість із них навряд чи вивчали лінії розрізів. Доктор Дельфі усміхається самими губами.

— Сестро, я повинна сходити в аптеку і взяти дві тридцятиміліграмові таблетки дембутопразілу. А поки ви ще тут, то, можливо, зможете зробити те, для чого я вас викликала.

Вицвілі сіро-зелені очі за скельцями окулярів спалахують зловісним вогнем.

— Ми ще побачимо... докторко. Побачимо.

І з цією прощальною шпилькою — слово "докторко" вона радше просичала, ніж вимовила,— виведена з себе сестра відходить. Доктор Дельфі проводжає її поглядом, потім береться в боки і рвучко обертається до непритомного пацієнта, її наступний вчинок зовсім далекий від медицини. Вона заносить праву ногу й різко б'є його в бік — з такою силою і точністю, що можна подумати, ніби вона добрий футболіст або непоганий боксер. Наслідок цього життєдайного удару негайний. Майлз Ґрін рвучко зводиться, тримаючись за місце, яке щойно прийняло на себе удар, і по ньому зовсім не помітно, що він тільки-но очуняв від непритомності.

— Це ж боляче.

— Так тобі й треба. Це був негідний і ниций трюк.

— А мені вона видалася досить смішною. Доктор Дельфі розгнівано відповідає:

— Я викликала сестру Корі.

На його обличчі з'являється лукаво-безневинний вираз:

— Ти ба, а я думав, старша сестра — це твоя ідея.

Доктор Дельфі мовчки виважує його очима; а тоді раптом знову заносить ногу, й він несподівано для себе отримує ще сильніший удар. Цього разу йому щастить одвихнутись. Він прокашлюється, чарівно усміхається і зізнається:

— То був просто експромт.

— Ой, ні! Вона була досконала до останнього слова. Ти її тримав про запас від самого початку, як завжди... то була свідома спроба покласти мене на лопатки.

— Але ти дуже гарно впоралась із ситуацією.— Майлз Ґрін усміхається, але доктор Дельфі залишається серйозною.

— Подумати тільки, сестра... Не думай, буцімто я й це недобачила.

— Недобачила — що?ж

— Оцю мою нещасну* сестру.

— Простий збіг.

— Коли ти вже облишиш ставитися до мене, як до кретинки! Ці окуляри навіть на мить не спантеличили мене. Я б за милю упізнала ці жалюгідні риб'ячо-зелені очі. Не кажучи вже про її святенництво: завжди винюхує бруд, точніше — те, що вона називає "брудом". І каже, ніби це її моральний обов'язок, обов'язок перед історією. Хтива стара свинюка.

— Я зовсім чесно. Я мав на увазі когось геть іншого.

— А ця твоя паралітична і геть безпідставна вигадка про те, ніби я заголяла-ся перед... І річ не в тому, що тобі так бракує смаку, так бракує

розуміння, наскільки ти щасливий, що можеш бачити мене, не кажучи про те, що тобі дозволено торкатися мене, а ще... ні, це безнадійно. Я здаюся! — сказала вона, але продовжує тираду: — Подумати тільки про ті безконечні години, коли я... і ще крім того... ні, я, мабуть, несповна розуму.— Майлз уже зіпає, щоб уставити слово, але доктор Дельфі не дає йому й дихнути: — Все могло закінчитися щасливою розв'язкою двадцять хвилин тому.— Він обережно торкається пальцями щелепи.— Ще до того. Коли я попрохала була дозволу сісти тобі на коліна.

— Ти просто хотіла довести, хто тут бос.

— Якби ти не був таким глухим до тонких нюансів мови, то помітив би, що я свідомо вживала досить банальні і сентиментальні, але тим не менше відчутно виразні, принаймні в лінгвістично витончених колах, до яких ми з тобою начебто належимо, слова "поцілувати" і "пригорнутися".

— Я справді не помітив.

— Коли жінки вимовляють подібні слова, то мають на увазі свою закоханість,— вона похмуро і зверхньо дивиться на нього.— Я сумніваюся, чи помітив би ти гілку оливи, якби навіть опинився посеред оливкового гаю.

Він лягає на вицвілий рожевий килимок, заклавши руки за голову, дивиться на неї знизу вгору й каже:

— Виголошуючи свої стилістично цікаві тези, ти не береш до уваги того, що свідомо обираєш момент, коли, як ти розуміш, мені доведеться відкинути їх.

— Я повністю не згідна. Тільки й того, що то був момент, коли тобі треба було трішечки відпустити уяву.

— На твій повідок?

Вона підступає на крок ближче й згортає руки, кидаючи на нього лютий погляд:

— Послухай, Майлзе, час відверто поговорити про деякі речі. Оскільки ти так невимушено порівнюєш себе з розумною собачкою на повідку,— хай буде, зрештою це тільки один бік справи: безглузде придурювання, я даю тобі повну волю. Знаю, що дітям слід давати можливість якось позбуватися зайвої енергії. Але з цього часу ніяких ігор з перевтіленнями, з жартами, кінець усіляким натякам, що я ніколи не чула про Цветана Тодорова, герменевтику, дієгезис і деконструктивізм. Коли йдеться про літературні справи, де потрібні справжня зрілість і досвід, включно з фінальними сценами, то рішення прийматиму я. Я зрозуміло висловилася?

— Так, докторко.

— Можеш залишити свій сарказм для когось іншого. Повинна нагадати тобі, що ти зовсім випадковий і дуже нетривкий біологічний об'єктик і що...

— Хто, хто?

— Ти правильно почув. Мікроскопічне ніщо, амебоподібний трутень, розгублена комашка, яка заблукала у вічності. А я — жінка-архетип з архетипічним здоровим глуздом, який розвивався кілька тисячоліть, з високими моральними цінностями. А крім усього іншого, тобі, так само як і мені, чудово відомо, що моя фізична присутність отут цілком примарна, просто похідне явище від певних електрохімічних реакцій, які відбуваються в твоїй, якщо хочеш знати, патологічно гіпертрофованій правій половині мозку. Крім того...— Ерато зупиняється, щоб перевести дух.— Не чіпай мою ногу.

— Мені просто стало цікаво, чи в архетипів бувають ноги.

— Піднімеш руку хоча б на дюйм вище, то я тобі ще й не так уріжу. Він забирає руку.

— То що ти говорила?

— Незважаючи на усі твої більш ніж очевидні недоліки і відхилення, я все ж таки сподівалася, що якогось дня з моєю допомогою ти зрозумієш хоча б те, що твоя егоїстична, зарозуміла і монотонно-тваринна стать винна моїй за усі свої минулі...

— Будь ласка, не починай усе спочатку.

— ... жорстокості бодай трішки любові, коли жінка прохає її.

— Тобто, хоче переспати?

Доктор Дельфі мовчки дивиться на нього; поволі піднімає на нього вказівний палець, наче це пістолет, спусковий гачок якого ось-ось натисне. Вона говорить тихим голосом:

— Майлзе, я попереджаю тебе: ти на самому краєчку провалля.

— У такому випадку, забираю назад свої слова.

— То чого я хотіла?

— Любові. Наступного разу я не забуду.

Вона знову згортає руки на грудях і переводить погляд на кімнату:

— Щиро кажучи, під час останньої сцени я прийняла одне рішення: наступного разу не буде. •— * . оі

У тиші, яку викликала ця заява, чути тільки цокання годинника з зозулею. Чоловік сміється:

— Хто б говорив...

— Це я тобі кажу.

— Оскільки щойно ти повідомила мені, що насправді тебе тут немає і що ти у мене в голові, то я не зовсім чітко розумію, яким чином будь-яке рішення про наше майбутнє може залежати тільки від тебе однієї.

Доктор Дельфі кидає на нього пронизливий погляд. Його очі й губи навіть не збираються приховувати манірного здивування. Але ще ніколи за всю довгу історію усмішка так швидко не щезала з жодного обличчя. Якусь мить він просто лежить і зіпає ротом, затим він рвучко сідає, геть розгублений. Спинається на коліна, сягає рукою в порожній простір, який ще дві секунди тому був наповнений нею. Докторка повністю зникла. Майлз підводиться на рівні, знову безпорадно обмацує руками повітря навколо себе. Похапцем оглядає кімнату, нахиляється, щоб зазирнути під ліжко, знову роззирається по сірих стінах.

— О Боже...

Він кидається до дверей і прочиняє їх; та тільки й того, що знову бачить ту ж кімнату, яку заступає спантеличене обличчя його ж самотнього двійника. Він зачиняє двері, спирається на них плечем і дивиться на ліжко. По хвилі щипає себе пальцями за руку, знову розглядається по кімнаті. Нарешті здається, ковтає слину, прокашлюється. В його голосі з'являються нотки чи то запитання, чи лестощів:

— Ерато... люба? Тиша.

— Суко. Тиша.

— Це неможливо.

— Це не тільки неможливо, а так воно і є.

її слова долинають з кутка кімнати, де стоять стіл і стілець, але голос якийсь безтілесний. Нема жодної фізичної ознаки її присутності.

— Ради Бога, де ти?

— Там, звідкіля мені не треба було ніколи виходити.

— Не можна так чинити. Говориш, я порушую правила...

— Мені б хотілося дещо запитати тебе, Майлзе. Чи став би ти поводитися зі мною так брутально і по-варварському, як протягом цієї останньої години з гаком, якби дізнався, що я не та, ким є, а дочка хрещеного батька мафії? Якби ти знав, що варто мені тільки підняти слухавку й твоя доля буде вирішеною?

— Хочу знати, чому тебе не бачу.

— Щойно у тебе відбулася невеличка аневризма в мозку, або ж патологічне розширення артерії. На жаль, воно вплинуло на вузли, які відповідають за волевиявлення і розумову візуалізацію. Вони містяться близько від кори головного мозку і, як правило, завжди зазнають першими.

Несподівано його наче осяяв новий жахливий здогад. З розпачем він дивиться на порожній стілець.

— Я навіть не пам'ятаю твоєї зовнішності.

— Це, можливо, навчить тебе не чіпати того, про що нічогісінько не знаєш. Скажімо, про амнезію.

Наче страждаючи від загальної сліпоти, він навпомацки просувається через кімнату і важко опускається на ліжко.

— Ця хвороба невиліковна?

— Вся літературна братія приєднається до моєї молитви, щоб вона такою виявилася.

— Ти не можеш цього зробити зі мною.— Голос не озивається. Під халатом кольору шовковиці він кладе руку на серце.— Мені погано.

— Ти не відповів на моє запитання.

— Мені потрібен лікар.

— Я і є лікар.

— Мені потрібен справжній лікар.

— Якщо хочеш знати, Майлзе, до абсурду романтична роль, яку ти й усі інші невротики твого типу завжди приписували мені, нічого спільногр з реальністю не має. Насправді я отримала освіту лікаря-психолога. І так трапилося, що спеціалізуюся на психічному захворюванні, яке ти через своє неуцтво називаєш літературою.

— Психічне захворювання!

— Так, Майлзе. Психічне захворювання.

— Але як же ж...

— Як на мене, ти просто хтось, хто зобов'язаний прореагувати на шок, якого зазнав під час появи на світ. Як завжди буває, це викликало в тебе виразне бажання деструктивної помсти. Як завжди, ти намагався нейтралізувати його схильністю до вуаєризму й ексгібіціонізму. Я стикалася з цим десятки тисяч разів. Ти також не відхиляєшся від звичної патології, намагаючись опанувати незаліковану травму постійним потуранням квазіреґресивній діяльності, яка полягає в написанні творів та їхній публікації. Можу тобі сказати, здоров'я твоє було б набагато краще, якби ти повністю і відкрито регресував до цих двох основних для тебе занять.

— Тобто підглядати за іншими і шастати вулицями в чім мати народила?

— Існує професія, яка сприяє цим заняттям і навіть може принести певну винагороду. У трохи зміненій формі.

— Яка ж то професія?

— Робота в театрі, Майлзе. Тобі слід було стати актором або режисером. Але боюся, зараз уже запізно.

— Ти б не насмілилася сказати це мені у вічі.

— А все тому, що неминуче я приречена бути подобою твоєї матері. Іншими словами, головною мішенню твоїх пригноблених почуттів одторгнення, які перетворилися в Rachsucht, або необхідність помсти. Гадаю, пора тобі перечитати Фройда. Чи когось іншого з моїх більш обдарованих учнів. Скажімо, Фе-ніхеля. Подивись його "Психоаналітичну теорію неврозів", Нью-Йорк. Видавництво "В. В. Нортон і компанія", тисяча дев'ятсот сорок п'ятий рік.

— Якби Фройдові трапилось познайомитися з тобою, він би кинувсь у Дунай.

— Не будь дитиною, Майлзе. Ти просто ще раз підтверджуєш мій діагноз.

— Що ти маєш на увазі, кажучи "ще раз"?

— Не думаю, ніби обов'язково треба пояснювати справжнє аналітичне значення твоєї потреби у символічний спосіб принизити лікаря-жінку.— Вона замовкає. Згодом зовсім несподівано її голос чується набагато ближче, десь від ліжка, поруч з ним.— Знаєш, щиро кажучи, ніколи не було ані справжніх громів небесних, ані вогняних тризубів. У моїй родині завжди дотримувалися переконання, що слід дозволяти природі лікувати те, що природне.

Чоловік сидить, схиливши голову на груди. Й ось раптом, без попередження, кидається в протилежний кінець ліжка, звідки лунає голос, наче регбіст, що летить на суперника з м'ячем. Утім, правим коліном б'ється об високе бильце і, безпорадно загрібаючи руками повітря, опиняється долі. Сердито зводиться на ноги. Зараз голос, який довів його до шалу, лине від рельєфної стелі над головою.

— Мені не слід було перейматися. Цей твій недолік не завадив би тобі прожити абсолютно нормальне життя. І дуже ймовірно, що з більшою користю. Ти міг би, скажімо, копати канави. Або збирати сміття.

Майлз підводить погляд до стелі:

— Бачить Бог, тобі краще не з'являтися мені на очі.

— І не думаю. Якщо на те пішло, невдовзі аневризма поширюється на сусідні центри слуху і ти навіть не чутимеш мого голосу.

Він майже кричить у стелю:

— Що швидше ти заберешся на свою занюхану гору, то щасливішим я буду! Жвавість, із якою виголосив свою тираду, зводиться нанівець напрямком, з

якого звучить відповідь: її голос знову лунає збоку столика у кутку кімнати.

— Я ще не зовсім закінчила з тобою. По-перше, хотіла б, щоб ти подумав, як тобі пощастило, що я не попрохала батька влаштувати тобі обширний крововилив у мозок. Я не звертатиму уваги на твій зневажливий скептицизм та твої спроби виставити на сміх усе, що вособлюю. Беручи до уваги поверховість твого розуму та загальну клінічну картину, я заледве чи можу покладати на тебе провину за те, що ти наскрізь просяк низькопробним іконоборчим духом позбавленої талантів і самодеструктивної культури.

— Ти ж насолоджувалася кожною хвилею.

— Ні, Майлзе. Якщо я й дала тобі підстави так думати, то тільки для того, щоб випробувати тебе. Щоб пересвідчитися, до яких глибин ти можеш опуститись. Я даремно сподівалася, що в якусь мить ти заволаєш: "Досить, я втрутився в царину святих таїнств!"

— Боже, якби мені тільки запопасти тебе до рук.

— Чого я не можу вибачити, то це твоєї невдячності. Я давненько вже не виявляла до жодного з моїх пацієнтів такої уваги, як до тебе. А що стосується мистецького боку справи,— я зробила усе від мене залежне — всупереч усім природним схильностям — щоб тільки пристосуватися до твоєї неповороткої прозаїчної уяви. Тепер, коли вся сцена вже позаду, можу признатися, що в багатьох місцях я подумки аж скрикувала, так там бракувало бодай завуальованих метафор.

— Я вб'ю тебе.

— А ще, коли зникну назавжди,— а це може трапитися будь-якої миті, я хочу, щоб ти запам'ятав, як проґавив нагоду, варту всього життя. Замість цієї розмови я могла б зараз сидіти в тебе на колінах. Я гадаю, трішечки поплакала б, і ти б відчув себе таким мужнім, сильним і усе таке інше. Якщо до мене належним чином підступитись, то я й найменше не скидатимусь на ту потішну карикатуру затятої старої пуританти, яку ти зовсім без потреби витяг на світ. Твої заспокійливі ласки могли б перерости в еротичні, і я б не стала пручатися, якби ти скористався з мого емоційного стану. За таких обставин це було б цілком доречно, і ми могли б зовсім природно опинитися у взаємоприйнятній позиції. Але задля того, щоб кохатися, Майлзе, а не робити щось за твоїм відразливо механічним терміном. Ми б стали одним цілим — чуттєвим, взаємопрощаючим і пристрасним. Увесь епізод будувався б на цьому і компенсував би повну дурість решти сцен. І що ми маємо натомість? Могло бути так гарно: твоє горде чоловіче єство глибоко оволодіває моєю розкутою жіночістю, майстерно викликаючи усе нові сльози, але цього разу — сльози чуттєвої радості.

— О святий Боже...

— Злиття наших тіл у завершальній цілісності, у вічному очікуванні кульмінаційного моменту.— Голос замовкає, наче спохопившись, що зазвучав надто лірично, як для такої розмови, і надалі набуває спокійнішого ритму:— Ось, що ти зруйнував. І зробив усе навіки неможливим.

Майлз похмуро зиркає в той бік, звідкіля чути голос:

— Оскільки я більше тебе не бачу, то навіть не можу уявити, що я втратив. А щодо вічного очікування кульмінаційного моменту, то це найдужче нагадує мені запор.

— У тебе немає ані уяви, ані почуттів.

Зараз він згортає руки на грудях і знову міряє очима порожній стілець. Вираз обличчя свідчить про підступний задум.

— А знаєш, у мене все ще перед очима ота темношкіра дівчина.

— Я не бажаю говорити про неї. її поява була зайвою.

— І те, що вона повністю переважила тебе красою та сексуальністю.

— Звідкіля тобі знати? Ти ж забув, яка я з себе.

— Є ще метод дедукції. Якщо вона була такою, то ти, мабуть, була отакою.

— З цього зовсім нічого не випливає. Він спирається на лікоть:

— Я й досі наче відчуваю, яка приємна на дотик її брунатна шкіра, яке в неї тепле, туге, принадно витончене тіло.— Майлз усміхається у бік порожнього стільця у кутку.— І це, боюся, підштовхує мене до висновку, що ти мала б бути досить огрядною з брезклим обличчям. Звичайно, у цьому немає твоєї провини. Я впевнений, психіатрія — шкідливий для здоров'я фах.

— Я не збираюся більше слухати...

— А губки які в неї. Неначе квітка джакаранди. Твої, напевно, на смак, як грецька цибуля абощо. Все наче знову перед очима. Вона дала мені прекрасне відчуття, що справді бажає мене, що не існує жодних перепон, що приймається усе. Була наче прекрасна джазова композиція. Бессі Сміт, Біллі Голідей... Гадаю, про тебе, хоч би ким ти була, в мене мало б скластися враження, як про людину, що з острахом ставиться до свого тіла, ніколи не здатна розслабитися, ще одна інтелектуальна снобка, звична феміністка, надто фригідна і зазвичай надто дезорганізована, щоб коли-будь...

Рука так і залишилася невидимою, однак ляпас виявився цілком реальний. Майлз потирає щоку.

— Ти, здається, говорила щось про клінічну психологію?

— Окрім усього іншого, я жінка, свине!

— А я думав, ти вже зникла. Голос долинає з-за дверей:

— Саме збиралася. Але не піду, поки не скажу тобі, що ти аж до смішного найбільш самовдоволений чоловік з усіх, із ким мені доводилося мати справу. Боже, і як тільки тобі стає духу — ви, набундючені пеніси світудак і не зрозуміли однієї речі про емансипованих жінок, а саме: їх неможливо купити на секс. А тебе я б навіть не зарахувала до списку найкращих п'ятдесяти тисяч чоловіків, і особливо в цій країні, в якій, це всім відомо, чоловіки не верховодять у ліжку. Причому, у буквальному значенні. Я це зрозуміла ще під час нашої першої зустрічі. Ти був би набагато щасливішим, якби я була моряком чи хлопчиком-хористом.— Голос утихає, але тільки на мить: — Темношкіра дівчина,— ой як смішно! Ти все-таки усвідомлюєш, із ким розмовляєш? Почнемо з того, чи ти знаєш, ким була Темна Леді з "Сонетів"? Хоч би кого б ти назвав, я їх усіх знала особисто. І не тільки Шекспіра. Мільтона. Рочестера. Шеллі. Того, хто написав "Будуар". Кітса. Герберта Уеллса.— Голос знову вмовкає на кілька хвиль, тоді лунає далі, але вже не так пристрасно: — Якось я навіть перебула один дощовий день з Т. С. Еліотом.

— І де ж це було? Повагавшись, голос відповідає:

— В Лондоні. Але нічого з того не вийшло.

— Чому?

— Це не має значення. Коли хочеш знати, з якоїсь абсурдної причини він одягнувся, як клерк агентства нерухомості. Натяг був на голову кумедного капелюха — позичив у мільйонера з Бредфорда. Мені було нудно, я втомилася, бо він, якщо чесно... та бог з ним. Зрештою, почервонівши, він нерішуче зазіхнув на мене, а в кінці по-батьківськи поцілував. Ти зробив би так само, якби я тобі дала навіть шанс, чого я робити не збираюся.

— Справді шкода, що ти не думаєш писати мемуари.

— Ось що я тобі скажу. Коли б я за це взялася, то розповіла б правду про таких, як ти. Хочеш довідатися, чому ти в сексі — нуль і чому такий же привабливий, мов та ганчірка? Бо ти, як і решта чоловіків твого типу, не намагаєшся зрозуміти душу жінки. Вважаєш, що ми тільки для того й надаємося, щоб умлівати й розчепірювати ноги...

— Зачекай,— Майлз випростується.— Лише кілька хвилин тому ти...

— Це так типово. Саме такі аргументи в дусі поліційного досьє завжди використовує моя сестра-святенниця. Якщо відчувала щось учора, то те ж саме відчуватиме сьогодні. Як ти гадаєш, у чому суть емансипації?

— Абсолютно певний, що не в логіці.

— Я знала, що ти це скажеш. У твоєму бідному маленькому чоловічому мізоч-ку ніколи не з'являлася думка, що логіка, як ти її називаєш,— це розумовий еквівалент поясу вірності? Як ти гадаєш, де б опинився світ, якби з самого початку всі ми нічого іншого, крім логіки, не вдягали? Ми б ще й досі вештались тим занудним садом. Готова закластися, що ти саме так бачиш героя, завжди нудного, мов обліжний дощ. Який доводить свою дружину до божевілля домашньою нудьгою. Який навіть не дозволяє їй вряди-годи придбати нову одежину. Будь-яка

жінка скаже тобі, що насправді малося на увазі під змієм. Бо той герой виявився просто нікчемою.

— Чи не могли б ми повернутися до суті? Кілька хвилин тому ти...

— Я намагалася вбити тобі в голову, що не стала невидимкою, щойно, а завжди була невидимкою для тебе. Усе, що ти вбачав у мені, це те, що ти сам хотів бачити. І в метафоричному сенсі не більше того.

Зовсім несподівано у повітрі за якихось три фути від дверей і п'ять футів над старим рожевим килимком з'являється її середній пальчик. Але тільки-но Майлз помічає цю з'яву, пальчик знову зникає.

— Мені спав на думку інший фрагмент твоєї анатомії, який дав би про тебе збіса краще уявлення,— сказав Майлз.— У Стародавній Греції його називали "Дельта".

— Грубе й низькопробне зауваження.

— Однак вірне.

— Я забороняю тобі говорити. Ти — дегенеративний третьосортний писака-заробітчанин. Воно й не дивно, що "Тайме" називає тебе образою для серйозної британської літератури.

— А я, навпаки, сприймаю цей відгук як найкоштовнішу пір'їну на своєму капелюсі.

— Ще б пак! Оскільки це єдина твоя відзнака.

Обоє мовчать. Він спирається на лікоть і потуплює погляд:

— Принаймні одну річ ти для мене зробила. Зараз я розумію, що в еволюції

— вже й так недоумкуватої — були не всі вдома, коли вона вигадала жінок.

— Але тебе народила одна з них.

— За що ви й використовуєте проти нас усі можливі зловорожі засоби помсти.

— Це те, про що ви, безневинні, білосніжні,наче лілії, сумнозвісно пасивні мужчини ніколи б не довідалися.

— Поки ви нас не просвітили.

— Не зупиняйся, будь ласка. В тебе за плечима рядами вишикувалися стовідсоткові параноїки-чоловіки.

Майлз киває пальцем на двері:

— Я тобі скажу ось іще що. Коли б ти була Клеопатрою, твоєю тіткою з Кіпру і Еленою з Трої разом узятими, й стояла б отам, то я б не торкнувся тебе навіть палицею.

— І не думай. Краще вже хай мене зґвалтує зграя орангутангів.

— Цим ти мене зовсім не здивувала.

— Мені вже зустрічалися ниці...

— І бідні ж будуть бісові оранґутанґи! Тиша.

— Якщо гадаєш, ніби тобі це так просто минеться...

— А ти якщо гадаєш, начебто мені гірше було б бути невігласом, ніж колись застрягнути в цій самій кімнаті з тобою...

— Навіть якщо ти колінкуватимеш звідси аж у вічність, я не пробачу тобі.

— Я теж, хоч хай би ти проповзла на колінах з вічності назад сюди.

— Я ненавиджу тебе.

— Навіть на половину не так сильно, як я тебе.

— О, ні, ти так не вмієш. Я ж умію ненавидіти, як жінка.

— Яка не може утримати в голові одну й ту саму думку п'ять хвилин поспіль.

— Помиляєшся: ще й як може! З такими гівнюками, як ти.
Несподівано він усміхається, закладає руки в кишені халата і знову випростується.

— Мені відома ваша гра, моя люба жіночко.

— Як ти смієш називати мене "своєю любою жіночкою"!

— Я дуже добре розумію, чому ти справді стала невидимою.—
Западає мовчанка.

Насмішливим порухом він підкликає її:

— Ну ж бо. Ти знаєш, що тобі важко відмовитись од яблука. Навіть якщо ти тільки архетип.

Мовчанка триває, але нарешті голос чути від дверей:

— Чому?

— Бо якби ти не була невидимкою, то я б тебе обкрутив,— Майлз показує їй:

— навколо "свого пальця" менше ніж за п'ять хвилин.

Якусь мить триває промовиста тиша; а тоді від дверей чується звук, транскрибувати який важко засобами абетки (грецької або англійської); щось на кшталт угррх чи аггррх, але водночас глибший і пронизливіший, наче комусь поволі перерізають горлянку, наче душа судомить на вогнищі, наче терпіння переходить межі терпіння, наче агонія переростає в нову агонік?. Він близько, але, втім, здається, що виходить з найглибших глибин Всесвіту, з якогось останнього, найбільш глибинного ядра живої істоти, в якому осередок страждання. Для будь-якого іншого стороннього слухача, особливо для такого, який знайомий з менш оптимістичною теорією природи космосу — тобто тією, яка твердить, що космос одного дня западеться сам у себе з одного тільки жаху перед власною ідіотською повторюваною нікчемністю,— він напевно здався б глибоко відповідним моментові і справді зворушливим зойком. Але чоловік на ліжку у кімнаті з сірими клітинами стін, очевидно, не більш ніж цинічно здивований цим чи то стогоном, чи передсмертним зойком, який він щойно сам викликав. Те, що могло б прозвучати після нього...

Але насправді зроджується набагато банальніший звук, хоча й цілком несподіваний. З боку досі начебто мовчазного годинника із зозулею несподівано чується шелест, клацання коліщаток і регуляторів. Незважаючи на свою очевидно абсурдну тривалість, ці насичені звуки,

напевно, попереджають про якесь наступне важливе повідомлення. І нарешті з дерев'яного корпусу з'являється він, маленький швейцарський оракул, і викрикує своє дивне послання.

Тільки-но озивається зозуля, знову з'являється доктор Дельфі. Вона стоїть у своєму білому халатику біля дверей, її руки залишаються у кількох дюймах від скронь, які вона, очевидно, стискала у приступі відчаю. Але вже зараз вона зачудовано дивиться на годинник у кутку з таким захопленим виразом, мов дитина, яка щойно почула дзвінок з уроку. Коли зозуля озивається вдруге, доктор Дельфі вже дивиться на Майлза Ґріна, який підвівся з ліжка й простягає руки до неї. За третім разом вони обоє біжать назустріч одне одному витертим рожевим килимком. А коли зозуля мала кувати вчетверте, якби, звісно, це трапилося, вони вже тримали одне одного в обіймах.

— О любий!..

— Моя люба...

— Любий...

— Люба...

— Любий...

— О моя кохана...

Цим, дещо схожим на кування зозулі словам бракує розміреного ритму справжнього й досвідченого голосу, який ховається в годиннику; набагато більше часу йде на те, щоб їх вимовити, ніж на те, щоб їх записати, оскільки вони більше схожі на хапання ротом повітря, ніж на слова, і переривають вони низку гарячих, довгих і, як видається, невситимих поцілунків. Нарешті доктор Дельфі відвертає голову, хоча

тіла залишаються міцно притуленими одне до одного, й вимовляє більш доладно:

— Я думала, він уже зупинився.

— Знаю.

— О Майлзе, мені здавалося, минула ціла вічність.

— Я знаю... Слово честі, я не мав на увазі жодного...

— Я знаю, любий. Я сама винна.

— Я теж повів себе не найкращим чином.

— Ні, ти ні.

— Люба!

— О любий!

— Я кохаю тебе!

— Я теж!

— Ради Бога, нехай зникнуть двері.

Вона повертає голову і дивиться на двері. Двері зникають, а вони знову цілуються й падають, наче підкошені, на килимок.

— О мій бідненький янголику, поглянь-но, який великий... ні, постривай, не-хай-но я, бо ти повідриваєш ґудзики.

Настає тиша.

— О мій любий, мій любий...

— Ти наче звір, мені подобається, коли ти...

Знову тихо. Але зараз щось інше, зовсім дивне починає відбуватися, хоча пара на вичовганому рожевому килимі надто зайнята собою, щоб помічати щось навколо. Якась потаємна мряка поволі поглинає сірі, оббиті сукном стіни. Невдовзі стає помітно, що вони дуже стрімко і в незрозумілий спосіб втрачають структуру і матеріальність, усю твердість. Там, де щойно була тканина та оббивка, клубочиться туман у присмерку; і в цій імлі, чи поза нею, з'являються сюрреалістичні форми, рух, наче тіні на обмороженій шибці; або мов похмурі океанські глибини, які видно в ілюмінатор батискафа.

— Ой, це так гарно. Зроби так ще раз. Знову тиша.

— О Майлзе, мені здається, я вмираю... Знову тихо, але вже недовго:

— Ні, не зупиняйся, не треба...

Якщо б очі в них були розплющені, вони б помітили, що зрадливі стіни змінилися ще більше й стали зовсім прозорими, мов скло, непроникне тільки для звуків. І, о жахіття, з усіх боків ця кімната перетворюється на скляну коробку чи довгасту теплицю, в якій запанувала б темрява, якби не тьмяне світло ззовні. А до скла туляться потрощені фаланги хворих та тих, що їх доглядають: пацієнти в лікарняних халатах, медсестри і медбрати, санітарки, носії, лікарі й інші спеціалісти, вони з усіх боків, крім одного, щільно обступають стіни, перші ряди впираються прямісінько в скло,— обличчя-примари за прозорими стінками акваріуму. І вони спостерігають з сумною мовчазною хіттю в очах,— так убогі спостерігають за багатими чи голодні за ситими крізь вікна ресторану. Єдиною інтимною і

недоторканною річчю залишається слово. Хоча в кімнаті слова зараз не звучать,— лише поодинокі фрагменти абетки.

Ззовні, на відстані ярду від того місця, де раніше були двері, видно невблаганну й грізну постать старшої сестри, на обличчі якої не прочитаєш ні голоду, ні хоті, а тільки свого роду психологічний замінник крохмалю з її уніформи. З усіх боків зімкнені ряди облич; тільки навколо неї порожнеча: так краплина антисептичного розчину в чашці з культурою бактерій припиняє розмноження та ізолює мікроорганізми. Інші не такі загіпнотизовані виставою. Вдивляються з палаючою інтенсивністю. Тільки один раз одриваються від дійства, щоб кинути грізний розлючений погляд на стіни німих облич праворуч, ліворуч і навпроти себе. Такий погляд міг би кинути скупий власник театру на глядацький зал чи власниця борделю на своїх нічних клієнтів. Вона бачить, що наводить жах; але вона може тільки бачити, а не відчувати.

Все скінчено: знепритомніла пара лежить непорушно, несвідомо відтворюючи позицію першого клінічного спарювання; пацієнт горілиць, докторка на ньому, її голова спочиває у нього на плечі; однак зараз вони тримаються за руки, ніжно сплівши пальці. Мовчазна аудиторія ще кілька хвиль спостерігає за ними, але несподівано, наче знуджена припиненням дії, відвертається, човгає ногами і перетворюється на розмиті тіні. Тільки старша сестра стоїть непорушно. Вона згортає пишні руки й далі вдивляється,— слабші душі можуть забиратись, але вона, о, вона ніколи не знехтує свого обов'язку підглядати, судити, ненавидіти і зневажати плоть.

Цього забагато навіть для стін. Протилежна метаморфоза відбувається разів у сто швидше, ніж коли стіни непрозорі. Старша сестра захоплена зненацька, вона ступає крок уперед, ще якусь мить видно її перекошене від люті обличчя і руки, що впираються у все більш непрозоре скло. Вона немов хоче вдертись туди, щоб не залишитися без своєї жертви. Даремно: за якихось десять секунд сіра оббивка і теплі стіни, що дають прихисток, з дещо монотонним візерунком дівчачих

грудей повертаються після тимчасового відхилення до початкового стану. Зовнішній світ знову лишається повністю ізольованим.

Deux beaux yeux n 'ont qu 'a parler.

— Mapieo, La Colonie

Боже мій, вона ще й розмовляє. Звичайно, вона бачила більше світу, ніж ти і я, і в цьому вся таємниця.

Флен О'Браєн, At Swim-Two-Birds (адаптовано)

Майлз Ґрін розплющує очі й дивиться на рельєфний церебральний купол стелі. Якщо щиро та й не з погляду залишків чоловічої психології, він не замислюється про вічно вродливу, пристрасну, завжди готову давати й брати юну грецьку богиню, яку тримає в руках, а про те, чи, беручись до нездоланного завдання описати словами стелю з її звисаючими сірими грудьми, точність опису виправдає використання очевидно рідковживаного слова "псевдоарабе-ска"; в свою чергу на думку спадає Альхамбра, а далі й іслам. Майлз цілує волосся вродливої гурії мусульманського раю, що лежить поруч:

— Браво, люба. Це було незрівнянно. Вона цілує його в плече:

— Для мене теж, любий.

— Можливо, не найцікавіше, але... Вона ще раз цілує його в плече:

— Можливості необмежені.

— Сьогодні ти була надзвичайна у деяких своїх перевтіленнях.

— Ти теж, любий.

— Справді?

— Твій новий прихований випад про сплату мені гонорару.

— Чистий рефлекс.

— Це було чудово,— вона ще раз цілує його в плече.— Мені дуже сподобалося. Я ледь не вбила тебе на місці.

Він усміхається, не зводячи очей зі стелі, й ще ближче пригортає дівчину до себе.

— Яка розумненька доктор Дельфі!

— Який розумненький Майлз Ґрін!

— Задум належав тобі.

— Сама б я не дала собі ради, любий. Я ціле своє життя чекала на такого, як ти.

Він цілує її в голову:

— Той вечір наче й досі в мене перед очима: вечір, коли ти прийшла вперше.

— Справді, любий?

— Я сидів і клацав на тій жалюгідній друкарській машинці.

— Викреслюючи дев'ять слів з кожних десяти.

— Загрузнувши в тексті з тією нещасною героїнею.

— Любий, попросту вона виявилась не мною. Спочатку я була жорстокою, щоб урешті тобі ж стало краще.

Майлз плескає її по спині:

— Зрештою, то ти в плоті сиділа на краю мого столу.

— А ти ледь не впав зі стільця, так здивувався.

— Кожен би впав. Коли наче з чистого неба з'являється таке осяйне створіння, як ти. А потім каже, що прийшла з пропозицією.

Вона спирається на лікті і усміхається до нього зверху.

— На що ти відповів запитанням, ким я є.

— Я був дещо приголомшений.

— А коли я відповіла тобі, ти сказав: "Не говори дурниць, я вперше тебе бачу".— Вона стискає губами кінчик його носа.— Ти був такий смішний!

— Чесно, я не міг повірити. Аж доки ти сказала, що тобі вже набридло ховатися за спинами вигаданих жінок. Аж тоді я почав усвідомлювати, що ми опинилися на хвилях одного діапазону.

— Оскільки тобі теж остогидло вигадувати. Він усміхається до неї:

— Як завжди, ти дуже гарно виконуєш цю частину. Дуже переконливо.

— Бо від щирого серця.

Він цілує внутрішню сторону її долоні:

— Було дуже приємно знайти нарешті когось, хто все розуміє. Вона дивиться на нього з удаваною скромністю:

— А хто ще, як не я, любий?

— Як огидно стає писати, а ще огиднішою є необхідність публікувати написане.

Вона ніжно всміхається йому і підказує початок фрази: "Отож...?"

— Якби тільки вдалося знайти абсолютно неможливе...

— Неможливе для передачі словами...

— Неможливе закінчити...

— Неможливе уявити...

— З необхідністю внесення постійних виправлень...

— Текст без слів...

— Ми б нарешті змогли стати самі собою. Вона схиляється і цілує його:

— І що тоді?

Він удивляється в стелю, наче знову настав чудовий момент остаточного відкриття:

— Прокляття художньої прози.

— Тобто?

— Усі ці нудотні шматки між сексуальними частинами,— він заглядає їй в очі.— І на цьому я загальмував. Тоді зрозумів, що ми створені одне для одного.

Вона знову опускається йому на плече:

— Я вже забула, що робила далі.

— Ти сказала: "Мій Боже, чого ж ми ще чекаємо?"

— О Майлзе, невже я могла бути такою безсоромною!

— Ще й як могла.

— Любий, ніхто не брав мене у моєму справжньому вигляді впродовж майже сімнадцяти століть. З часу тих огидних християн. Усі інші письменники, про яких я говорила,— вони ніколи навіть на милю не наближалися до мене справжньої. Ти перший з часу... щось навіть не пригадується його ім'я. Я ледве дочекалася,— вона зітхає.— Ти вже полагодив той маленький бідний диван?

— Зі зламаною ніжкою? Я зберігаю його, як пам'ятку.

— Любий, це так гарно з твого боку.

— Це все, що я міг зробити.

Вона цілує його в плече. Кілька хвиль вони лежать у повній тиші на старенькому рожевому килимі. Затим він проводить рукою вздовж гладенької спини, теплої слонової кістки, до талії і притискає її до себе трішки сильніше.

— Готовий закластися, що ми вже справді ближчі одне до одного. Вона хитає головою:

— Я завжди ховалася за кимось іншим.

— Скажімо, за Темною Леді,— він цілує її волосся.— Ти ніколи про це не згадувала.

— Правду кажучи, це не був надто щасливий зв'язок.

— Коли вже почала, то розповідай.

Вона зітхає, напівздивована, напіврозгублена.

— Це особисті справи, Майлзе.

— Я не скажу жодній живій душі. Вона вагається:

— Гм... Одне я тобі скажу. Хай би хто це був, він ніколи не був Лебедем з Евону.

Майлз обертається до неї, схвильований і здивований:

— То ти, може, хочеш сказати, що це був Бекон?

— Ні, любий. Ідеться про те, що єдиною згадкою про минуле, яку він ніяк не міг викликати до життя під час солодких хвилин німих роздумів, було щось настільки елементарне, як купіль. Ось чому здавалось так, наче я тримаюсь осторонь. Щиро кажучи, не могла я примусити себе підійти ближче, ніж на відстань окрику. Пам'ятаю, як зустріла його одного дня. Він ішов вулицею Олд-Чіпсайд, бив себе по лисині і повторяв одні і ті самі слова... ніяк не міг придумати наступний рядок. Отож я й

гукнула йому через вулицю. Сховалася за спиною в дівчинки, яка продавала лаванду, і підказала йому слова.

— Що то був за рядок?

— "Богинь ніколи я не бачив, щоб вони ходили..."

— А що ти йому крикнула?

— "А все тому, що тхне від тебе" — чи як там воно звучало мовою єлизаве-тинської доби.

Він усміхається до стелі:

— Ти просто неможлива.

— Усі вони однакові. Якби історики літератури не були такими похмурими створіннями, то давно б уже зорієнтувалися, що у мене був дуже прикрий період між занепадом Римської імперії та винаходом внутрішньої каналізації.

Якусь хвилю він мовчить.

— Якби я з самого початку знав, що справжня ти ні до чого не ставишся серйозно.

її рука мандрує вниз уздовж його живота:

— Ні до чого?

— За винятком цього. Вона щипає його за живіт.

— Я така, якою ти хочеш, щоб я була.

— Тобто ти не є собою справжньою.

— А в цьому і полягає моє справжнє єство.

— Отож ти можеш розповісти мені правду про Темну Леді.

— Любий, вона б тобі анітрішки не сподобалася. Вона була саме така, як сестра Корі.

— Невже фізично була схожою на сестру Корі?

— Як дві краплі води. Дивний збіг.

Знову в нього на обличчі глибоке здивування.

— Ерато, ти ж не... ти мене не обманюєш?

— Звичайно, ні, Майлзе,— вона підводить погляд і дивиться йому в очі.— Хоча й хотілося б.

Він одкидає голову назад і дивиться в стелю:

— Боже мій, чорна!

— Мені здавалося, любий, що ми вибрали темно-брунатний колір.

— І ти не мала нічого проти? Вона зітхає:

— Любий, звичайно, я щойно пожартувала. Про те, що була на Олд-Чіпсайд. Я була тільки витвором його уяви. Йдеться попросту про те, що той твір дуже сильно нагадував певний витвір твоєї уяви. Різниця полягає в тому, що ти не хочеш його там залишати,— тобто навіть не ти особисто, а останнім часом це стосується усіх. Усе повинно бути

"реальним", бо інакше не існує. Ти чудово знаєш, що "справжня я" — вигадана. В якомусь сенсі я є реальною для тебе, бо ти хочеш, щоб я такою була. Ось що я мала на увазі нещодавно.

— Але саме ти з'явилася в мене й справді сиділа на моєму столі.

— Любий, я хотіла переконатися, яке це почуття, коли ти реальна. Природно, мені треба було когось обрати, для кого я була б реальною. Так само природно я обрала тебе. Ось і все. Правда.

Якусь хвилю вони мовчать. Потім він трішки обертається:

— Може, ляжемо в ліжко?

— Звичайно, любий.

Вона підводиться і простягає йому руки. Вони ніжно обнімаються, губи зустрічаються з губами, потім ідуть рука в руці і вкладаються на ліжку у такій самій позі: вона кладе голову йому на плече, його рука в неї на плечі, її права зігнута нога лежить на його ногах. Він озивається.

— Я забув, яка це була з варіацій, що не піддаються описові.

— Двадцять дев'ята.

— А я думав, тридцята.

— Ні, любий. Це друга після двадцять сьомої, а двадцять сьома була, коли ти примушував мене...— вона горнеться ближче.— Ти ж пам'ятаєш, негіднику?

— Тобто та, коли ти змусила мене, щоб я змусив тебе...

— Ш-ш-ш...

Вона цілує його в плече. Годинник задоволено тікає, даючи знак, що зараз озветься зозуля. Чоловік на ліжку говорить у стелю.

— Ніколи б не повірив. Кожного наступного разу ми робимо це у ще більш неможливий спосіб.

— Я ж тобі казала. Ви, у кого віра мала.

— Знаю, що казала, люба,— він пересуває руку вздовж її стрункої спини.— Ти і сестра Корі.

Вона знову легенько щипає його:

— Як сестра Корі.

— Ти дуже гарно вдаєш її. Я все забуваю, що ви — одна і та ж особа. — Майлз цілує її волосся.— Відтоді як вона, тобто ти — фантастика. Нічого дивного, що старий Вільям... коли ти так уходиш у шал. Тим більше нічого дивного, що він полисів, якщо усе це відбувалося у нього в голові.

— Так воно й було, любий.

Він бере її праву руку, вони сплітають пальці й лежать, удаючись у спогади.

— Сьогодні щось здалося неправильним. Тобто, тільки два рази. Ми ж не рахуємо ЫеггарШз1.— Вона не відповідає.— В середньому залишається три, правда?

— Якщо точно, то три й три десятих.

— Два — трохи замало.

— Можемо наздогнати.

— А все через літературу. Кожного разу, коли починаємо надто довго про неї розмовляти, забуваємо про основне.

— Я не заперечую, любий, але беручи до уваги, хто я така, я не можу повністю від цього відмовитися.

— Янголе мій, я знаю, що не можеш. Однак тільки...

— Тільки що, любий? Він погладжує її плечі:

— Я саме думав про одну з твоїх нових сьогоднішніх варіацій.— Легенько поляскує її по спині.— Звичайно, ти як завжди виконала її зі знанням справи. Але я не можу не замислитися над тим, чи була вона доречною.

— Про яку варіацію говориш?

— Коли ти вдавала з себе психоаналітика. Усі оті дурниці, нібито я схильний до підглядання і ексгібіціонізму. Щиро кажучи, мені це здалося перебільшенням. За даних обставин. І як удар нижче пояса. Особливо та частина про психологічну залежність від образу матері.

Вона спирається на лікоть.

— Але ж, Майлзе, любий, хто останнього разу казав, що хотів би з'їсти мої груди?

— Очевидно, ми не можемо приймати за належне непереконливі висновки тільки тому, що, як сестра Корі, ти маєш неймовірно чудові груди.

— Тільки як сестра Корі?

— Звичайно, ні.— Майлз швиденько торкається її грудей.— Ви обидві.

— Майлзе, я чула виразно. Ти сказав "сестра Корі".

— Я обмовився. Ерато потуплює погляд:

— Щиро кажучи, я не бачу ніякої різниці.

— Моя дорога, різниці справді немає. Вона підводить очі:

— Що означає слово "справді"?

— Це тільки мізерний нюанс. До того ж ти не можеш ревнувати саму себе. Попросту, втілюючись у неї, якоюсь мірою стаєш більш гордою і сміливою. Навіть більш свавільною і провокаційною, ніж ти є.— Майлз простягає руку і торкається об'єктів, про які вони розмовляють.— Твої ніжніші. І делікатніші.— Знову вона розглядає їх делікатну ніжність, але цього разу з відтінком сумніву.— Дозволь мені їх поцілувати.

Ерато лягає в попередню позу:

— Годі про це.

— Одначе ти марнославна.

— Шкодую, що дала себе намовити перетворитися на темношкіру дівчину.

— Люба, ми ж домовились. Я не потребую тебе ще в одному іншому втіленні, аби тільки пригадати собі, якою невимовно небесною ти є в своєму власному образі. Зрештою, хоч тобі, може, й приємно звинувачувати мене в розпусті та в багато чому іншому, але в нас є дійсно важливіші справи. Сьогодні були досить довгі уривки без жодного навіть натяку на секс. Часом мені здається, ми втрачаємо відчуття пріоритетів. Ми повинні віднайти дух того особливо чудового разу — який це був раз? — коли ми за ввесь час ані словом не перемовилися.

— Номер вісім.

— Він був так доладно влаштований, такий інтенсивний, серйозний, безперервний — ти ж пам'ятаєш. Не завжди щастить піднестися на такі верхи, однак...

— Мені здається, після того разу я була стільки ж сестрою Корі, скільки й собою.

— Справді, люба? Я зовсім забув.— Майлз гладить її по спині.— Дивно. Я міг би присягнути, що ти ввесь час була сама собою.

Настає тиша. Ерато так само лежить, спираючись на нього. Сталася тільки одна зміна; зараз вона лежить з розплющеними очима. На якусь мить можна було б припустити, ніби переживає образу. Однак вона обертається до нього й цілує в плече.

— Ти маєш рацію, любий. Як завжди.

— Не кажи так, люба. Лише деколи.

— От тільки тобі набагато легше вдається бути незносним.

— Абсурд.

— Ні, правда. У мене немає твого інтуїтивного дару псувати настрій. Це непросто, коли все життя пішло на те, щоб робити щось зовсім протилежне.

— Але сьогодні ти була чарівна. Говорила мені таке, чого, здається, я ніколи не забуду.

Зітхаючи, Ерато знову цілує його в плече:

— Я старалась.

— Тобі пощастило.

Вона обіймає його трішки міцніше:

— Принаймні це підтверджує, наскільки я мала рацію, коли прийшла до тебе вперше.

— Дякую за приємні слова, люба. На хвилю Ерато замовкає, тоді каже:

— Незважаючи на те, що ніколи не говорила тобі чому.

— Але ж ти говорила, люба. Багато разів, під час відпочинку. Про те, як завжди захоплювалася моїм чулим ставленням до жінок, як зрозуміла, що в мене є певні літературні проблеми... і таке інше.— Ерато мовчки цілує його в плече. Він дивиться у стелю: — Хочеш сказати, були якісь інші проблеми?

— Нема про що говорити, любий.

— Скажи мені.

— Але ти не повинен ображатися,— вона проводить рукою по його грудях.— Це тому, що ти мені такий близький. Не хочу мати жодних таємниць від тебе.

— Скажи, скажи.

Ерато ще тісніше притискається до нього:

— Просто йдеться про те, що я завжди сумнівалася, чи ти розумієш, якими привабливими, як ти їх називаєш, завжди були літературні проблеми для такої дівчини, як я.— Пальцями бавиться його правою пипкою.— Я ніколи тобі, Майлзе, цього не говорила, але відчула це першого ж разу, коли ми зустрілися. Звичайно, ти навіть не здогадувався про мою присутність. Я ховалась у тій, кого ти намагався створити за допомогою уяви. Але, любий, я ввесь час спостерігала за тобою.

— І що?

— Дякувати небесам, думала, ось нарешті хлопець, який ніколи не дасть собі ради, навіть за тисячу років, і вже починає здогадуватися про це. Протягом усієї пори змужніння, коли ти бився головою в стіну, з натугою пишучи оте...Любий, це нелегко, я знаю, ти робив усе з найкращими намірами, старався, а я намагалася допомогти, але погляньмо правді в очі: то були геть безпорадні спроби створити мій портрет. Упродовж усього цього справді страшного для мене періоду зневіри я вірила в тебе. Бо знала: що одного дня ти зрозумієш, що це така сама дурниця, як мрія одноногого перемогти на олімпійських іграх. І тоді нарешті між нами могла б трапитися ця солодка, солодка таємна пригода.— Вона пирхає від сміху.— Ти був таким кумедним у ролі

старшої сестри. З кожним наступним разом у тебе виходить усе краще. Мені хотілось розсміятися вголос— Майлз мовчить.— Ти ж знаєш, що я хочу сказати?

— Чудово знаю.

Щось у його голосі примушує її швиденько спертися на лікті і з неспокоєм подивитись у вічі. Вона простягає руку й гладить його по щоці.

— Любий, закохані повинні бути відвертими одне з одним.

— Знаю.

— Щойно ти був цілком відвертим, говорячи про перса сестри Корі. Я тільки намагаюся відповісти взаємністю.

— Розумію.

Ерато попліскує його по щоці.

— Ти завжди мав рідкісний талант — невміння висловлювати думку. Це набагато привабливіше й цікавіше, ніж просте уміння володіти словом. Я гадаю, ти страшенно недооцінюєш себе. Не бракує людей, які знають, чого хочуть і вміють висловити своє бажання. Той факт, що ти ніколи не маєш ключа ні до одного, ані до другого, перетворює тебе на майже унікальну істоту.— Ерато розглядає його ніжно й турботливо.— Ось чому, щоб стати реальною, я прийшла саме до тебе, любий. Ось чому поряд з тобою я почуваюся в такій безпеці. Це усвідомлення того, що навіть якби ти коли спробував з якогось дива — бо-ронь тобі Боже, хоча я знаю, що ти не робитимеш цього — зламати нашу маленьку домовленість і спробувати викласти все на папері, тобі цього не подужати і за мільйон років. Щиро кажучи, я думала і про інших письменників, але жоден з них не міг гарантувати мені такого міцного,

мов скеля, почуття безпеки, як ти.— Ерато хвилю розглядає його, схиляється нижче, очі її повняться щирістю, губи ледь не торкаються його губів.— Знаєш, Майлзе, отак, як сьогодні, ти можеш мати мене, коли захочеш.— Вона цілує його в губи.— І як захочеш. Але якщо йдеться про інше й ти зміг би все описати, я не могла б залишатися з тобою. Мені б довелось повернутися до ролі тіні в лабіринті мозку, і я була б наче стара неприкаяна й занудна душа, і мені було б нестерпно відчувати, що для тебе я не більше ніж одна з думок.— Ерато знову цілує його, але цього разу її вуста немов застигають на його губах.— Зрештою, у цих справах ти набагато, набагато вправніший.

Ще один тривалий поцілунок, і вона повертається до попередньої позиції,— щока на його плечі, зігнута права нога — на його ногах. Він дивиться в провислу баню стелі, потім озивається:

— Якщо йдеться про сучасну реальність, досить багато людей...

— Любий, я знаю. І чудово розумію, що тобі хотілося б їм вірити. Він зітхає:

— Гадаю, я повинен звернути твою увагу на те, що тобі самій за ціле життя не довелося написати жодного рядка, і ти не маєш найменшого поняття, якою гидотною...

— Любий... вибач. Існує ще одна маленька таємниця, про яку я не говорила тобі.

— Ну?

— Гм... якщо йдеться про історичну реальність, то з самого початку, протягом кількох століть після появи абетки, я й мої літературні сестри мали одну проблему. Розумієш, любий, проблема не так швидко набувала поширення. Звичайно, якщо говорити про натхнення, то ми були жахливо недосвідчені. Але ж і люди — майже всі вони здавалися

сліпими або глухими. До певної міри свою справу знову зробила дурепа Кліо. З самого початку робила те, чим постійно займається відтоді: трималася можновладців, людей уславлених. Не кажучи про все інше, вона — безсоромна снобка. Переконала майже всіх, що абетка — найкращий друг податкової служби. То був єдиний спосіб переконати їх у чомусь. Ой як гарно, аж тепер ми зможемо накрутити хвоста всім неплатникам податків. Отож усе, чому вона служила, були ті смішні списки волів, кадубів меду, амфор з вином і, скажімо, такого: "Поважний пане, я отримав Вашу череп'яну табличку десятого дня останнього місяця..." Можеш собі уявити. Отож нам, її сестрам, спала на гадку таки непогана ідея. Вам, смертним, безперечно, треба було дати приклад чогось, що б вам показало: більші прибутки, не кажучи про інші вигоди, можна отримати від літературних опусів, ніж від нудних фінансових звітів. Отож ми домовилися — кожна з нас підготує зразок своєї власної творчості, аби накреслити подальший шлях. Коротше кажучи, Майлзе, колись і мені довелося щось набазграти.

— І це щось, безперечно, не збереглося до нашого часу, правда?

— Ні, любий. Не далі як кілька днів тому я бачила примірник у книгарні. Він розглядає стелю:

— Розповідай.

— Звичайно, я написала це під псевдонімом. Оригінальну назву вже втрачено.

— Хотілося б знати, як називалася та річ.

— Ти хочеш знати справжню назву? Дуже шкода, вона так гарно пасувала до моєї теми.— Ерато спирається на руку й дивиться вниз на нього.— Звичайно, це не стосується тебе, Майлзе, але я назвала свій твір "Чоловіки: чи стануть вони дорослими?" Або скорочено просто "Чоловіки". Правда, гарна назва? — Він з підозрою дивиться в її

променисто запитальні очі. Вона потуплює погляд і проводить пальцем по його біцепсі.— Звичайно, не можу сказати, що твір досконалий. Тепер я розумію — моє послання не було достатньо чітким. Боюся, я радше переоцінила проникливість моїх читачів. Половина з них і досі не зрозуміла, про що там ідеться. Навіть сьогодні.

Він знову вдивляється в стелю.

— Скажи мені сучасну назву.

— Знаєш, любий, я маю ще одну придуркувату сестру. Вона така ж, як і Кліо. Страшенна снобка. Обидві завжди тримаються разом. її ім'я — Каліопа, і вона повинна відповідати за епос. її спроби — це найнудотніше з усього, що будь-коли потрапляло людям до рук. Навіть крихти порядного сексу чи гумору від першої до останньої сторінки. Й ось, аби наставити їй носа, я взяла одного з її бридких персонажів і написала про нього. Щоб показати, якими вони є насправді. "Чоловіки".

— Чи не можеш сказати мені справжню назву?

— Любий, я ж тобі щойно казала.

— Ту, під якою ми її знаємо зараз.

Вона починає викреслювати пальцем кола на простирадлі.

— Мені дуже ніяково, любий. Досі ніколи нікому не признавалася, що цю річ написала я. Як на неї не поглянь, вона страшенно примітивна й наївна. Взяти хоча б те, що я переплутала всі місця.

— Тобто її дія відбувається в багатьох місцевостях? Ерато вагається, й далі малюючи пальцем кола:

— Так.

— Отже, мова йшла про мандри?

— Можна й так сказати.

— Навіть на секунду важко припустити, що через якийсь надзвичайний збіг обставин ця мандрівка розпочалась одразу після руйнування Трої.

— Любий, краще я не казатиму.

— І ця річ трохи краще відома під назвою "Одіссея"? Вона раптово сідає й затуляє обличчя руками.

— О боже, Майлзе. Який жах: ти здогадався...

Він закладає руки за голову і втуплюється в стелю. Вона з неспокоєм удивляється в його обличчя, по тому раптово обертається і припадає до нього.

— Любий, не треба мені заздрити тільки тому, що одна з моїх неоковирних маленьких спроб несподівано стала бестселером.

Він дивиться просто в її занепокоєні очі:

— Я думав, зараз ми мали б відпочивати.

— Так воно і є.

— Як ти смієш обзивати мене... і все через одне моє необережне слово про груди... Це ж дурниця. Кожен науковець, який спеціалізується на класиці, ще зі студентських років знає, що Гомер був чоловіком.

Ерато нараз лягає у попередню позу йому на груди:

— О Майлзе, я образила тебе.

— Звичайно, він був чоловіком. Був генієм. Якщо хтось і заздрить, то це ти.

— Шкодую, що взагалі про це почала розмову.

— Я думаю, ти правильно зробила. Це показує, на якому рівні функціонує твій розум. Якщо б ти коли-небудь узялася прочитати цю чортову річ, то зрозуміла б, Улісс подався назад на Ітаку виключно тому, що йому нізвідкіля більше було взяти інший корабель і команду. А Гомер із самого початку вивів його бісову жінку на чисту воду. З тими її ткацькими вправами. Усім відомо, для чого павучиха приваблює павука.

Ерато горнеться до нього:

— Майлзе, ти примусиш мене заплакати, як Пенелопу. Він набирає в груди повітря:

— Гаразд, Гомерові довелося надати їй деякої солоденької сентиментальності. Гадаю, навіть у ті часи треба було кинути сяку-таку кістку для жіночої частини читачів.

— Будь ласка, не вимовляй слово "жіноча" так, наче воно лайливе. І, будь ласка, обніми мене знову.

Мить або дві Майлз не рухається, але згодом реагує на прохання з характерним для чоловіків розумінням жіночої ірраціональності, випростує руку з-під потилиці і обнімає Ерато за плечі, ще через хвилю легенько поляскує її по спині.

— Добре. Я повірю, що ти підкинула йому одну чи кілька ідей: Кірка, Каліпсо і так далі.

Вона цілує його в плече:

— Дякую, любий. Це дуже мило з твого боку.

Після цього незначного непорозуміння вони лежать мовчки. Але врешті він порушує мовчанку, хоча намагається говорити нейтральним тоном:

— Ми й досі не вирішили, що робитимемо наступного разу.

— Вже вирішили. Менше слів. Більше дії.

— В одному місці можна було б дещо додати. Коли ти знуджено, з відразою відвертаєш голову і кажеш: "Чому б тобі вже не зробити те, чого тобі так хочеться".— Він робить паузу.— Гадаю, наступного разу я не зволікатиму.

— Це звучить прекрасно, любий. Ти волів би, щоб я й надалі прикидалася знудженою — чи навпаки?

— Як хочеш.

Вона пригортається до нього:

— Мої примітивні жіночі почуття ролі не грають. Я хочу того, чого хочеш ти. Ти чоловік.

— Здається, ти безсмертна.

— Мені справді однаково, любий.

— А я наполягаю.

— Гаразд, я вдаватиму, що мені подобається.

— Я хочу, щоб ти нічого не вдавала. Ерато мовчить. Згодом озивається:

— Я завжди знаю, коли ти сердишся.

— Я зовсім не серджуся. Попросту… справа в тому, що треба все трішки організовувати. Неможливо імпровізувати, не обдумавши нічого заздалегідь.

— Так, любий.

— Ніхто не сидить за столиком у ресторані, не заглянувши в меню й не вибравши страву.

— Знаю, Майлзе.

— Простіше кажучи, ми маємо певну відповідальність за три цілі три десятих.

— Я знаю, любий.

— Не кажучи вже про те, що в тебе попереду безконечні тисячі років. Тим-часом як я…

— Майлзе!

Він замовкає, тоді каже:

— До десятого разу ми стабільно трималися позначки чотири або п'ять на кожну варіацію. А вже потім, після десятого та двадцятого, почали розмінюватися на дрібниці.

— То ти звинувачуєш мене в цьому? — дивується Ерато.

— Зовсім ні. Потрібно трішки більше зосередженості. З обох боків. —— Він додає, перш ніж їй щастить вимовити хоча б слово.— Окрім усього іншого, існує багацько... варіантів розповідного жанру, яких ми ще повністю не досліджували.

— Яких?

Він дивиться в стелю:

— Ну, наприклад, наступного разу вступні терапевтичні процедури могла б зробити сестра Корі.

Ерато мовчить, згодом озивається:

— Майлзе, як жінка можу тобі сказати, що вона...

— Мені видалося дещо дивним, що вона була достатньо хорошою для найбільшого поета в історії, але, як видається, недостатньо хорошою для мене.

— Якщо ти вважаєш, що короткотривалий зв'язок наївного провінціала з екзотичним фруктом із борделю, який привезли з Барбадосу чотириста років тому...— вона не докінчує речення.— Розумію, що я всього лише богиня.

— Ти примусила мене подивитися на неї в новому вимірі, та й годі.

— Мені здавалося, старих вимірів цілком досить. Майлз мовчить.

— Я не маю наміру сперечатися,— докидає він по паузі.— Це була просто така думка. Якщо ти вважаєш себе надто поважною особою, щоб утілюватись у таку приємно людяну й веселу представницю упослідженої раси... то що тут більше говорити!

Цього разу на деякий час замовкає Ерато. Потім перепитує:

— Тільки вступні процедури?

— Щиро кажучи, ми могли б...

— Могли б — що?

— Та нічого.

— Ні, вже кажи.

— Гм, Корі могла б бути ввесь час. Тобто могла б бути тобою. Темношкірою музою. Тільки для того, аби трішки підняти середній показник.— Ерато не реагує, тож він похоплюється: — Я не хочу сказати, що мені тебе не бракуватиме.

— Маєш іще якісь задуми, Майлзе?

— Так: щоб у майбутньому, коли копаєш моє беззахисне тіло, ти носила не таке гостроносе взуття.

За хвилю вона відсовується, її обличчя — знову втілене співчуття:

— Мій бідненький. Гадаю, тоді ти просто ворухнувсь, а я вже не могла стриматися.

— Двадцять дев'ятий раз поспіль.

— О Майлзе, не може бути! Покажи, куди я тебе копнула.— Він торкається ребер.— Дай-но я поцілую гарненько це місце.— Ерато схиляється над ним і гарненько цілує, потім випростується і з докором зорить на нього.

— Любий, ти типовий британець, стриманий і незворушний. Так було, скажімо, з сестрою Корі та її грудьми,— вона вдивляється в його обличчя з задумою, але ніжно.— Часом ти мені декого нагадуєш.

— Кого?

— Когось, із ким я познайомилася була давно... Він з підозрою зиркає на неї.

— То кого ж?

І досі спираючись на плече, вона ніжно проводить рукою вниз по його грудях і викреслює пальцями коло навкруг пупка.

— Навіть не пам'ятаю, як його звали. Він був ніким. Бачила я його тільки раз. Власне, був у мене приятель, якого я ділила з моєю веселою сестрою Талією. Його звали Чарлі. Це він мене привів туди. Для сміху.

— Хто такий Чарлі?

— Дозволь, я притулюся міцніше.— Ерато вертається до попередньої пози.— М-м, так гарно... Чарлі був... О боже, така пам'ять. Якби їх не було так багато.— Вона кілька разів попліскує його долонею по плечі, останній раз із почуттям тріумфу: — ...Чарлі був француз!

— Це відбувалось у Франції?

— Ні, в Греції. Точно в Греції.

— Але ж Чарлі не є...

її рука піднімається і торкається його губів:

— Майлзе, я знаю. Це просто мої абсурдні асоціації. Секундочку. Француз... ага! Я знала, що зрештою пригадаю. Ква-ква, брекеке. Одна з п'єс Чарлі була про жаб.

Він дивиться в стелю:

— Чому ж Чарлі, на бога?

— Його справжнє ім'я таке довге... Ніяк не пригадаю.

— Ми в Афінах п'ятого століття?

— Любий, щодо років я не можу бути певною. Хоча твоя правда, то були Афіни, але ще задовго до дискотек, Онассіса і тому подібних речей. І це так давно, що ти не повинен ревнувати. Бо я була дуже закохана в Чарлі, а він був одним з чотирьох афінян, які не були голубими. Правду кажучи, дівчата тоді мали небагатий вибір. Ми з Талією підкинули йому тему п'єси, в якій виявилося кілька зовсім непоганих жіночих образів і яку він непогано написав, хоча, коли казати щиро, то в ній був дотеп про жінок з Мілета, який... але це зовсім інша історія. Отож. Подалися ми до старого, як там його... Він жив у бридкій квартирі на першому поверсі поблизу базару, помешкання скоріше нагадувало печеру, ніж квартиру, і, що найгірше, він сидів десь там у глибині біля вогнища... а на вулиці видалася спекота. Можеш уявити? Старий дурень, очевидно, не хотів, щоб його турбували, він тільки ковзнув по мені очима, коли Чарлі назвав мене. Звичайно, я була там інкогніто, тому він не здогадувався, хто я така насправді. Не думаю, однак, що він звернув би увагу, якби навіть знав. Здавалося, старий бачить тільки свої руки, простягнені над

вогнем, і чудернацькі тіні від них на стіні. Наче нам з Чарлі по чотири роки. Неймовірно, але мабуть якась дитина напередодні показала йому, як робити такі тіні. З першого ж погляду я зрозуміла, що він здитинів. Йому слід уже було бути у притулку для перестарків... Тобі не набридло?

Майлз дивиться в стелю:

— Продовжуй.

— Бо скільки ж можна показувати птахів, які змахують крилами, смішні обличчя, голови вовків? Урешті нам усе це зовсім набридло, й Чарлі запропонував мені для жарту роздягтись. Пам'ятаю, того дня на мені була така дуже модна коротенька блідо-шафранова штучка, оторочена червоною вовняною ниткою. Я купила це в моїй улюбленій крамниці в Кефалоні одразу за Академією. Саме тиждень до того на весняному розпродажу, просто від кравця й саме такий крій хітону, який мені завжди подобався... На чому я зупинилась?

— Ти зняла хітон перед...

— Тільки для того-, щоб побачити, якою здаватиметься моя оголена тінь. І щоб чимось розворушити того бідного старого блазня. А знаєш, що там сталося? Він ухопив мітлу, що стояла поруч з вогнищем, і заходився обзивати бідного Чарлі найгіршими словами. Коли Чарлі собі гадає, ніби одна з його готових на все хористочок (саме так він і сказав) має щось спільне з його — старого бевзя — ідеалом жінки, то йому, тобто Чарлі, треба перевірити свою маленьку водевільну голову. А потім старий набрався зухвальства й бовкнув, буцімто ніс у мене надто довгий, мої брови неправильно висмикані, мій божественний хітон на три дюйми коротший, ніж треба, мої руки-ноги занадто кощаві, мій задок недостатньо випинається... Звичайно, це останнє зауваження виказало його з головою. Був таким самим, як і решта. Його ідеалом жінки був ідеальний хлопчик. Чарлі сказав йому це просто в його жалюгідну пику. І якби не відскочив убік, то дістав би мітлою по голові.

Зрештою, нам довелося накивати п'ятами. А старий пердун стояв у дверях, розмахував мітлою і викрикував нісенітниці, мовляв, ось викличе гвардійців — Бог його знає, кого він мав на увазі — щоб нас схопили за вторгнення...— Ерато замовкає.— Він був... як це називається?..

— Часом не філософом?

— Неймовірно. Як тобі...?

— Просто здогадався.

— Усі вони такі. В одній зі своїх комедій Чарлі дуже вдало висловився про це. Сказав, що вони не можуть відрізнити своїх членів від власних сідниць.

— Що то була за комедія?

— Моя жахлива сестричка Кліо була сказала мені, мовбито комедія не збереглась. Але, знаючи свою сестричку, я підозрюю, що вона занесла її до каталогу десь разом з іригаційною системою інків, аби згодом якогось суботнього вечора, коли ніхто не бачить, непомітно винести її й дати нездорову втіху своєму дівоцтву.

Він не зводить очей зі стелі:

— Але я нагадую тобі того... старого бевзя? Вона цілує його в плече:

— Тільки трошки, любий. Зовсім мало. Лише деколи.

— Як на мене, то я тут не бачу жодного зв'язку.

— Майлзе, тільки не треба так напружуватися й ображатись. Я ж не маю на оці фізичну схожість.

— Чи я коли був незадоволений тим, що ти скидаєш одяг?

— Але ти завжди намагаєшся перетворити мене на щось, чим я не є. Наче тобі було б легше любити мене, якби я була довершеною. Або сестрою Корі. Маю таке відчуття, ніби ніколи не піднімаюся до рівня твоїх бажань. Знаю, в мене є недоліки. Знаю, ніс мій справді на кілька міліметрів довший ніж треба.— Вона робить паузу.— Колись у мене був ще один приятель. Він завжди підсміхувався з цього. Зрештою, то була мерзенна людина. Покинув мене й пішов до занудної Каліопи. Але я знайшла спосіб помститися йому.

— Хто то був?

— Ти нічого не маєш проти моїх розповідей? Скажи правду. Отже, я приліпила до його справжнього імені слово "ніс". Потім він поїхав у заслання. Там і написав найбільш відразливу і багатослівну річ про заснування... ти повинен знати. Марш, марш, марш.

— Рима?

— Рима.

Майлз дивиться в стелю:

— Ти переплутала двох людей.

— Ні, неправда. Я б ніколи не вибачила його.

— Той, що писав про Рим, — Верґілій.

— Саме так. Подумати тільки, як ти все пам'ятаєш.

— А той, з ким у тебе був роман, — Овідій. Тиша.

— Майлзе, ти абсолютно впевнений?

— Публій Овідій Назон. По-нашому, Носатий.

— Справді. Тепер, коли ти назвав його, я наче пригадала... Чи бува я не надихнула його на якісь оди чи щось у такому ж дусі?

— Ради бога, то був Горацій.

— Ой, так. Ота його мила річ про горобця.

— Про горобця писав Катул.

— О, я пам'ятаю! Він був такий любий, так приємно було дрочити його. Знаєш, я була його Лівією?

— О боже, Лесбією!

Ерато горнеться до нього ближче:

— Любий, вибач. Я намагаюся як тільки можу.

— Я просто думаю собі, якщо ти так ставишся до великих поетів минулого, то як, збіса, ти ставишся до...

— Майлзе, я тільки надихаю людей. Кидаю зернята. Я не можу бути всюди, де сходять квіти. А щоб читати щось, окрім того, що написане давньогрецькою мовою, то в мене від цього очі болять. Жодна інша абетка не дозволяє мені вловлювати півтони.

Майлз Ґрін і далі дивиться в стелю, глибоко замисливши́сь. Ерато цілує його в плече:

— Любий, скажи, про що ти думаєш?

— Ти сама добре знаєш.

— Ну, скажи, але чесно.

— Мені цікаво, чи ти прочитала бодай рядочок з того, що я написав. Тепер уже вона замовкає на хвилю. Шукає губами його шию й цілує:

— Майлзе, я прочитала кілька рецензій. І чула розмови багатьох людей про твої твори.

— Але сама їх не читала?

— Я знаю, про що вони. Маю загальне уявлення.

— Я запитав, чи ти читала їх.

— Ну... не те щоб читала, любий. Але завжди мала такий намір. Можу при-сягтись.

— Дякую.

— Майлзе, я кохаю тебе справжнього.

— Краще не вживай слова "справжній": ти цілком підірвала мою довіру до цього слова.— Не встигає Ерато й слова мовити, як він додає: — Перш за все ти кажеш, ніби я безнадійно нестриманий і неточний. Потім визнаєш, що не прочитала ані рядка з написаного мною. Слухай! Тобі слід писати рецензії.

Вона спирається лобом на його плече:

— Я така ж, як ти. Зі словами мені якось не щастить.

— Слухай, Ерато. Те, що ми граємо різні ролі в одній грі, це одне. Але чимраз більше й більше ти переносиш їх у наш відпочинок. Дедалі частіше глузуєш із того, що важливе для мене. Скажімо, з такого поняття, як реальність. І, на бога, більше не говори мені, мовби ти є такою, якою я хочу тебе бачити. Я не хочу, щоб ти була такою. Ти така, якою ти хочеш бути. Це вже не смішно.

— Будь ласка, не сердься.

— Я не серджуся. Я дуже вражений. І шокований.

Він дивиться у стелю. її рука погладжує його живіт, опускається нижче і знаходить в'ялий пеніс; гладить його і легенько стискає. Майлз озивається:

— Тобі завжди чогось хочеться. Ерато цілує його в плече:

— На відміну від тебе.

— Я говорив не про це.

— Ну, не дам я собі ради з іменами. Це все одно, якби хмара мух дзижчала у мене в голові.

— Це найкраще порівняння, яке спало тобі на думку?

— А що тут не так, любий?

Він міцно зціплює губи; але врешті-решт не витримує.

— Ти дуже добре все пам'ятаєш. Коли хочеш. Вона й далі пестить його член. Уточнює:

— Деякі речі.

Він витримує недовгу паузу.

— Добре тобі балакати. Звичайно, я розумію, той випадок на галявині Парнасу тільки метафора, символ поєднань літер абетки, з яких утворюються слова, і так далі. Але я не розумію, чому ти не можеш потурати моїй сексуальній невправності. Я не маю такого досвіду, як у тебе. Річ певна, що прошу тебе не надто багато, коли хочу, щоб ти побувала у чиїйсь шкурі годину чи дві. Хоча б час від часу.

— Майлзе, я знаю, чорний колір красивий, але мені таки трішки боляче, що мене не вистачає тобі такої, якою я є. Навіть не беручи до уваги той факт, що ми з самого початку домовилися: я буду кимось іншим тільки тоді, коли мені самій цього захочеться.

— Одначе, в тебе ніколи не з'являється такого бажання.

— Не розумію, чому ми не можемо залишатися самими собою.

— Бо ти мене не розумієш. Часом мені спадає на думку, що нам було б значно краще, якби ми були зовсім різними людьми.

Ерато піднімає його член угору й відпускає.

— Розумію тебе, любий. Можливо, я не читала твоїх книжок, але прочитала тебе. Знаю тебе майже напам'ять.— Тепер Ерато поплескує по членові, наче прощаючись із ним, і бере Майлза за плече.— І будь ласка, припинімо цю розмову. Давай трішки відпочинемо. Можливо, по певному часі я почуватимусь інакше. Коли почнемо наступну сторінку.

— Я зовсім не вважаю, що ми вже вирішили цю справу.

— Любий...

— Останнім часом одно балакаємо. Я мав тебе тільки якихось два нещасних рази впродовж, ну, щонайменше півтораста сторінок! Ми тут не для цього.

— Обіцяю, наступного разу вигадати щось справді розкішне. Майлз Ґрін зітхає:

— Цього не досить.

— Любий...

— Ну, добре.

— Я мовчу, мовчу... Можеш брати мене знову і знову, безконечно.

— Ой, чи настане такий день!

— Обіцяю.

Вона попліскує його по плечі. Майлз хотів був щось сказати, але тут же стуляє губи.

У кімнаті западає тиша, якщо не рахувати цокання годинника з зозулею. Два тіла лежать обійнявшись на ліжку, огорнутому присмерком; очі в обох заплющені,— чарівна картина статевої гармонії. Жінка горнеться до чоловіка, чоловік здається опікуном і захисником. Мир і спокій після шквалу почуттів. Ерато трішки, на кілька сантиметрів піднімає праву ногу, яка лежить упоперек його ніг, уже сонно треться низом живота об його стегно і завмирає непорушно.

Усі чоловічі симпатії повинні бути на боці Майлза Ґріна. Принаймні Майлз у цьому глибоко переконаний. Річ зрозуміла: було б зовсім необгрунтованим його бажання піти (так би мовити) шляхом барда з Евона. Й справді, хвилину чи дві — для самозаспокоєння — він подумки переглядає образи веселої, сповненої хоті, а зараз ще й романтичної дівчини з Вест-Індії. Але зовсім скоро у цій тиші в цілком природний спосіб Майлз подумки перескакує на інші виходи зі своєї теперішньої скрути. Полінезійки, ірландки, венесуелки, ліванки, дівчата з Балі, Індії, Італії, Росії та інших країн; сором'язливі, пристрасні, вперті, горді; одягнуті і роздягнуті, приручені й дикі, переслідувані і переслідувачки; насмішкуваті, в сльозах, грайливі, вибухові... справжня ООН жіночих очей, губів, персів, ніг, плечей, лон, сідниць приємно мерехтять у його уяві і, наче в калейдоскопі, зникають або лишаються в пам'яті; на жаль, вони нагадують фотографії на замацаних сторінках журналів, а чи сніжинки, непорушні, бо нереальні.

Звичайно, найгірше дошкуляє те, що всі вони лежать і чекають, щоб увійти або щоб хтось їх увів у принадне життя та нестійку реальність у тілі, яке він зараз легенько обіймає правою рукою. Тобто якщо б тільки можна було примусити до послуху цю нещасну дівчину вкупі з її до абсурду вередливою та банальною жіночою метушливістю (особливо абсурдною для сім'ї, яка назагал аж до шалу поведена на демонстрації своєї поліморфності). Ніде правди діти: як більшість божеств, упродовж своєї кар'єри Ерато набралася дуже багато людських рис. Із того, як поводиться, можна було б виснувати, що вона звичайна жінка. Ба, навіть гірше — чиясь дружина.

Такі думки навідують Майлза Ґріна. Не можна сказати,— говорить він собі зі звичною об'єктивністю,— що день у день, беручи до уваги всі плюси та мінуси, можна було б скаржитися на те, що поруч — богиня, котра, як партнерка у ліжку, готова спробувати майже все (крім метаморфози й "бразильської виделки"); не можна також недооцінювати тієї єдиної її поступки одвічному квазідуховному прагненню чоловіків до чогось бодай на йоту кращого, ніж те, що в них уже є,— скажімо, сестри Корі,— щоб з ними рахувалися. Тим не менше,

треба згадати всі інші поступки, які вона могла б дуже легко зробити, якби їй того захотілося. Це було найбільш зневірливе й жорстоке розчарування: що музі може забракнути уяви в цій справі. Все одно, що ти отримав у подарунок "феррарі", а потім тобі заборонили їхати швидше ніж десять кілометрів на годину.

Фактам слід дивитися в обличчя: якби Ерато не була тою, ким вона є, то вже досі — хоча й неохоче — можна було б засумніватися, чи вона часом не є типовою провінціалкою. Вся ця балаканина про її "реальність" межує з міщанством, із жахливою сентиментальщиною чи з мораллю продавщиць. А щодо її ревнощів до самої себе тільки через те, що вона здається більш сексуальною, коли грає когось іншого, то йому просто бракує слів... Звідси вже зовсім недалеко до запитання, чи Ерато справді родом з Парнасу, а не з дому дрібного сільського вікарія.

Та бог його зна, що найгірше. Ця остання, незносно переповнена словами варіація тільки взайве підтвердила його підозри. Думка, нібито музи — істоти сором'язливі й полохливі,— одна з найбільших людських самооман. Бо вони швидше невиправно легковажні і нещирі. Та, що лежить поруч з ним, виверталася завжди тільки від будь-чого, що хоча б віддалено було серйозним. Скажімо, думає Майлз, чому б не подивитися на таку справу, яку я сам міг порушити, але ще цього не зробив, та наступного разу, хай мені біс, таки порушу... Таке маленьке запитання: чому дев'яносто дев'ять відсотків усього, на створення чого це дівчисько та її сестри начебто надихнули, завжди було й досі лишається даремною тратою чорнила й паперу. Це тільки підтверджує, як вони до цього ставляться. "Дельфійські танцівниці" — ось їхня справедлива назва... Мій Боже, можна закластися, що ті нечисленні митці, які створили щось варте уваги, зробили це не завдяки, а радше всупереч Ерато.

Те, що так відверто видавало з головою її гру,— це дар надихати, до якого вона вдавалася при бажанні. Ерато була абсолютно вдоволена, що їй випало побувати Темною Леді, Лесбією, Каліпсо і бог знає ким ще, вона була готова зіграти навіть грецьку урну і благословенну весталку,

якщо бракувало чогось кращого. Але це вона робила для інших; для нього ж і в вільний час не схотіла перевтілитись у звичайну медичну сестру родом з Вест-Індії. А коли була на чергуванні, їй ніколи й на думку не спадало поміркувати, чого б він досяг за допомогою хоча б дещиці серйозного й автентичного натхнення. Ерато ніколи не взяла на себе клопоту прочитати те, що він написав у минулому, хоча напевно б одразу зрозуміла, що він — непересічна особистість і не заслуговує на таке легковажне ставлення.

Слід повторити, каже сам собі Майлз: вона невиправно поверхова, так само як і неможливо балакуча. Можна просто заплющити очі на те, як вона легковажить усім, у що вірять літератори (вірять же і в неї!) в обмін на вельми непогане тіло. Але зараз уже стає зрозуміло, що навіть це вона не сприймає серйозно. Можна погодитися на дискусію про повагу, з якою слід ставитися до письменства й письменників; але аж ніяк не про те, чим жінки завдячують чоловікам, якщо йдеться про найбільш фундаментальну справу. Повинна бути межа, перед якою закінчуються дотепи і жарти, а належне слід віддати біологічній реальності — перш за все, чому взагалі існують жінки. Він не буде вихвалятись, і тим більше йому не слід змагатися з Казановою, Байроном чи Френком Гаррісом; але не він прийшов до неї, а навпаки. І для цього була тільки одна причина.

І на цьому, звичайно, будується все: її образа на те, що він фізично привабливий для неї. Це остаточний доказ того, наскільки далеко вона відійшла від справжньої божественності й Декарта, наскільки близька від того, щоб стати звичайнісінькою, позбавленою мозку жіночкою двадцятого століття. Боже ти мій, це ж добре відомий тип з нудотного монізму реального світу за межами цієї кімнати, оббитої сірою тканиною: злосливі, буркітливі, поверхові, з ущипливими язиками: тільки-но їм спадає на гадку, що їхнє безцінне, маленьке емансиповане "его" потрапляє в небезпеку бути зрадженим їхніми тілами; самі на це напрошуються, а потім усе заперечують; то вони невільниці своїх почуттів, то пишаються своєю так званою свободою волі; і завжди насміхаються з того, чого не в стані зрозуміти, намагаючись опустити

чоловіків до свого рівня. Вони — вічні дівчата, і в цьому найбільша біда; ніякого відчуття часу, ані найменшого поняття, коли слід зупинитися, коли повестись відповідно до свого віку. І це вдало демонструє Ерато.

Майлз згадує їхні перші варіації — якими тілесними, пристрасними, вільними від розмов вони були, якими експериментальними, невідтворюваними засобами тексту. А зараз! Це тільки її провина. З жінками завжди зрештою опиняєшся в трясовині реальності, тобто в словесах. Час від часу навіть запитуєш себе, чи не винайшли вони літературу лише для реваншу, аби напустити туману і збити з глузду кращу чоловічу половину; аби примусити чоловіків марнувати свої життєво важливі інтелектуальні прагнення й сили на мантиси та марниці, на тіні на стінах. Усе це може видатися велетенською змовою. Але хто ж за нею стоїть? Та хто ж інший, як не ця хитрюща, зловорожа, дволика істота, що лежить у нього на плечі?

Може видатися, нібито досі Майлз Ґрін мав би вже впасти у цілком виправданий розпач. Однак, коли він отак лежить, у нього в кутиках вуст, хоча це й дивно, з'являється щось схоже на усмішку. Причина зрозуміла. Щойно з великою передбачливістю він пожертвував пішака, а взамін має намір здобути королеву. Майлз так часто згадував сестру Корі не через брак такту чи зі злості; то була свідома спроба перехитрувати опонента, який зовсім очевидно має намір перехитрувати його. Коли Ерато достатньо виповниться ревнощами до сестри Корі, він наче спонтанно та безтурботно запропонує забути про неї зовсім. Натомість висуне нову альтернативу: нову й набагато кращу кандидатку,— як уже натякалося, після старанного розгляду всіх можливостей — він уже її вибрав. Правду кажучи, не розуміє, як міг бути таким дурнем, щоб одразу не помітити, що вона підходить краще, ніж будь-хто; а окрім усього іншого, якщо він примусить її перевтілитися, це може стати для дівчини з Греції (боже, наскільки праві були троянці про благодійництво греків!), яка лежить поруч, таким необхідним уроком щодо належної поведінки перед лицем біологічної реальності.

Майлз удивляється в стелю й бачить свою нову кандидатку. Вона — японка: скромна й витончено покірна в своєму кімоно, витончено нескромна і все одно покірна без одягу. Однак ніщо не зрівняється з тим, що її врода й привабливість мають лінгвістичний характер. На саму думку про це Майлз Ґрін аж мліє від утіхи. З нею — і це прекрасно — будь-які діалоги, крім діалогу плоті, неможливі. Можна, звичайно, дозволити Ерато виголосити кілька речень каліченою англійською. "Гело, Джоні", "Ти любити свою неслухняну леді з Ніппон" і такі інші дурнички. Але будь-що інше, крім цього, буде прекрасним і безперечно неможливим.

Він наче бачить її покірливо заплющені очі, коли Ерато спинається навколішки й тренькає на триструнній гітарі — в порівнянні з розстроєною лірою це буде набагато краще; потім бачить її оголене біле тіло, яке пахне рисовою пудрою та пелюстками хризантеми, лискучо-чорне розпущене волосся, вона мовчки сидить поруч із ним, своїм самураєм, і повністю віддається старанно продуманому й дедалі вишуканішому сексуальному еквівалентові чайної церемонії, її невгамовні руки, волосся з запахом водоростей, невеликі й пружні японські перса; і все у повній тиші. Аж поки нарешті доведений до шалу (це видно особливо яскраво), він кидає її на татамі, чи як воно в них зветься, і вона лежить у нього під ногами, очікуючи завершальної нагороди, якою він захоче віддячити їй за сексуальну майстерність. Його покірлива жінка, справжній віск, терпляча, захоплена, сповнена поваги й понад усе непорівнянно мовчазна — можливо, за винятком одного чи двох охриплих і незрозумілих зітхань стриманої, вдячної орієнтальної насолоди, коли її владний пан і господар...

Насолоджуючись цією в усіх відношеннях приємною картиною, Майлз Ґрін заплющив очі. Але зараз він знову розплющує їх. Якимось дивним чином, таким же незрозумілим, як японські зітхання, котрі щойно прозвучали в його правій півкулі мозку, Майлз відчуває, наче він замотаний у рушники; наче перебуває в турецькій лазні, а може, в гарячці.

— Ерато?

Вона бурмоче щось у відповідь. Очевидно, ще напівсонна:

— Що, любий?

— Чому тут стало так спекотно? Вона плескає його по плечі:

— Ш-ш-ш. Ми відпочиваємо. Минає кілька хвилин.

— У мене все тіло свербить!

— То нічого, любий.

Він піднімає руху, щоб почухати особливо подразнене місце на тім'ї. Пальці горять. Миттю він сідає, наче торкнувся не тіла, а занурив пальці в окріп.

— О боже!

Наступної миті в досі не баченому атлетичному стрибку він схоплюється з ліжка на рожевий килимок і з жахом розглядає своє тіло. Ерато очей не розплющує. Знову бурмоче:

— Щось не так, любий?

Замість відповіді з його грудей чути зойк: цей звук не такий глибокий і пронизливий, як той, що його видала вона нещодавно у цій кімнаті, однак також належним чином виказує лють, яку неможливо описати словами. Так, як і попереднього разу, цей пронизливий лемент про допомогу лишається без відповіді. Цього разу навіть годинник із зозулею мовчить.

Втім, Ерато таки розплющує темно-карі очі і зводиться на лікоть. їй не щастить пригасити посмішку на божественних грецьких губах. Якщо брак співчуття з її боку видається потворним, то таким самим, слід сказати, є вигляд чоловіка, який стогне; бо дивиться він дикими очима на те, що допіру було його власними ногами. Зараз ноги якось дивно вигнуті, стегна роздалися вшир, налились м'язами і покрилися чорною щетиною. А ступні вже й не ступні зовсім, а ратиці. У відчаї Майлз хапається за поросле шерстю обличчя, намацує гострі вуха, проводить рукою по чолі, де виросли два гострі роги, кожен завдовжки в один і три чверті дюйма. Одна з рук (варто звернути увагу, що він не забув класики) раптово тягнеться, щоб помацати себе нижче хребта, чи нема там конячого хвоста; однак, здається, принаймні з цим йому пощастило. Невелика втіха: бліда північноєвропейська шкіра зараз така засмагла, що не впізнати; і лише завдяки кільком рисам обличчя — якби він тільки знав про це — можна знайти якусь схожість із Майлзом Ґріном. Але точно не залишилось ані найменшої схожості з однією деталлю його анатомії, яка зараз стирчить вгору, показно довга і велика, чотирияйцева, і справді набагато перевищує розміри свого попередника.

Майлз дивиться на усміхнене обличчя поглядом, у жому змішалися жах і лють:

— Підступна бісова суко!

—— Але ж, любий, це те, що в Стародавній Греції називали анагноризисом. А крім того, я подумала, ти хотів би відчути, що це означає — бути мною. Для різноманітності.

— Я тобі цього не вибачу!

— Адже ж ти говорив, що я не розумію тебе справжнього.

— Поверни мене до попереднього стану! Вона розглядає його з голови до ніг:

— Тобі так пасує. І не забувай про наш середній показник.

— Ти зміниш мене, до біса, чи ні?

— Щиро кажучи, я подумала, що це може бути варіація на тему амнезії. Цього разу це складний випадок сатиризму.

— Боже мій, ти сама напрошуєшся! — Ерато обертається і лягає горілиць, підпирає підборіддя руками й мовчки усміхається.— Ти безтактна... я не мав на увазі це!

— Ми можемо обійтися без дифтонгів. На перший раз.

— Мій боже...— Майлз оглядає своє пріапічне знаряддя.— Це відразливо.— Він кидає на неї лютий погляд з відразою одвічного абстинента, якому пропонують пляшку віскі.— Не уявляю навіть, як ти могла подумати... це свідчить, якою жінкою ти насправді є.

— Любий... зовсім ні. Просто мене цікавлять поєднання літер абетки, з яких складаються слова. Символіка.

Він не зводить очей з її усміхненого обличчя:

— Гаразд. Годі дурних жартів. Змінюй мене назад. Негайно! — Вона прикушує губу. Він простягає в її бік чорний палець: — Застерігаю тебе. Я все це опишу. Не пропущу ані слова.

Досі всміхаючись, спостерігаючи за виразом його обличчя, вона починає називати літери грецької абетки.

— Альфа, бета, гамма...

— Я зроблю з тебе посміховисько... Зруйную останні ілюзії щодо твоєї особи, я... мій Боже, я покажу, в які ти ігри граєш.— Він кричить: — Ти побачиш!

Ерато опускає голову на подушку, заплющує очі, розводить руки, наче лежить на пляжі. Але вона і далі усміхається, і далі потиху називає літери, наче згадує давно забутий літній день:

— ...мю, ню, ксі, о-мікрон, пі...

— Ти ще переконаєшся!

— ...фі, хі, псі, о-мега.

— Правильно. Годі вже.

Вона продовжує, або краще сказати, починає знову.

— Альфа, бета, гамма, дельта, епсилон...

— Досить!

— Дзета, ета, тета, йота, каппа...

— Даю тобі останній шанс.

— Ламбда, мю, ню; ню була божественна, ксі була, поправді, трохи занадто, о-мікрон — це само собою зрозуміло, пі, ро...

— Досить. Остаточно, категорично, однозначно і раз і назавжди — годі!

— Сигма, тау...

— Хай тобі заціпить!

— І-псилон, фі...

— Доки житиму, словом до тебе не обізвуся!

— Кі, псі, о-мега.

— Наказую тобі забиратися з моєї голови. Негайно!

— Так, любий. Альфа, бета...

Як добре, що кімната звукоізольована. Бідний сатир, розлючений далі нікуди (навіть як на сатира), добуває з напівлюдського і напівцапиного горла крик розчарованої люті, від якого холоне кров у жилах. Він стоїть і ввесь тремтить. Затим смішно підстрибує, обертається в бік дверей і, нахиливши голову, щосили несеться просто на них. На щастя, двері теж старанно оббиті й удар пом'якшено. Двері тримаються міцно. Чоловік-цап заточується назад. Його не оглушило, тільки ледь приголомшило. Позаду себе, з боку ліжка, він чує бурмотіння — Ерато й далі називає літери давньогрецької абетки. Майлз озирається і розглядає сніжно-білі, трішки розчепірені ноги, манливі сідниці, підняті плечі, розведені руки, похилену голову, лискуче чорне волосся. Лискуче чорне волосся! І своїми ніздрями, які зараз набагато чутливіші, ніж раніше, він безпомильно вловлює запах водоростей, рисової пудри і подрібнених пелюстків хризантеми!

— Хі, псі, о-мега.

Знову западає тиша. Потім жінка на ліжку підводиться й звертає до нього напудроване, схоже на іграшкове японське обличчя. На губах відразливо штучна посмішка.

— Гело, Джоні. Ти любити свою неслухняну...

Цього разу його голос позбавлений люті; це доісторичний крик самця, хоча й учувається в ньому півтоном передсмертний вигук пілота-камікадзе. Він робить два швидкі кроки вперед, неймовірно вигинається — майже так само, як одна із серн на годиннику — і ось уже Майлз Ґрін у повітрі, перелітає через бильце ліжка; нарешті він знову віднайшов реальність. Та в останню частку секунди, в апогеї польоту, саме перед його непомильним піке на свою ціль, розповідь робить свій найпідступніший виверт — або, не виключено, що це поліморфна Ерато, керуючись своїми набагато витонченішими міркуваннями та досвідом у цих справах (оскільки, зрозуміло, навіть богиню можна поранити), вдалася до поспішного самопорятунку. Хоч хай там як, але за цей мізерний відтинок часу між його перебуванням в апогеї та приземленням її ефемерне японське втілення розчиняється в повітрі.

Непримиренний, готовий до бою сатир валиться на несподівано порожні простирадла та матрац, наче реактивний літак, що з надто великою швидкістю падає на палубу авіаносця; і тепер, позбавлений будь-якої можливості загальмувати, відлітає рикошетом, наче з батуту. Його рогата голова з глухим лускотом стикається зі стіною над ліжком. Безперечно, годинникові, мабуть, передалася вібрація від удару, бо без усілякого попередження зозуля починає безперервно кувати. Що ж до сатира, то він непритомний падає на подушку. Й тут відбувається остання метаморфоза. Бліде і непорушне тіло, яке лежить долілиць, це знову тіло Майлза Ґріна.

Настає недовга пауза. Тоді наче з повітря з'являються дві пари рук: одна темна, друга біла. Тіло без ознак життя перевертають на спину, вкривають простирадлом і легкою ковдрою, яку щільно підтикають з обох боків. Білі руки рухаються у напрямку дверей, і одна з них піднімається, щоб увімкнути бра — непоказну, прямокутну білу пластикову панель одразу над ліжком. Вона достатньо високо, тож уникла удару. Тим часом маленький темний, а радше темно-брунатний

кулачок б'є по божевільному годиннику з зозулею. Годинник замовкає, після чого стає чути енергійне розпорядження доктора Дельфі:

— Гаразд, сестро. Гадаю, зараз ми можемо випити чаю.— її голос непомітно змінюється.— Ви будете пити чай у мене в кабінеті.

— Я?

— Ви, сестро.

— Дякую, докторко. Двері відчиняються.

— Ага, ще одне. Чи не могли б ви десь роздобути рулетку? Я хочу щось поміряти.

— Ширму, докторко?

— Гадаю, це більш ніж правдоподібно, сестро.

Двері зачиняються. Ніжні юні брунатні руки без потреби поправляють подушку. Потім вест-індійський голос промовляє сам до себе:

— Ширму... Як вона може? І після цього сміє називати тебе расистом... Щиро кажучи, пане Ґрін, ця дівчина має більше поняття про пацієнтів чоловіків, ніж ота в худому білому тілі. Ви ще пересвідчитеся. Нехай-но тільки знову вона обернеться своїм зарозумілим задом.

Від дверей чути голос:

— Якщо ви колись зустрінете того Шекспіра, то запитайте в нього. Обов'язково запитайте.

Двері знову зачиняються.

Непритомний пацієнт лежить на ліжку й дивиться — зараз це повинно видаватися його типовим станом — порожніми очима в стелю; свідомий тільки світлоносного безкінечного серпанку, в якому він наче летить богоподібний, альфа й омега (й усе, що між ними), над морем туману. Нарешті сіра кімната тоне у милосердій тиші; власне потонула б, якби не зозуля з годинника, котра наче почувається зобов'язаною ще раз, востаннє, підтвердити свою сторонність, відчуженість од усього, що трапилось у цій кімнаті, та підтвердити невмирущу повагу до свого першого й естетично самодостатнього ("Не змішуйте жанрів!"— сказав Шанаган) власника; так наче сонно бурмоче про зелені ірландські поля та гірські полонини, про глибоку розкіш уникнення відповідальності за своїх послідовників (не кажучи про те, що саме їй належить останнє слово), ворушиться, виходить назовні і видобуває з себе останнє, м'яке і єдине, на диво самотнє ку-ку.